

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HESIODI ASCRAEI

OPUSCULA INSCRIPTA

ΕΡΤΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ, SIC RE-

cens nunc Latinè reddita, ut uersus uersui re-
spondeat, unâ cum scholijs obscurio

ra aliquot loca illu-

strantibus,

VLPIO FRANEKERENSI

Frisio autore.

Addita est antiqua NICOLAI VALLAE
translatio, ut quis conferre queat.

Item accessit ANGELI POLITIANI Rusti-
cus, ad filum & exemplar secundi
libri Hesiodi factus.

Basileæ apud Mich. Ising.

M. D. XL.

VT STEMMATE, SIC 3

ETIAM MORIBVS orna-
to iuueni SIXTO Grumbach,
VLPIVS Franeckerensis
Frisius S. D.

NULLAE amicitiae tam firmæ atq; im-
mortales permanere solent, SIXTE
dulcissime, quàm eorum qui ijsdem lite-
ris initiati sunt, quique in pueritia eidem
præceptori operam dederunt, quemadmodum nos feci-
mus. Id quod quan re ipsa uerissimū sit, tum etiam as-
serit Quintilianus autor grauissimus, qui huius rei cau-
sa publicas scholas magis probat quàm priuatam sub
pædagogo institutionem. Vide me, qui tamen si iam per
longum temporis interuallum à primis meis commilia-
tionibus seiunctus sim, nullus tamen ex his est cuius mihi
obrepfit obliuio. Cuius rei ut clarius extet argumen-
tum, hoc iam ad te mitto philosophicū ne dicam an ru-
sticum opusculum, non contentus te nuda epistola inui-
sere. Sunt anni plus minus decem, ex quo relictā patria
ad exteras scholas me contulerim: quos annos consum-
psi partim discendo, partim docendo, uel potius Py-
thagoreorum more, primum tacendo, deinde loquēdo.
Didici Harlemi et Louanij, docui Coloniae et Erphur-
diæ, quō iuuenis uocabar ad professionem literariam, ui-
rili ætate & sapientia indigentem, quam ego profe-

Etò ante barbam suscipere ausus fui, temerè fortasse ma-
 gis quàm prudèter. Sed me hoc nomine non iactò, imò
 magis mihi ipse gratulor, quod sciã istud munus, seu ma-
 lis onus, pro acerrimo mihi fuisse calcare. Nã magnos
 diligentia subdidit stimulos, uariosq; libros me euolue-
 re fecit, quos aliter fortè nunquam atigissem. Græcos
 autem autores quos enarraui, nō sat habui uulgari mo-
 re interpretari, sed totos in Romanam linguam trans-
 fusos, deinde postulantibus auditoribus dictaui. Id fa-
 ctum à me est in Cyro Theodoro Prodromo poëta ec-
 clesiastico, quem proximis nūdinis ex officina Isingri-
 nij latinū unà cum Euripidis Phoenissis exhibebimus.
 id etiam factum est in Hesiodo, quem ex tempore ἡ-
 μαθισόρου μὲν, ἀλλὰ σαφισόρου uertimus, ne sis
 etiam meorum uotis deessem. Quod quidem non tenta-
 tassem, si mihi ad manū fuisset exemplar Nicolai Val-
 le, aut si quicquā de ipsius uersione sciuissem. Quana-
 quam quid nocet tractari *Δις ἑ τρις τὰ λαλά.* Non
 derogo Vallæ: hoc tamen scio, illum omnibus doctis
 non satisfacere. Si illum in nulla alia re, certe in hoc su-
 perauimus, quod apud nos ea commoditas habeatur,
 ut uersus uersui restitūdeat, quod præstare sine ullius sen-
 tentiæ detrimento quàm difficile sit, ille nouit qui in ali-
 quo autore tentauerit. Verum Hesiodus meus solis disci-
 pulis dictatus mansisset, nisi à candidis nonnullis ami-
 cis ad

DEDICATORIA.

§

ois ad ædendum compulsus fuisset. Ad hæc mi Sixte
 tu etiam magna causa fuisti quare euulgauerim. Scio
 enim te in ea fortunæ sublimitate situm, ut aliquando
 Frisia nostra te in suum consiliarium et moderatorem
 acceptura sit, quam lampada pater tuus uir prudentis-
 simus, post mortem tibi tradet. Volo igitur in tempo-
 re præcepta tibi ministrare, quæ tum usui futura sunt:
 Nā poëta noster in primo libro nihil magis facit, quàm
 quod iudices & consiliarios instruit, eosq; sui officij
 admonet, ne tu putes illum duntaxat de agro loqui.
 Vale, & Hesiodum hunc amicitie nostræ ueluti per-

petuum pignus habe. Datum Francofœ-

diæ, pridie calendas Apriles,

M. D. XXXIX.

A 3

Η ΣΙΟΔΟΥ ΤΟΥ

ΑΣΚΡΑΙΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ

ΗΜΕΡΑΙ.

οὔσαι πορίσθην αἰδῆσι κλεί
ουσαι,

Δοῦτε δ' ἴ' γινέπετε σφέτε-
ρον πατέρ' ὑμνέουσαι,
ὄντε δ' ἄ βροτοὶ ἄνδρες ὁμῶς
ἄφατοί τε φατοί τε,

Ρητοί τ' ἄρ' ῥητοί τε (Δίος μεγάλοιο ἐκλή)
Ρῆα μ' γὰρ βριαλεῖ, ρῆα δὲ βριαόντα χαλέπῃ,
Ρῆα δ' ἄρίηλον μινύθω, ἔ' ἄδ' κλον ἄεξι,
Ρῆα δ' ἔ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγνώστα κάρφει,
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπερτάτα δώματ' αἰεῖ.
Κλυθὶ ἰδὼν αἰῶν τε, δίκη δ' ἰθύνει θέμισας
Ταῖς, ἐγὼ δ' ἐκεῖ Πέρσῃ ἐπὶ τυμα μινθοσαίμην.
ὅλα ἄρα μόνον ἔλω εἰδὼν γένεθ', ἀλλ' ὑδὶ γαῖαν
Εἰσὶ δ' ὕω, τίω μὲν κεν ἐπαινήσας νοήσας,
ἦ δ' ἐπιμωμητὴ, δ' ἄ δ' ἄνδ' ἰχαθυμὸν ἔχουσιν.
Ἡ μ' γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δ' ἥριμ ὀφέλλει,
Σχετλὴν, ὅτις τίω γε φιλεῖ βροτὸς, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγ-
αθανάτων Βαλῆσιν ἐμὲ τιμῶσι βαρεῖαν. (κῆς
τ' δ' ἐτέρην (πρὸ τέρην μ' ἐγείνατο νύξ ἐρεβγνὴ)
Θῆκε δ' ἐμὲ κρονίδης ὑψίστη γ' αἰθερὶ ναίω,
Γαίης

ΘΗΣΙΟΔΙ ΑΣ-
ΚΡΑΕΙ ΟΡΕΡΑ ΕΤ ΔΙΕΣ,
ΝΥΝΚ ΚΑΣΤΙΓΑΤΙΥΣ
ΥΕΡΣΑΕ, ΑΥΤΟΡΕ ΥΛ-
ΠΙΟ ΦΡΑΝΕΚΕΡΕΝ-
ΣΙ ΦΡΙΣΙΟ.

ΟΥΣΑΕ Πιερίδες, πρæstantes laude
 canendi,

Adsitis, patrē celebrātes dīcite uestrum,

Dicite, cur homines inter sit nobilis ille

Conspiciusq; hic obscurus? (Iouis illa uoluntas)

Nam facile extollit, facile elatumq; refrenat,

Et clarum obscurans, obscuri nomen adauget,

Erigit & miserum facile, extinguūq; superbū,

Iuppiter altifremus, cui celsū regia cœlum,

Audi cuncta uidens noscensq; & dirigere recte

Hæc oracula, ego sic Persen uera docebo.

Scilicet in terris gemina est contentio, uerum

Hanc animaduertens aliquis laudarit, at illam

Dixerit esse malam, sibi nam contrariæ utræq;

Semināt illa etenim bellum, litesq; maligna,

Hinc hominum nulli grata est, sed sæpe sequuntur

Atq; colunt illam Dijs instigantibus ipsis.

Alteram at ipse (etenim prior atra nocte creata est)

Terris imposuit summi regnator Olympi

A 4 Iuppiter,

Iuppiter, at longe mortalibus utilio rem,
 Nanq; facit segnem quavis meminisse laboris.
 Qui cernens alium discere, dum piger ipse est.
 Festinat quoq; arare, et humi defigere plantas.
 Tum curare domũ: iam vicino æmulus usque
 Vicinus ditescit: at pugna uilis hæc est.
 Sic figulus figulũ, sic et fabrum faber odit,
 Sic uates uatem male fert, sic Irus et Irum.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
 Ne mala sic placeat, nulla ui sit cura laborum.
 Lis tibi, clamosas rixasq; forumq; sequenti.
 Ille etenim lites fugere et contemnere debet,
 Cui non plena domus, cui non sunt horrea plena
 Mauri fructus, Cereis quem terra dat alma.
 Huius si sit habes, age iurgia dira moueto
 Ob res alterius: mecum facere amplius istud
 Haud licet, at potius rursus causam experiamur
 Iudicijs rectis, quæ uel deus optima dicat.
 Quum fieret nostræ sortis diuisio, raptâ
 Plurima iudicibus sic corrupendo dedisti
 Doniuoris: hanc qui cupiunt discernere litem,
 Stulti, quos latet ut toto sit dimidium plus,
 Et quanta in molli malua asphodeloq; uoluptas.
 Quippe occultarunt homini nunc numina uictum,
 At quondam tantum facie una luce parasses,

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 9

Γαῖης τ' ἐν ῥίζησι, καὶ ἀνδράσι πολλὸν ἀμείνω,
 ἦ τε δ' ἀπάλαμνόν πορ, ὅμως ὑδὶ ἔργον ἐγείρει.
 Εἰς ἔτορον γὰρ τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζων,
 Πλάσι, ὅς σ' ἀνδρὶ δ' ἢ ἀφ' ὀμμάτων ἡδὲ φυτῶν,
 Οἴκῳ τ' οὐ θέσθι. ζήλοϊ δ' εἰς γείτονα γείτων
 Εἰς ἀφ' ἑνὶ σπένδοντ', ἀγαθὴ δ' εἰς ἡδὲ βροτοῖσι.
 καὶ ἰδραμὲνς κοραμῆς κοτέει, δ' ἐκτὸν τέκτων,
 Καὶ πῶχός πῶχῳ φθονέει, καὶ αἰοῖ δ' ὅς αἰοιδῶ.

Ω Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τέῳ ἐνὶ κῆτι θυμῷ.
 Μηδὲ σ' ἔρις κακὸς χαρὸς ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκοι,
 Νείκε' ὅππῃ δύνοντ' ἀγορῆς ἐπακτοῦ ἔοντα.
 Ωρὴ γὰρ τ' ὀλίγη πῶλετ' νεκέων τ' ἀγορεύοντε,
 ὦ τινι μὴ βίῃ ἐνδομ' ἐπνετανὸς κατὰ κείτα
 Ὡραῖθ', τὸν γὰρ φέρει Διμήτορθ' ἀκτῶν,
 τοῦ κεκορεσάμενθ', νεύει δ' ὅππῃ οὐφέλλοις
 ἐκτὸν ἀλλοφροῖσι. οἷ δ' ὅκ' ἐπὶ δίδυτορον ἔσαι
 ὦ δ' ἔρδι εἰν, ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νεῖκος
 ἰθέησι δίκαις, αἳ τ' ἐκ διὸς εἰσιν αἰεταί.
 ἦ δ' ἢ ἢ γὰρ κλῆρον ἐδιδασάμεθα, ἄλλα τέ πολλὰ
 Ἀρπαξῶν ἐφόρεις μέγα λυδαιῶν βασιλῆας
 Δωροφάγους, αἳ τῶν δ' ἐδίκω ἐβέλτοσι δικάσαι,
 Νῆπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσω πλέον ἡμῶν πάντες,
 οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδίῳ μέγ' ὄνειρε.
 Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
 Εὐκλείως γὰρ ἔκ' ἐπ' ἡματι ἐργάσαιτο,

ΙΟ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὡς τε σέ κ' εἰς γῆν αὐτὸν ἔχειν καὶ ἀβρυγὸν ἔοντα,
 Αἰψὰ κε πηδ' ἄλιον ᾗ ὑπὲρ καπνοῦ καταβῆιο,
 Ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο ἔμμόνων τελαδρυῶν.
 Ἀλλὰ Ζεὺς ἔκρυψε χολωσάμενθ' φρεσὶν ἡοιμ,
 Ὅππ' ἡμῖν ὄξαπάτησε πτομυθεὺς ἀγκυλομήτης.
 Τόνε κ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κῆδεα λυγρὰ.
 Κρύψε δὲ πῦρ, τὸ ᾗ αὖθις εὖς πάϊς Ιαπετοῖο
 ἔειλετ' ἀνθρώποισι διὸς παρὰ μκτιόοντος,
 Εἰς κοίλῳ νάρθηκι λαβὼν δ' ἰατόρπικέραννον,
 Τὸν τε χολωσάμενθ' προσέφη νεφεληγερέτα
 Ιαπετιονίδ' ἡ πάντων τίει μῆδεα εἰδὼς (Ζεὺς
 Χαίρεις πῦρ κλέψας, ἔμ' αἶς φρεσὶν ἡ πόροπδύσας,
 Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα ἔ' ἀνδρῶσιν ἐσομένοισι,
 Ὅις δ' ἐγὼ αὐτὲ πῦρός δ' ὥσω κακόν, ὃ λυγρὸν ἅπαντες
 Τέρπον' ἢ κτ' θυμόν, ἐόν κακόν ἀμφ' ἀγαπῶντες.
 Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν
 Ἠφαιστον δ' ἐκέλευσε ποδὶ κλυτὸν ὅππ' ἵκχισα (Τε.
 Γαῖαν ὕδ' ἔφύρην, γῆ δ' ἀνθρώπων θέμεν ἀνδρῶν
 ἔ' αἰγόν, ἀθανάτης ᾗ θεῆς εἰς ὧπα εἴσκειν
 πρὸ βυθικαῖς, καλὸν εἶδος ἐπ' ἡράδην. αὐτὰρ Ἀθήνην
 ἔργα διδάσκειν (καὶ πολυδαίδαλ' ἰσὸν ὑφαίνην,
 ἔ' χαρὴν ἀμφοτέρω κεφαλῇ χρυσῷ Ἀφροδίτῃ,
 Καὶ πόθον ἀργαλῆον, ἔ' γυμνόρως μελεδῶνας.
 Εἰς δὲ θέμεν κύνεον τε νόον ἔ' ἐπὶ κλοπῇ ἡβῇ
 ἔρμειον ἠνώγε διακτορὸν ἀργεφόντῃ.

Vnde anno segnis potuisses uiuere toto,
 Continuò ad finum licuisset ponere stiuam,
 Ac tibi cessarent operæ mulùmq; boumq;.
 Abdidit at pater hæc iratus pectore secum,
 Imposuit quòd ei uersuta mente Prometheus,
 Hinc generi humano mala tristia plurima struxit,
 Primum occultauit sæuus mortalibus ignem,
 Quem satus Iapeto rursus est furatus in usum
 Humanum, in scrula deportans clam Ioue summo.
 At pater offensus uerbis est talibus usus:
 Qui superas cunctos ô calliditate Prometheu,
 Ob me deceptum ac sublatum lætus es ignem,
 Sed dolor hinc ingens tibi erit cunctisq; futuris,
 His dabo nanq; malum, mihi quod furatus es ignem,
 Ob quod gaudebunt cuncti, proprium malū amantes.
 Sic dixit, risitq; parens hominumq; deūmq;,
 Vulcanoq; iubet, propteranter fingeret udo
 E limo plasma, huic uires hominisq; loquclam
 Inderet, ac uultu cœlestibus assimilaret
 Virginibus, forma effungens pulchra: inde Mineruam
 Cum textura alias artes quoq; tradere mandat,
 Et Venerem capiti speciosum adhibere decorem,
 Atq; comes desiderium, curasq; uoraces:
 Addere fallaces mores mentemq; caninam
 Mercurium iussit, tibi qui caput abscidit Arge,⁷

Dixit,

Dixit, et implebant patris omnes iussa uolentes.
 Extemplo è terra primus pede claudus utroq;
 Mulciber effinxit diuæ simile omnia plasma,
 At cinxit uarièq; ornauit cœsia Pallas,
 Undiq; pèr totum Charites Suadelaq; corpus
 Contorta ex auro posuere monilia fuluo,
 Pulchricomæ uernis cinxerunt floribus Horæ.
 Aptauit reliquum mundum Tritonia Pallas,
 Iustruxit pectus Maia genitrice creatus,
 Vafritiam imponens, mendacia uerba, dolosos
 Mores: consilium Iouis hoc erat. indidit idem
 Præco deum nomen mulieri, nomine recto
 Pandoram appellans, illam quod quisq; deorum
 Dono donarat, quod non hominum fuit ex re.

Postquam igitur factus dolus insuperabilis esset,
 Tum pater omnipotens cum dono Epimethea adire
 Iussit Mercurium, qui nuncius astricolarum est.
 Immemor ast erat hic, frater quod iusserat olim,
 Ne Iouis acciperet donum, sed sperneret, à se
 Dimittens iterum, ne cladis origo sit orbi:
 At miser accipiens, malum habens tum deniq; sensit:

Ante Epimethei erratum mala cognita nulla
 Prorsus erant, facilis sed uita erat absq; labore,
 Difficiles aberant morbi senium accelerantes,
 (Nanq; statim inq; malis homines morbisq; senescunt)

At mulier

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 13

Ὡς ἔφατ', οἳ δ' ἐπὶ θοῶ δὴ κρονίωνι ἀνέκλει,
 αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσει λυγρὸς ἀμφιγυήεις
 παρθενίῳ αἰδοίῃ ἱκέτορ, κρονίδεω δὴ ἀβουλᾷς,
 ζῶσε δὲ ἔκ λόνγκοις θεᾷ γλαυκῶπις ἄβλῳκ.
 ἀμφὶ δὲ οἳ χαλκίτες τε θεᾷ ἔκ πότνια πείσῃ
 ὄρμυς χρυσεύς ἔθελεν χοῖ, ἀμφὶ δὲ τιμῷ γε
 ὄρμαι καλλίπλομοι σέφορ ἀνθεσιν εἰαρινόισι.
 ταῦτα δ' οἳ χοῖ κόσμῳ ἐφήρμοσε παλαιὰς ἀθήνη,
 ἐν δ' ἄρ' αἰσίνεσσι διάκτορ ὅτ' ἀργεφόντης
 ψυδύδεια δ' αἰμυλίς τε λόγος ἔκ ἐπὶ κλοπῇ ἦθος
 τούτῃ, διὸς βουλῇσι βαρυκτύπῳ, γν' δ' ἄρ' αὖ φωνῇ
 ὅηκε θεῶν κήρυξ, ὀνόμηνε δὲ τιμῷ γε γυναικῇ
 Γανδωρίῳ, ὅτι πάντες ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 δῶρορ ἐδ' ὤρεσθαι, τῇ μ' ἀνδράσιρ ἀλφειήσιρ.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τορ αἰπῶν, ἀμήχαν' ὄξε τέλει σφιν,
 εἰς ἐπιμηθεῖα πέμπε πατὴρ κλυτὸν ἀργεφόντ'
 δῶρ' ἔχοντα θεῶν ταχὺν ἄγγελον, ὅδ' ἐπιμηθεύς
 ἐφράσαθ' ὥς οἳ ἔειπε προμηθεύς, μή ποτε δίδρομ
 Δέξαοθ' παρ' ἑνὸς ὀλυμπία, ἀλλ' ἀκρὸς πέμπερ
 ἐξοπίσω, μή τῷ τι κακὸν ἔνι τοῖσι γήνηται.
 αὐτὰρ ὁ Δεξάμεν' ὅτ' εἰ κακὸν εἴχ' ἐνὸς σφί.
 Γεῖν μ' γν' ζώοντορ ὑπὸ χθονὶ φύλ' ἀνθρώπων,
 νόσφι μ' ἄτορ κακῶν, ἔκ ἄτορ χαλεποῖο πόνου,
 νόσ' τ' ἀργαλίων, αἵ τ' ἀνδράσι γῆρας ἔδωκαν.
 αἵψα γὰρ γν' κακὸς τῇ βροτῇ καταγερᾷ σκασσι.

Ἀλλὰ

14 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α:

Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσι πίθου μέγα πῶμα ἀφελῶσα
 Εσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρὰ.
 Μῆνεν δ' αὐτόθι ἐλπίς γν' ἄρ' ῥήκτοισι δίομοισι
 Ενδον ἔμμενε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, ὅδ' ἐθύραζε
 Εξέπῃ. προῶδον γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο
 Αἰγυίοχος Βουλήσι δ' ἰὸς νεφεληγερέταο.
 Ἄλλα ἣ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλώληται.
 Γλαίη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη ἣ θάλασσα.
 Νῆσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρην ἢ σὶ ὑπὸ νυκτὶ
 Αὐτόματοι φοντῶσι κακὰ θνήτοισι φέρσσαι
 Σιγῇ, ἐπεὶ φωνῶν δ' ἐμίλῃσι μήλετα ζεύς.
 Οὐτ' ἔστι που ὅστις διὸς νόον ἐξαλείαδι.

Εἰ δ' ἐθέλεις ἐτόρόν τοι ἐγὼ λόγῳ ἐκκυρώσω
 Εὖ κ' ἐπισκευῶ, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βαλῆαι σῆσιν,
 Ως ὁμόθεν γεγάασιν θεοὶ θνητοὶ τ' ἄνθρωποι.
 Χρυσὴ δ' ἤ πρώτιστα γένος μορόπων ἀνθρώπων
 Ἀθανάτοισι πόισαν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 Οἱ δ' ὑπὸ λρόνσ' ἦσαν, ὅτ' ἔρ' ἀνὴρ ἐμβασιλεύσεν.
 Ὡς τε θεοὶ δ' ἐζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
 Νόσφιν ἄτορ τε πόνων κ' οἰζύων, ὅδ' ἐπὶ σιδήρῳ
 Γῆρας ἐπὶ λῶ, αἰεὶ ἣ πόδας αἰ χεῖρας ὅμοιοι,
 Τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἐκβάδον ἀπάντων.
 Θνήσκ' δ' ὥς ὑπνώει δαίμωνες, ἐδλὰ δ' ἐπ' ἅν
 Τοῖσιν ἔλω, καρπὸν δ' ἐφορε ζείδωρος ἄρσενος Ἴα
 Αὐτόματ' ἐπὶ πολλόν τε κ' ἄφθονον. οἳ δ' ἐθέλημοι
Ἦσαν

At mulier digitis dum tollit opercula uasi,
 Omne malum, ledens homines graue, sparsit in orbem,
 Sola ibi se in firmis tenuit spes ædibus, intus
 Pyxidis ad labrum latitans non euolat extra,
 Atq; etiã citius rursus uas tegmine clausit,
 Consilium mentemq; Iouis Pandora secuta.
 In terram exiliit reliquum genus omne malorum,
 Hinc mare nunc illis est plenum, plenaq; terra,
 Nocte dieq; homines miseros inuadere nunquam
 Exangues cessant morbi, mala multa ferentes,
 Et tacite adueniunt, nam vox est à Ioue dempta,
 Sic non ulla Iouis mentem euitare potestas.

Nunc aliud referam, si non audire graueris,
 Ordine quodq; suo memorans, tu mente reconde.

Postquam unà nati, Diij mortalesq; fuerunt,
 Primum fecerunt hominum genus aureum, Olympi
 Qui celsas habitant ædes Diij sine carentes,
 Hiq; homines, cœli Saturno sceptrâ tenente,
 Viuebant, et erat Dijs uita simillima, curis
 Aerumnisq; uacans, nunquam quassata senectâ,
 Robore semper erant simili manuumq; pedumq;
 Perpetuas epulas agitabant pectorâ læti,
 Mors accedebat tanquam sopor illa fuisset,
 Commoda nulla aberant, immensos terra ferebat
 Sponte sua fructus, illi sine murmure donis

Diuiam

Diuum uiuebant, inter se pace fruentes.

*At genus hoc postquam tellus contextit in aluo,
Continuò facti sunt diui mente tonantis,
Atq; colunt terras, hominum custodiam agentes,
Qui nunc quid iustè obseruant, quid fiat iniquè,
Aëre uestiti, peragrantes undiq; terram,
Diuitias tribuunt, regale hoc munus eorum est.*

*Inde genus superi fecere argenteum olympi,
Longe deterius multis in partibus aureo,
Haud mentis probitate ualens, haud indole tantum.
Tempore at hoc hominū, bis quinquaginta per annos
Matris lacte domi uiuebat paruulus infans,
Sed quum pubertas iam plenaq; contigit ætas,
Tempus ad exiguum post illis uita manebat.
Plurima uiderunt mala, namq; iniuria nunquam
Mutua cessabat, reuerentia nulla deorum,
Nullus erat cultus, nulla aris sacra ferebant,
Vt mos est alijs mortalibus: hinc pater alius
Iuppiter accensus merita illos perdidit ira,
Quod superis nullos dare dignarentur honores:*

*At genus hoc postquam tellus quoq; texit in aluo,
Illi sub terris sedes habitare secundas
Sunt iussi, atq; illic non sunt ab honore remoti.*

*Aeneum at hinc hominū genus alii rector olympi
Iuppiter, æquandam non parte argeniseo in ulla,*

Quercubus

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 17

Ἦσυχαι δ' ὄγχα νύμοντο σὺν ἑδλοῖσιν πολέεσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ὦ γένος ἦλ' ἡ γαῖα κάλυψε,
 τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι δῖος μεγαλήτορ δῖα βελάς,
 ἑδλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,
 οἳ ῥα φυλάσσοι τε δίκας καὶ χέτλια δ' ὄγχα
 ἡέρα ἑοσάμενοι, πάντα φοιτῶντες ἐπ' αἶαν
 πλοτοδύτου, ὦ ἄσπετος γέρας βασιλῆϊον ἔχον.
 Δδύτορον αὖτε γένος πολὺ χερότορον μετόπισθε
 ἀργύρεον ποίησεν, ὀλύμπια δ' ὤματ' ἔχοντες,
 χρυσέω οὔτε φύλιν γυνάλινγκιον, οὔτε νόημα,
 ἀλλ' ἕκαστον μὲν πᾶσι ἔτα πρὸ μνηστῶρι κεδνῇ
 ἔβρεφετ' ἀτάλλωρ μέγα νήπιον ὦ ἐνὶ οἴκῳ.
 ἀλλ' ὅταν ἠβήσειε καὶ ἠβης μέτρον ἴκωτο,
 πτωχεύοντες ζώοντες αὐτὸν χρόνον ἀλγέ' ἔχοντες
 ἀφραδίαις, ὕβρις γὰρ ἀτάσθαλον ἔκ ἐδυνάμην
 ἀλλήλων ἀπέχειν, ὅδ' ἀθανάτους θοράσσουσιν
 ἠθέλων, ὅδ' ἔρδουσιν μακάρων ἰδρωῖς ἐπὶ βωμοῖς,
 ἠθέμις ἀνθρώποισι κατ' ἠθέα. τοῦ μὲν ἔπειτα
 Ζεὺς ἱερὸνίδης ἐκρυψε χολοῦμενον, ὅνεκα ἱμάς
 οὐκ ἐδίδον μακάρεσσιν θεοῖς οἳ ὀλύμπου ἔχουσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ὦ ἄσπετος γένος ἦλ' ἡ γαῖα κάλυψε,
 τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μακάρων θνητοὶ καλέοντα
 Δδύτοροι, ἀλλ' ἔμπης ἱμὴ καὶ τοῖσιν ὀπκιδίαι
 Ζεὺς ὁ πατὴρ τρίτον ἄλλο γένος μόρσιον ἀνθρώ-
 χάλκρον ποίησεν, ὅκ' ἀργυρῶ ὅδ' ὁμοιον, (πῶρ

Β Ἐκμί-

18 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Εκ μελιῶν, δίδυόν τε καὶ ὄμβριμον οἷσιν ἄρσος
 ἔργ' ἔμελε σπύοντα καὶ ὕβρις, οὐδ' ἐπὶ σῖτον
 ἠΐδιον, ἀλλ' ἀδίαμαυτος ἔχον κρατερὸ φρονεῖ θυμὸν.
 Ἀπλάστοι, μεγάλη δὲ βίη καὶ χεῖρες ἄαπτοι
 Εξ ὤμων ἐπέφυκον αὐτὸν σιβαροῖς μελέεσσιν.
 τοῖς δ' ὡχάλκεα καὶ τούχέα, χάλκεοι δὲ τεοῖκοι,
 χαλκῷ δ' ὀργάζοντο, μέλας δ' ἐκ ἔσχε σιδῆρεθ'.
 καὶ τοὶ καὶ χεῖρεσσιν ὑπὸ σφετόρῃσι διαμύχτες,
 βῆσαν δ' ἐδύζοντα δόμον κρυδρῶ αἶδλαο
 Νώνυμοι, θάνατος δὲ αὖ ἐκπάγλός πορ' ἔόντας
 εἶλε μέλας, λαμπρὸν δ' ἐλίπον φαῖος κελίοιο.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ αὖτις γῆμος ἦεν γαῖα κάλυψεν,
 αὐθις ἐπ' ἄλλο τέταρτον αὐτὸν χθονὶ πελυβοτείρῃ
 Ζεὺς κρονίδης ποίησε δίκαιό τ' ὅρον καὶ ἄρειον,
 ἀνδρῶν ἠρώων θεῶν γῆν', οἳ καλεῖσθαι τοὶ
 ἡμίθεοι πρὸ τέρεν γενεῶν καὶ ἀπείρονα γαῖαν.
 καὶ αὖτις καὶ πόλεμος τε κακὸς αὖ φύλοπις αἰνὴ,
 τὸς καὶ ἐφ' ἐπταπύλῳ θήβη καὶ δαμνίδι γαῖα
 ὤλεσε, μαρναμένης μῆλων γένε' οἶδ' ἐπὶ δαο.
 τὸς καὶ καὶ γένεσσιν ὑπὸ μέγα λαῶντα θαλάσσης
 εἰς βοῖαν ἀγαγὼν, ἐλάνης γένε' ἠὲ νόμοιο,
 ἔνθ' ἦτοι καὶ αὖτις θανάτου τέλος ἀμφεκάλυψε.
 τοῖς καὶ δὴ καὶ ἀνθρώπων βίοντα καὶ ἠδὲ ὅπασας
 Ζεὺς κρονίδης κατένευσεν παῖνα εἰς πείραϊα γαῖης
 καὶ οἱ καὶ καὶ καὶ ἀνδρείαν θυμὸν ἔχοντες

Εἰς μακρὰ

Quercubus ex duris fecit durum ualidumq;
 Mars erat his cordi, & uesana libido nocendi,
 Non frugem ederunt, adamantis pectus habentes,
 Infandum suberat robur, fortesq; lacerti
 Pendeabant de humeris, membra omnia crassa ferebant;
 Arma quidem ex solido constabant ære domusq;
 Omnia (adhuc ferro tum ignoto) ex ære parabant.
 Vita illis proprio manuum finita furore est,
 Atraq; Plutonis nullo cum nomine regna
 Intrarunt, quamuis fortes, quamuisq; superbos,
 Mors tamen inuasit, solemq; relinquere fecit.

At genus hoc postquam tellus quoq; texit in aluo.
 Iuppiter in terris Saturni filius inde
 Rursum aliud fecit quartum, præstantius atq;
 Iustius, heroum genus, ipsis æquiparandum
 Dijs, ac semideos hos secla priora uocabant,
 Abstulit at nimius bellorum ardorq; furorq;
 Hos septemgeminae Cadmeæ ad mœnia Thebes,
 Ob tua pugnantes pecora, atq; ipsum Oedipe regnum,
 Illos nauigio sala per spumantia ponti
 Ad Troiam uectos, te propter Tyndaris alma,
 Oppressitq; illic mors ultima linea rerum.
 Iuppiter at simul hos ad mundi extrema remouit,
 Longe à terricolis tribuens uitamq; domosq;
 Atq; quidem læti semper uacuiq; dolore

Calcant Elysios campos prope littora vasti
 Oceani, hic illis dulcem unoquoque ter anno
 Effundit fructum mater gratissima tellus.

Dij utinam quinta mihi uitam ætate negassent,
 Sed nascendus adhuc miser essem, aut mortuus olim:
 Ferreum enim nunc est genus, intermissio nunquam,
 Nunquam finis erit nocturne diæne malorum,
 Perpetuis hominum Dij stringent pectora curis.
 Ast aliquando malis his succedent bona rursum,
 Namque pater genus hoc hominum quoque morte domabit,
 Vtraque quum fuerint iam cani tempora facti,
 Nec similis nato genitor, nec filius illi,
 Nec socius socio, nec fidus suscipienti
 Hospes erit, proprio nec fratri frater, ut antea:
 Despicient senio fessos sine honore parentes,
 Insuper audebunt duris incessere uerbis,
 Vt pote nec numen reuerentes, adde quod ipsi
 Dira seni patri proles alimenta negabit,
 Ius erit in dextra, suaque alterna oppida scindent,
 Vir bonus aut iustus nullius fiet honoris,
 Sed magis insignem sua per scelera atque rapinas
 Suspicient, cedit ius dextræ, nec pudor ullus
 Notus erit, fallet probum et improbus, ore dolo
 Verba obliqua loquens, periuriaque insuper addens.
 Denique liuor edax, pallens, tristisque, malisque

Alterius

22 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Δυσκέλαδος, κακὸς χαίρων ὁμαρτήσας ἐν δρόμῳ.
 Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὀλύμπῳ ἀπὸ χθονὸς θυρῶσδ' εἰς
 Λαυκοῖσι φάρεοσι καλυψαμένην χροά καλόν,
 Αθανάτ' μετὰ φύλον ἵτ' ἐπὶ πωλιπόντ' ἀνθρώπων
 Αἰδῶς ἔνεμεσις. τὰ δὲ λείπειτ' ἄλγεα λυγρὰ
 Θνητοῖς ἀνθρώποισι, κακὸν δ' ὅκ' ἔασεταί ἀλκή.
 Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ὀρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
 Ωδ' ἱρήν προσέειπεν ἀμύμονα ποικιλόδειρον,
 Ὑψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρον ὀνύχεας μεμαρπώς,
 Ἥδ' ἐλεὸν γναμπῆοισι πεπρωμένην ἀμφ' ὀνύχεας
 Μύρεθ'. τῇ δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
 Δαίμονι τί λέλακας; ἔχθ' ὧς πολλὸν ἀρείων,
 Τῇ δ' εἰς ἧς αὐτὸς ἐγὼ πόρ' ἄγω, καὶ ἀοιδὸν ἔδωκα.
 Δείπνον δ', αἶψ' ἐθέλω ποιήσομαι, καὶ μεθήσω.
 Ἀφρ' δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφειδῆν,
 Νίκης τε εἶρεται, πρὸς τ' ἀλγεσιν ἄλγεα πάχ'·
 Ως ἔφατ', ὠκυπέτης ἱρῆς ταυνοσίπιδρος ὄρνις.
 Ωπέρου, σὺ δ' ἄκσε δίκης, μηδ' ὕβρις ὀφείλει.
 Ὑβρις γάρ τε κακὴ δαίμων βροτῶ. ὅδ' ἔμ' ἐδδλός
 Ρηϊδίως φέρεται δυνάατ', βαρύνει δέ θ' ὑπὸ αὐτῇ
 Εγκύρσας ἄτησιν. ὁδὸς δ' ἐτέρηφι παρελθεῖν
 Κρείσσων δούτα δίκαια. δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴχει
 Ες τέλος ὀζελθῆσα. παθὼν δέ τε νήπιός ἐγνων.
 Αὐτίκα γὰρ τρέχει ὄρνις ἅμα σκολίησι δίκῃσιν.
 Τῆς δὲ δίκης ῥόθος ἐλκωμένης καὶ ἀνδρες ἄγασαι
 Δωροφά-

Alterius gaudens, homines se spargit in omnes.
 Tum Pudor et Nemesis duo maxima numina, cœli
 Antiquas repetent sedes, uelamine corpus
 Obtecti niuco, terramq; hominesq; superbos
 Gaudebunt liquisse, quibus tamen ægra relinquent
 Tot mala, quæ nullo poterunt medicamine tolli.

Nunc agè principibus refram doctis licet ipsis,
 Fabellam. Accipiter sic peruam ad ædona dixit
 Alta in nube ferens, conuellensq; unguibus atris,
 Hæc miserè eluxit curuo lacerata sub ungue,
 At fuit accipitri uox illa tyrannica diri,
 Quid garris demens? nunc longe fortior in te
 Ias habet, hac tibi cantrici, qua duco, sequendum;
 Nunc mihi si placeat, tibi parcam, aut cœna futura es,
 Stultus maiori cupiens contendere contrâ,
 Vincitur, atq; ignominiam cum clade reportat.
 Sic ait accipiter sulcans celeri aëra penna.

Tu sequere ô Perse, iustum iniustumq; relinque,
 Nam multum perulans homines iniuria lædit,
 Quam uir ferre nequit patiens, quin corde mouetur
 Cladem ullam accipiens, melior sic semita monstrant
 Iustitiam, cedit quoq; tandem iniuria iuri
 Succumbens, stultus non nouerit hoc nisi passus,
 Iamq; statim comes est iuri periurium iniquo.
 Iustitia huc sequitur, trahitur quocumq; ab auaritia

Iudicibus, quos lege sinit decernere iniqua,
 Hinc lachrymans urbis uicos populumq; pererrat
 Aëre tecta, illis secum mala plurima uolvens
 A quibus exacta est, fraudataq; partibus æquis.
 Qui uero externis & ciuibus omnia iuste
 Distribuant, nil flectentes à tramite recto,
 His uiret urbs, populiq; uigent, atq; omnia florent,
 Pax iuuenum nutrix usq; est, non horrida bella
 Latuident illis immittit Iuppiter unquam,
 Nec populos inter rerum nulla penuria iustos,
 Insumunt epulis in sacris parta labore:
 Terra dat immensos fructus in montibus altum
 Quercus fert glandes caput, est apes incola uentris,
 Grex ouium lanaq; per agros incedit onustus,
 Et similem sobolem genitrices patribus ædunt,
 Deniq; cunctarum rerum ubertate fruuntur,
 Non scandunt naues, tellus uictum alma ministrat.

At quibus est cordi mala uis, malefactaq; dira,
 Destinat ex templo his Saturnius æthere poenas.
 Nomine sæpe uiri scelerati urbs plectitur omnis,
 Qui peccet, faciatq; Ioui non facta ferenda.
 Verum ut subijciam mala quæ Deus æthere mittit,
 Dat cum peste famem, tacta omnis plebs cadit igni,
 Incidunt sterili mulieres uentre, domusq;
 Ac stirpes pereunt, supero id rectore uolente.

Agrina

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 25

Δωροφάγῳ, σκολιᾷς ἢ δίκαις λείνωσι θέμιστας.
 Ἡ δ' ἐπετα λιλαιόσα, πόλιν τε καὶ ἥθεα λαῶν
 Ἡέρα ἔοσα μὲν, κακῶν ἀνθρώποισι φέρουσα,
 οἳ τέ μιν ὕψι λάσσι καὶ ἐκ ἰθείων ἐνειμαν.
 οἳ δὲ δίκας ξείνοισι καὶ ἐν δῆμοισι διδῶσι
 ἰθείας, καὶ μὴ τι παρεκβαίνουσι δικάσας,
 τοῖσι τέβηδε πόλεις, λαοὶ δ' ἀνθρώποις ἐν αὐτῇ,
 εἰρῶν δ' ἀνὰ γλῶ κροτοφόρος, ὅδε ποτ' αὐτοῖς
 ἀργαλέον πόλεμον τεκμαίρεται ὕψι οὐρα Ζεὺς,
 οὐδέ ποτ' ἰδυδίκασι μετ' ἀνδράσι λιμός ὀππῃ
 οὐδ' αἶψα, βαλὴς ἢ μεμνηότα βροτὰ νέμον'. (δεῖ.
 τοῖσι φέρει μὲν γὰρ πολὺν βίον, ὅρεσι δὲ δρυὺς
 ἄκρῃ μὲν τε φέρει βαλαύνου, μέσῃ ἢ μελίσσας,
 εἰροπύου δ' οἶδ' ἀλλοῖς κατὰ δέβειναι,
 τίκτουσι ἢ γυναικὸν εὐκρότα τέκνα γονόουσιν.
 ὦλλασιν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές, ὅδ' ὕδ' ἡνῶν
 νέουσονται, καρπὸν δὲ φέρει ζείδωρον ἄρ' ἔρα.
 οἷς δ' ὕβρις τε μέμνη κακῇ καὶ χέτλια βροτὰ,
 τοῖς ἢ δίκῃ κρονίδης τεκμαίρεται ὕψι οὐρα Ζεὺς.
 πολλὰ καὶ ἐν ὕμπτῳ πόλιν κακῶ ἀνδρὸς ἐπαυ
 οσις ἀλὶ βροτῶν, ὅδε ἀτάσθαλα μηχανά'. (ρεῖ,
 τοῖσι δ' ὅρα νότον μέγ' ἐπὶ γαγε πῆμα κρονίω
 λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί,
 οὐδὲ γυναικὸν τίκτουσιν, μινύθουσι δὲ οἷον,
 ζῆνός φραδ' ἡμοσμήναι ὀλυμπία, ἄλλοτε δ' αὐτῇ

26 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ἡ τῶν γε στρατῶν ὕβρις ἀπώλεσεν, ἢ ὅ γε τείχεα,
Ἡ νέας γὰρ πόντω κρονίδης ἀποτίννυτο αὐτῶν.

Ω βασιλεῖς, ὑμεῖς ᾗ κατεφράζεσθε καὶ αὐτοὶ
τὴν δὲ δίκην. ἐγγὺς γὰρ γὰρ ἀνθρώποισιν ἔοντες
αἰνῶται λούσασιν, ὅσοι σκολιῶσι δίκην
ἀλλήλους τρέψουσιν θεῶν ὅππῃ ἐκ ἀλέγοντες.

Τεῖς γὰρ μύεοι εἰσὶν αὐτῶν χθονὶ παλαιοτέρῃ
αἰνῶται ζωὸς φύλακος θνητῶν ἀνθρώπων,
οἳ ῥα φυλάσσουσιν τε δίκας καὶ χεῖλια δόρυ
ἠδ' ἄεσάμνοι, πάντα φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.

Ἡ δέ τε παρθένῳ ὅδ' ἰδίκη διὸς ἐκγεγαῖα,
κυδ' νήτ' αἰδοῖν τε θεοῖς, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.

Ἡ ῥ' ὁπότ' αὖ τις μὲν βλάπῃ σκολιῶς ὀνοτάζων,
αὐτίκα πάρε δ' αὖ πατρὶ καθεζομένη κρονίῳνι,

Γεγυῖετ' ἀνθρώπων ἀδίκου νόον, ὅφρ' ἀποτίσῃ
δῆμῳ ἀτασθαλίας βασιλῆων, οἳ λυγρὰ νοδῶντες

ἀλλὰ παρκλίνουσι δίκας σκολιῶς συνέποντες.

Ταῦτα φυλασσόμενοι βασιλῆες ἰδυῖετε μύθος
Δωροφάγοι, σκολιῶν ᾗ δίκων ἐπιπάγχυ λάθεσθε.

Οἳ αὐτῶ κακὰ τούχῃ ἀνὴρ, ἄλλω κακὰ τούχων.

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῶν βουλῶντι κακίση,

Γαῖατα ἰδὼν διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας,
καίνυται δ' αἰὲρ ἐθέλης ἐπιστέρκεν, ὅδ' ἔε λήθῃ

οἴκῳ δ' ἡ κ' ἐκ τῶν δίκῃ πόλις γὰρ τὸς ἔεργα.

Νῦν δ' ἐγὼ μὲν τ' αὐτὸς γὰρ ἀνθρώποισι δίκην

εἶλω

Agmina qui nunc sternit eorum, aut moenia frangit,
 Currentesq; rates disrumpit in æquore seuus.

O uos qui regitis terras, aduertite mentem
 Huc ad iustitiam, quoniam superi prope nos sunt
 Dij qui cuncta uident, et eos qui per mala iura
 Defraudant alios spreta ratione deorum.
 Ter numerum exuperant coelestia numina, terram
 Quæ nobiscum habitant, in tutelam data nostrum,
 Illaq; quid iustè obseruant, quid fiat iniquè,
 Aëre testæ, omnem pedibus peragrantia terram.
 Ipsaq; iustitia est uirgo Ioue parente,
 Clara deos inter superos reuerendaq; multum,
 Quam si quis uiolet meritòue fraudet honore,
 Continuò ante pedes residens patris Iouis alti,
 Humanae exponit mentis scelera, et dare poenas
 Vult fraudis, populi rectores, qui sacra iura
 Detorquent, mala dum ob nummum sententia fertur;
 Sed memor ô iudex horum, tua dirige rectè
 Iudicia, et capiant te obliuia iuris iniqui.
 Noxius ipse sibi est, alijs qui quærit obesse,
 Consiliumq; malum danti fert maxima damna.
 Perspicit ac sentit sacrum Iouis omnia lumen,
 Nunc uidet et nobis quid agatur, si uelit, illum
 Nec latet hac quodnam ius exercetur in urbe.
 Ast ego mortales inter iustus minime essem

Filius, aut itidem, si peccatum foret, esse
Iustum, aut præmia si iniustum maiora manerent,
Talia sed minime est facturus Iuppiter unquam.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
Audi iustitiæ, uimq; obliuiscere diram,
Hanc etenim legem nobis Deus ipse reliquit,
Piscibus at nemorumq; feris, auibusq; se ut ipsi
Inuicem edant, iuris quia non discrimen in illis.
Iustitiam nobis, quæ præstantissima longe est,
Tradidit, et quoties audet quis dicere uerum
Existens testis, Deus huic dat prospera cuncta.
Qui dum testis adest temerè periuria iurans
Mentitur, ledens hic ius, mage læditur ipse,
Nam genus ipsius perit atq; extinguitur omne:
At genus in claro iusti post nomine uiuit.

Nunc tibi præcipue memorabo salubria Perse,
Scilicet ex uitijis facile est uel prendere turbam,
Nam uia non longa est, foribus uicina morantur.
At regina graui uirtus sudore paratur,
Est uia difficilis, præceps, longa, aspera, ad illam
Principio, postquam iam stas in uertice summo,
Tum facilis tum fit dulcis, licet antè molesta.
Optimus ille uir est, primusq; sibi omnia noscens
Consultere, expendens quæ post prodesse ualebunt.
Sed bonus hinc ille est, audit qui recta monenti,

Qui

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 29

Εἴλω, μή τ' ἐμὸς υἱὸς, ἐπεὶ κακὸν αὐδρα δίκαιον
 ἔμμεναι, εἰ μείζω γε δίδλω ἀδικώτερόν ἐστι.
 Ἀλλὰ ἴα γ' ἄπω' εὐλοπαῖ τελευτὰ δία Ἰορπικέραννον.
 Ω Γέρση, σὺ ἢ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεις σῆσιρ,
 Καί νυ δίκης ἐπάκσε, βίης δ' ἐπιλήθεο πάντα.
 Τόνδ' ἐγὼρ αὐθρώποισι νόμον διέταξε κρονίωρ,
 ἰχθύσι μὲ καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεινοῖς
 ἔδωκεν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη δαίρ' ἐπ' αὐτοῖς.
 Ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἥ πολλὸν αἰεὶ σὺ
 γίνετο, εἰ γάρ τις κ' ἐβέλη τὰ δίκαια ἀγορεύειν
 γινώσκων, τῷ μὲν τ' ὄλβον διδοῖ θυρύοπα Ζεύς.
 Ὅς δέ κε μαρτυρίῃσιν ἐκὼν ἐπίορκον ὁμόσας
 ψεύσεται, γὰρ δὲ δίκην βλάψας νήκετον ἀλάδῃ,
 τὸ δέ τ' ἀμαυροτέρῃ γῆν' ἢ μετόπισθε λέλθῃται,
 Ἀνδρὸς δ' ὀύρεκε γῆν' ἢ μετόπισθεν ἀμείνων.
 Σοὶ δ' ἐγὼ ἐδίδαχον οἶον ὄρεω μέγα νήπιε Γέρση,
 τῷ μὲν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ὄειν ἐλέδαι,
 ρηϊδίως ὀλίγη μὲ ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθιν ἄει.
 τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ περ πάροιθεν ἔθηκαν
 Ἀθανάτοι, μακρὸς ἢ ἔσθ' ὄρβι' οἴμ' ἐπ' αὐτῷ,
 καὶ ῥηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
 ρηϊδίη δ' ἥπεται πέλῃ χαλεπή πόρ' ἔδσαι.
 οὐτ' ἄρ' ἢ παναφύς' ὅς αὐτῷ πάντα νοήσει
 φρασάμηνος, τὰ κ' ἐπείτα ἔσθ' ἔλως ἥσιρ ἄμει
 ἔδωκε δ' αὐτὸν καὶ κείνος ὅς οὐ ἐπὶ νόμῳ πίθηται. (νο
 Ὅς δ'

30 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὅς δὲ κε μήθ' αὐτῷ νοήῃ, μήτ' ἄλλος ἀκούων
Ερ θυμῷ βάληνται, ὅδ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνὴρ.

Ἀλλὰ σὺ γ' ἡμέτερης μεμνημένος αἴερ' ἐφετμῆς,
Εργάζου Πέρση διῖον γγύθ', ὅφρα σε λιμός
Εχθαίρῃ, Φιλίῃ δὲ σ' εὐσίφανθ' Δημήτης
Αἰδῶϊν, Βίότῳ δ' ἐπὶ πύμπλοσι καλιῶ.

Λιμός γ' οἷ πάμπαν ἀεργῷ σύμφορος ἀνδρῶν.
Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἄνδρες, ὅς κεν ἄδργος
Ζῶν κηφλῶεσι κοθύροισι ἵκελθ' ὄρμῳ,

Οἳ τε μελίσσάων κῆματον τρύχουσιν ἄδργοι
ἔδοντες, σοὶ δ' ὄργα φίλ' ἐσω μέτρια κοσμεῖν,
Ὡς κέ τοι ὠραῖς βίότῳ πλήθωσι καλιαί.

Εξ ὄργων δ' ἀνδρῶν πολὺ μῆλοί τ' ἀφνειοί τε.
Καί τ' ἐργαζόμενος πολὺ φίλτορος ἀθανάτοισιν
ἔσσειαι καὶ βροτοῖς. μάλα γὰρ συνέσαι ἄδργος.

Ἔργου δ' οὐδὲρ ὄνειδιθ', ἄδργῳ δὲ τ' ὄνειδ' ἔσθ'.
Εἰ δ' ἐκ γὰρ ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει καδργός
Πλαστεῶντα, πλὴν τῷ δ' ἀρετὴν εἴ κῦδος ὀπκιδεῖ,

Δαίμονι δ' οἷος ἔησθα (τὸ ἐργάζεσθ' ἀμεινον)
Εἵ κεν ἀπ' ἄλλοτρίων κτεάνων ἀεσίφρονα θυμὸν
Εἰς ὄργον πρέψας, μελετᾷς βίᾳ ὥς σε κελύω.

Αἰδῶς δ' ἐκ ἀγαθῇ κερημελὸν ἀνδρα κομίζει,
Αἰδῶς, ἥ τ' ἀνδρας μέγα σίνετα καὶ ὀνίνηται.
Αἰδῶς τοι πρὸς ἀνολβίῃ, θάρσος δὲ πρὸς ἄλβῳ.
Ζήματα δ' ἔχ' ἄρπακτὰ θεός οἱ πολλὸν ἀμείνω.

Εἰ γὰρ

Qui sibi consulere ignorat, nolitq; monenti
 Auscultare alij, nullusq; & inutilis hic est.

Sed tu nostra animo semper præcepta reuoluent,
 Esto operi intentus Perse diuine, fames ut
 Te premat inuidia, Cereri, sed anere pudicæ,
 Illa tua omnigeno sic impleat horrea uictu.
 Ecce fames comes est homini certissima pigro,
 Adde quod hunc odio superiq; hominesq; sequuntur.
 Quisquis segnitia fucos imitatur inertes,
 Quorum uenter apum consumit parua labore,
 Ocia agens: sed opus tu quodq; in tempore cura,
 Horrea ut accipiant maturum in tempore fructum.
 Ditescunt homines ex sedulitate laborum,
 Quin operans fies multo mortalibus & dijs
 Charior: his odio, cui corpus torpet, habetur.
 Turpe labor non est quicquam, sed inertia turpe.
 Tu studio, ad studium quoq; perstimulabis inertem.
 Ditescens, at opes uirtusq; decusq; sequuntur,
 Dijs similis fies: melius nil ergo labore,
 Siq; nec alterius cupiens rerum, usq; laborans
 Vt iubeo, proprium studeas acquirere uictum.
 Vtilis haudquaquam est homini pudor hospes egent,
 Nunc iuuat ille uirum, nunc officit ille uicissim.
 Vir pudibundus inops manet, audax fit citò diues.
 Nil unquam rapias, data coelitus optima dona.

Cuius enim fuerit manuum res aucta rapinis,
 Siue usu linguae mendacis (qualia fiunt
 Humanis animis lucri dulcedine captis,
 Dumq; pudor nullus, sola irreuerentia regnat)
 Hunc male Di; uexant, rursum possessio primum
 Atteritur, felix nec longo tempore uiuit,
 Pars scelus hic, à quo supplex et leditur hospes,
 Patrat, et ingreditur quicumq; cubilia fratris,
 Vxorem maculans, et sancta cubilia stupro.
 Peccat et is qui ledit utroq; parente carentes,
 Quiq; senectutis supremo in limine stantem
 Haud timet immiti sermone offendere patrem,
 Hunc pater ipse deum Saturnius odit, et illi
 Factis pro iniustis tandem mala digna rependit.
 Sed nunquam Perse tu quicquam feceris horum,
 At pro uirili superis Dijs fac sacra, pure
 Mundeq; et pingues coxas adoleto sub aris,
 Nunc uini pateris, nunc placa thuris odore,
 Solis ad occasum facies et solis ad ortum,
 Ut tibi perpetuò fausti sint atq; fauentes,
 Utq; iuuare queas alios, non te iuuet alter,
 Hoste tuo, ad coenam tui amantem accersere, relicto;
 Hunc tamen ante omnes, paries quem separat unus
 Abs te: si qua etenim tibi res peragenda domi sit
 Discincti uicini adcrunt, cingentur amici.

Dammum

Εἰ γὰρ ὤς καὶ χόρσιν βίην μέγαν ὄλβον ἔλκτοα,
 ἥ οὐ γὰρ γλώσσης λήϊσσεταί (οἷα τε πολλὰ
 γίνεταί, δὴ τ' αὖ δ' ἡ κέρους νόον ὀζαπατήσῃ
 ἀνθρώπων, αἰδ' ὡς δέ τ' ἀνακρίει κατὰ πάτρη)
 Ρεῖά τε μὲν μαυροῖσι τοῖσι, μινύθουσι δὲ οἴκοι
 ἀνέρι τῷ, παῦρον δέ τ' ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀπκῆται.
 ἰσορ δ' ὅς θ' ἐκείτω, ὅς τε ξείνον κακὸν ἔρξει,
 ὅς τε κασιγνήτοιο ἔσ' ἀνὰ δέμνια βαίνοι,
 κρυπῆαδὴς δυνῆς ἀλόχευ πῶσα καίρια ῥέζων,
 ὅς τε τοῦ ἀφραδὴς ἀλὶφάινετ' ὀρφανὰ τέκνα,
 ὅς τε γονῆα γέροντα κακῶ ἐπὶ γήρατι ὀδῶ
 νεικείη, χαλεποῖσι καβαπτόμενοι ἐπέεσσιν.
 Τῷ δ' ἡ τοι ζεὺς αὐτὸς ἀγαίετ', ὅν δὲ τελευτῶν
 ἔρκαρ αὐτ' ἀδίκων χαλεπὴν ἐπέβηκεν ἀμοιβήν.
 ἀλλὰ σὺ τ' ἢ πάμπαν ἔοργ' ἀεσίφρονα θυμόν,
 καδιδυῖά μιν δ' ἐρδὶν ἰδὲ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
 ἀγνώως ἔκ καθαρώς, ὡς δ' ἀγλαὰ μελὶα καίειν.
 ἄλλοτε δ' ἂν ἀπονδῆσι θυέεσσι τε ἰλάσκεισθαι,
 ἡ μὲν ὅτ' ὀδυνοῖς, καὶ ὅταν φάσθ' ἰδρὸν ἔλθῃ,
 ὥς κε τοι ἰλαὸν κραδίη καὶ θυμὸν ἔχωσιν,
 ὅφρ' ἄλλων ὦν ἡ κλῆρον, μὴ τὸν τεὸν ἄλλῃ.
 τὸν φιλέοντ' ὡς δ' ἀντὶ καλεῖν, τ' δ' ἔχθρὸν ἑᾶσαι,
 τὸν δὲ μάλιστα καλεῖν ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίῃ.
 εἰ γὰρ τι ἔστι χεῖμα ἐγγώριον ἄλλο γένετ',
 εἴ ποτε δὲ ἄλῃσι ἐκίον, ζώσαντο δὲ τοιοῖ,

34 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Γῆμα κακὸς γείτων, ὅσοντ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειρε.
 Εμμορεῖται λιμῆς ὅς' ἐμμορεῖ γείτονι· ἐδὶ λού.
 Οὐδ' αὖ βῆς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.
 Εὖ μ' ἔπεισεν παρὰ γείτονι, δὴ δ' ἀφελθὼνα
 Αὐτῷ τρεῖς μέτρων, καὶ λώϊον αἰ κε δυνάηαι,
 Ως αὖ χρηίζων καὶ οὐ ὕσδρον ἀρχιον εὖρε.
 Μὴ κακὰ κορδαίνειν, κακὰ κερδεάϊσ' ἄτησι.
 Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, ἐπὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι,
 Καὶ δόμῳ ὅς' ἔστι δῶ, ἐπὶ μὴ δόμῳ ὅς' ἐστι μὴ δῶ.
 Δώτη μὲν τις ἐδωκεν, ἀδ' ὥτ' ἐστις ἐδωκεν.
 Δὼς ἀγαθὴν, ἄρπαξ δὲ κακὴν, θανάτοιο δότειρα.
 Ὅς μὲν γάρ κεν αὐτὴν ἐθέλων, ὅ γε καὶ μέγα δῶκε
 Χαίρει τρεῖς δῶκε, καὶ τέρπεται οὐκ ἧτ' θυμῷ.
 Ὅς δ' ἔλεον αὐτὸς ἐλητταί, ἀναδ' εἴηφι πιθήσας,
 Καί τε σμικρὸν ἐόν, τό, τ' ἐπάχυνσε φίλον ἦτορ.
 Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ὑπὲρ σμικρὸν καταθεῖο,
 καὶ θαυμάζῃς ἐρδεις, τάχα ἔστιν μέγα καὶ τὸ γηρόϊο.
 Ὅς δ' ἐπ' ἐόντι φέρει, ὁ δ' ἀλύξετ' αἰθοπα λιμόν.
 Οὐδὲ τό γ' εἰς οἶκον κατακείμενον αἶψα κήδει,
 Οἶκοι βέλτορον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρεσθαι.
 Εὐδὸν μ' ἔπεισεν ἐλέειν, πῆμα δὲ θυμῷ
 Χρηίζειν ἀπεόντ'· αἶ σε φράζειν αὐτοῖα.
 Αἰχμητὰ δὲ πίθ' καὶ λήγοντ' ἰορέσθαι,
 Μεσότη φείδεαι. δ' εἰνὴ δ' ἐνὶ πρυμνίᾳ φειδῶ.
 Μυδιὸς δ' αὐτοῖς φίλῳ εἰρημνίῃ ἀρχιθεῖσιν.
 Καί τε

Damnum uicinus malus, auxilium bonus ingens,
 Atq; bonum nactus uicinum, est nactus honorem,
 Nec res, uicinus ni sit malus, ulla peribit.
 A uicino aliquid capias si mutuo, eadem 1
 Mensura, ac non si possis sine foenore reddere, 2
 Indigus ut rursus nullam patiare repulsam:
 Ne mala lucra pares, mala lucra equalia damnis.
 Sis charus charo, uisente inuise uicissim,
 Quiq; dedit, reddas, nil da, qui nil dedit unquam.
 Danti aliquis dedit, ac nil danti quis dedit unquam?
 Dos bona, sed nunquam bona mortifera ulla rapina.
 Qui dat sponte lubens, quamuis hic grandia praestet
 Munera, letatur, facit atq; hoc corde sereno.
 Qui uero ipse rapit, nullo rector ante pudore,
 Sit quamuis paruum, cruciatum hinc pectore sentit.
 Namq; super paruum si paruum apponere cures,
 Saepius et facias, cito magnus fiet aceruus.
 Effugit ille famem, praesentem qui auget aceruum.
 Sufficit hoc minime quod cella penaria seruat.
 Esse domi praestat, nam damnosum foris esse.
 Dulce est de cumulo praesenti sumere, contra
 Est graue egere aliqua re absente, hinc sis memor horum.
 Dum plenum est fermeq; uacet uas, largius hauri,
 In medio parcas, in fundo parcere serum.
 Dicta prius merces famulo detur, idq; benigne,

C 2 Et cum

Et cum fratre iocans cura tum testis ut adsit,
 Fidere sæpe nocet, nocet & diffidere sæpe.
 Ne fucata tua spoliet te mente cauto
 Fœmina, blanda, loquax, nidi damnosa uorago,
 Confidit firi, qui confidit meretrici.
 Hinc patrias seruet dilectus filius ædes,
 Sic tibi res crescent, procedentq; omnia dextrè.
 Fac moriari senex gemina ex te prole relicta,
 Nanq; Ioui facile est locupletes reddere plures,
 Curaq; multorum maior, plus fertur in arcam.
 Si cupias summis quoq; tu ditescere uotis
 Per se, sic facito, usq; laborem annecte labori.

LIBER SECVNDVS.

Pleiadas cernens orientes demete frugem,
 Vomere uerte solum quæ submerguntur in undas.
 At bis uicenas latitant noctesq; diesq;
 Hinc iterum apparent impletis mensibus anni,
 Tempore quo primum incipiunt splendere falces.
 Hæc lex aruorum est cunctis seruanda colonis,
 Siue habitent illi rauci prope littora ponti,
 Pingua siue colant in uallibus arua remota
 A ponto procul. At nudus sere, nudus arato,
 Et nudus merito, Cereris si in tempore cuncta
 Officia exoptes curata, ut tempore crescant

Quæq;

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 37.

Καί τε κασίγνητῳ γελᾶσας ἐπὶ μάρτυρα θεᾷ·
 Γίσφς δ' ἄρ' αὖ ὁμῶς ἢ ἄπισται ὤλεσεν ἀνδρας.
 Μηδὲ γυνή σε νόον πυγυγύλος δ' ἀπατάτω,
 Αἰμύλα κωτίλλουσα, τελευτῶσα καλεῖται.
 Ος δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὅ γε Φιλῆτησι.
 Μένον γμῆς δὲ παῖς σώζοι πατρῷον οἶκον
 Φορβέμεν, ὃς γὰρ πλῆτος ἀΐξετ' ἐν μεγάροισι.
 Γηραιὸς ἢ θάνοις ἐτόρον παῖδ' ἐγκαταλείπων.
 Ρεῖα δ' ἐκ γν' πλεόνεσι πόροι Ζεὺς ἄσπετον ὄλβον,
 Πλείων ἢ πλεόνων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη.
 Σοὶ δ' εἰ πλῆτος θυμὸς ἐέλδετ' ἐν φρεσὶν ἥσι
 Ωδ' ἐρδαιμ, ὄργων δ' ἐπ' ὄργῳ ἐργαζέσθαι.

ΗΜΕΡΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Πληϊάδων ἀτλαγηνέων ἐπιτελομένων
 Αρχεὺδ' ἀμνητὶ, ἀρότιο ἢ διανομνῶν.
 Αἱ δ' ἴηται νύκτας τε καὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα
 Κεκρύφαται, αἷλις δὲ πόδι πλομνὸς γνῖαντι
 φαίνονται, τὰ πρῶτα χαραιομνῶιο σιδήρου·
 Οὗτός τοι πεδίον πέλετ' νόμος, οἳ τε θαλάσσης
 Εγγύθι ναετᾶσ', οἳ τ' ἀγκυὰ βηοσῆντα,
 Γόντα κυμαίνοντος ἀπὸ πρῶτι πύονα χῶρον
 Νάεσι, γυμνὸν ἀσείρει, γυμνὸν ἢ βοωτῆρ,
 Γυμνὸν δ' ἀμᾶδι, εἴχ' ὥρα πάντ' ἐθέλησθαι
 Εργα κομίζεσθαι δ' κμήτορες, ὥς τοι ἔκαστα

ὦρε' ἀέξηται, μή πως τὰ μεταξὺ χατίζωμ,
 Γτώσῃς ἄλλοτρίους οἴκους, καὶ μηδὲν ἀνύσῃς.
 ὧς κ' νυκτὶ ἐπ' ἐμὴν ἦλθες, γὰρ δ' ἐτοίχ' ἐπιδώσω.
 οὐδ' ἐπιμετηήσω, ἐργαζοῦ νῆπιε Πέρον,
 ἔργα τὰ τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήσαντο,
 μή ποτε σὺν παίδεσσι γυναικί τε θυμὸν ἀχού-
 ζητ' ὅκ' ἐβίβωμ' ἤ γέιτονας, οἳ δ' ἀμελῶσι.
 Δίς μ' γὰρ κ' τοῖς τάχα τούτοις, ἦν δ' ἐλ' λυπῆς,
 χρῆμα μ' ὅσ' ἀνήξεις, σὺ δ' ἐτώσια πολλὰ ἀγορεύ-
 Αἰεὶς δ' ἐσκέπ' ἐμὸν νόμος, ἀλλὰ σ' ἄνωγα (σφίς.
 Φράζεαι, χρῆμα τε λύσιμ', λιμοῦ τ' ἀλεωρῶ.
 Οἶκον μ' ἀνέστης, γυναικί τε βουῶν τ' ἀροτῆρα,
 Κτηνῶν ὅσ' ἀγαμέμνων, ἦ τις δ' ἐβούλ' ἐποιτο,
 Χρήματα δ' εἰς οἶκον πάντ' ἀφ' ὧν ποιήσας,
 μή σὺ μὲν αὐτῆς ἄλλον, ὃ δ' ἀνῆλθ', σὺ δ' ἐκ τῆς.
 ἦ δ' ὥρῃ παρὰ μέγιστον μινύθει δ' ἐτοίχ' ἐργον.
 μή δ' ἀναβάλλεαι, ἐστ' αὖριον ἐστ' ἐννηφιν.
 οὐ γὰρ ἐτῶσι δόρυ γὼς ἀνὴρ πύμπλησι καλῶν,
 οὐδ' ἀναβαλλόμενος. μελέτη δ' ἐτοίχ' ὄργου ὀφέλ-
 Αἶε' δ' ἀμβολιόργος ἀνὴρ ἄτακτοι παλαίῃ. (λδ.
 ἦ μ' ὅτ' ἡ λήγει μὲν ὅτ' ὅξ' ὅτ' ἡελίοιο
 Καύματ' ἰδ' αἰῶμα, μετ' ὧν ὁρ' ὁμβρῆσαντος
 Ζωὴς ἐλθόνει, μετὰ δ' ἔρεπετ' βρότεος χρός
 πολλὸν ἐλαφρότερον. δὴν γὰρ τότε σείριος ἀσῆς
 βαλὼν ὑπὲρ κεφαλῆς κηρὶ φέρον ἀνθρώπων,
 ἔρχεται

Quæq; suo, ne quando, grauis dum uexat egestas,
 Frustra mendices aliena per ostia uictum,
 Ut qui nunc ad me uenisti, at non dabo quicquam
 Aut dono aut usu, sed Perse stulte labora,
 Ipsi terricolis Dij constituere laborem,
 Ne cum filiolis cum coniuge pectora tristes
 Panem à uicinis quæras, ipsiq; repellant.
 Forsitan accipies bis tæue, at si inde molestes
 Efficies nihil, in uanum sed plurima dices.
 Sed quid uerba iuuant? hortor memor esto parare
 Ipse, seram unde famem places, ac debita soluas.

Primum ædes, famulam, taurum qui ducat aratrum,
 Emptam, non ductam, tua quæ iumenta sequatur.
 Hinc memor apta tuæ domui instrumenta parato,
 Ne poscas alium illa, et eo ludare negante.
 Tempora diffugiunt, inceptaq; res caret auctu.
 Ne differ sub cras opus, adq; diem inde sequentem,
 Nam sua desidiâ sectans replet horrea nunquam,
 Nec cunctator iners: studium rem promouet unum,
 Hinc est lucta pigro cum paupertate perennis.

Cum deserbuerit Phœbeæ lampadis ignis,
 Atq; calor sudorificus, cum Iuppiter imbrem
 Mensibus autumnî fundit, corpusq; leuatur
 Humanum, ac recipit uires (quia Sirius horis
 Per lucem exiguis, hominum tunc imminet ardens

C 4 Verticibus,

Verticibus, uerum sese plus nocte fatigat)
 Deniq; cum cariam contemnit secta securi
 Sylua, et fundit humi frondes, cessatq; uirere,
 Cedere materiam è syluis tum sis memor aptam,
 Ut mortariolum tripedale, trium cubitorum
 Pistillum, atq; axem resecato septipedalem:
 Octo pedum si sit, tum malleus abscindatur,
 Tres palmas rota habens, sit denas currui habenti,
 Plurima ligna incurua seces, dentale per arua
 Aut montem quæres, inuentum confre ad ædes
 Ilignum, nam tale haud frangitur inter arandum,
 Si clauis buri, Cereris qui munia tractat
 Rusticus inficens, temoni adiunxerit apte.
 Sed tibi sub tecto fuericantis duo aratra parato
 Perfectum ac rude, nam multo præstantius est sic,
 Nempe uno fracto, tum tauris alterum ut addas.
 Temones ualidos de lauro ulmoq; recides,
 Ex quercu buris, dentale ex ilice fiat,
 Sintq; nouem annorum tauri, his firmissima membra,
 Conueniuntq; operi medio æui flore uigentes,
 Non illi inter opus miscentes prælia, aratrum
 Frangent, inceptumq; ita opus linquent sine fructu.
 Hos numerans annos uir quadraginta sequatur.
 Postquam edit panem morsus quater octo tenentem,
 Sollicitus rectum curet tum ducere sulcum,

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 41

Βρχετ' ἡμάτιον, πλείον δὲ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ.
 Ημεῖς ἀδνηκτότατ' ἐπέλετ' τμηθεῖσθαι σιδ' ἡρώ
 ὕλη, φύλλα δ' ἔραζε χεῖρ' ἰσχυροῖο τε λήγει,
 Τῆμεθ' ἄρ' ὕλοτομῆν μεμνημένον ὤριον ὄργον.
 Ολκον ἤϊσι πόδιον τὰ μνην, ὑπόρου ἢ τρίπηνον,
 Αξονάθ' ἐπὶ ἀπόδ' ἰω. μάλα γὰρ νύτοι ἀρ' ἰδὴ ὅτω.
 Εἰ δὲ κεν ὀκταπόδιον ἄρ' ἢ σφύραν κετ' ἰάμοιο.
 Τελαιπύθαμον δὲ ἀφ' ἡμ' τὰ μνην δέκα δ' ὥρῳ ἀμάξι
 Πολλ' ὑπὸ καμπύλα κᾶλα, φέρειν ἢ γύνῃ ὅτ' αὖ
 Εἰς οἶκον κατ' ὄρος διζήμεν, ἢ κατ' ἀρ' ὅσον (εὐρὺς
 Γεῖνινον, ὅς γ' ἔστιν ἀρ' ὅσον ὀχυρώτατος ὄσιν.
 Εὐτ' αὖ ἀβλααῖς διμῶος γ' ἐλύματι πῆξας
 Γόμφοισιν πελάγας πρὸς ἀρ' ἰσοβοῖ.
 Δοικὰ δὲ θεῶν ἀρ' ὅσον πονησάμενον ἢ οἶκον
 Αὐτόγυον ἢ πηκτὸν, ἐπεὶ πολὺ λῶϊον οὕτω.
 Εἴχ' ἐτόρου γ' ἀξας ἐτόρου κ' ὑπὸ βασι βάλαιο,
 Δαίφνης δὲ ἢ πῆλεις ἀκμώτατοι ἰσοβοῖς
 Δρυὸς ἔλυμα πρίνθ γύνῃ, βόε δ' ἢ γύναιετ' ἡρώ
 Αρσενε κεκτῆσθαι. τὸ γὰρ ὄσιν ἢ ἐκ ἀλαπαδινόν,
 Ηῶς μέτρον ἔχοντε, τὸ δ' ὄσιν ἀρ' ἰσώ.
 Οὐκ αὖ τῶν εἰσάντες γ' αὐλακι καμνὸν ἀρ'
 Αξάν, τὸ δὲ ὄσιν ἐτώσιον αὐτὸ λίποιον. (τρον
 Τοῖς δ' ἄμα τεσσερακονταετὴς αἰζὺς ἐποιτο,
 Αρ' ὅσον δειπνήσας τετράτρυφον ὀκτάβλωμον,
 Ος κ' ὄσιν μελετ' ἰθὺσαν αὐλακ' ἐλαύνει,

Μηκέτι παπῆάνωρ μεθ' ὁμήλικας, ἀλλ' ὑπὸ δ' ἔργῳ
 θυμὸν ἔχωρ, τ' δ' ἔστι νεώτορ' ἄλλ' ἄμείνων
 σπέρματα δαδ' αἰῶνι, καὶ ἐπισπορέω ἀλῆαδ'.
 Κρετότορ' γὰρ ἀνὴρ μεθ' ὁμήλικας ἐπ' οἶνται.

Φράζεαι δ' οὐτ' αὖ φωνῇ γεραίῃς ἐπακρόσῃς.
 Ὑψόθεν ἐκ νεφέων γνῶσις κεκληγυῖς,

ἢ τ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, τ' χείματ' ὤρειω
 δεικνύει ὁμβρίῳ, κραδίη δ' ἐδίακ' ἀνδρὸς ἀβ' ἄβ'
 ἀν' ὅτε χορτὰ ζῆν' ἔλικας βόας ἐνδομ' ἐόντας. (τεω.

Ρηίδιον γὰρ ἐπ' εἰπεῖν, βόε δ' ὅς τ' ἄμαξαν,

Ρηίδιον δ' ἀπανλώαδ'. πάρα δ' ἔργα βόεσσιν

Φησὶ δ' ἀνὴρ φρυγίας ἀφνειὸς πῆξαι ἄμαξαν

Νήπιος, ὃ δ' ἐτότ' οἶδ', ἐκατ' δ' ἔτε δίδρατ' ἁμάξης

τῶν πρόθεν μελέτῃ ἐχέμεν οἰκῆια θέσσαι.

Εὐτ' αὖ δὴ πρῶτις ἄροτ' ἔθνητοισι φανείη,

ἀν' τὸτ' ἐφορμηθῆναι ὁμῶς διμῶες τε καὶ αὐτὸς,

Αὐτὸς καὶ διδρῶν ἀρόων ἀρότοιο καθ' ὥρειω.

Γρωὶ μάλα σπένδων ἵνα τοὶ πλήθωσιν ἄρ' ὄρα.

Εἴκει πολῆιν, θέρει' ἢ νεωμλὴν ὃ σ' ἀπατήσῃ.

Νεὶον δ' ἐσπείρει' ἐπὶ καὶ ὀλίσσας ἄρ' ὄρα,

Νεὶος ἀλεξιαρῆ, παίδων δὲ κηλήτειρα.

Εὐχεαι δ' ἐπὶ χθονίῳ διημήτορι θ' ἀγνῇ,

Εκτελεία βεῖθειν διημήτορ' ἰδὸν ἀκτῶν.

Ἀρχόμενος τε πρῶτ' ἀρότρου ὅταν ἄκρον ἐχέτῃς

Χερὶ λαβὼν ὄρπηκα, βοῶν ὑπὸ νῶτον ἵκηαι

Ενδοχου

Ad socios non respiciens, sed pectore toto
 Incumbens operi: non iunior aptior illo est
 Spargere sementem, & loca semine sparsa cauere.
 Iunior ad socios crebro uaga lumina flectit.

Obserua si quando gruis uox clangit ad aures,
 Nubibus ex altis dantis tibi signa quotannis:
 Nam fert signa soli uertendi, & tempora brumæ
 Indicat: at bobus uenit ipsa ingrata carenti.
 Inclusas stabulo uaccas tum pascito fœno.
 Dicere perfacile est, cum bobus des rogo currum,
 Et facile abnuere est, proprijs bobus labor instat
 Vir cordatus ait, currum compinge tibi ipse.
 Stultus at hoc nescit, centum is sibi ligna requirit.
 Sed tu cuncta domi curato negocia primum,
 Et simulac ipsum iam tempus uenit arandi,
 Tum quoq; cum famulis insistas ipse labori.
 Humidus & siccus sit ager quum scindis aratro,
 Mane bene aggrediens, spicis onerentur ut arua.
 Vere solum proscinde, iteratum haud fallet in æstu.
 Esto noualis ager cui uis committere semen.
 Dira nouale arcet, puerorum est blandaq; nutrix.

Terreno fac uota Ioui, Cereriq; pudicæ,
 Ut placidi pleno dent arua grauescere foetu.
 Fac uota aggrediens terram sulcare, manuq;
 Corripens stiuam, stimulas quum dorſa trahentum

Vimine

Vimine taurorum: sed tunc te ponè sequatur
 Rastra puer portans, quum mandas semina terræ,
 Isq; auibus semen celando negocia ponat,
 (Sedulitas homines iuuat, at socordia ledit)
 Sic grauis in terram fructu nutabit arista.
 Siq; tuo placidus Deus annuat inde labori,
 Ejce tum uasis quas fecit aranea telas,
 Et cunctis plenis uictu letabere uisis,
 Inueniet te uer epulantem, non eris unquam
 Indigus alterius, sed opus tua ope alter habebit.
 Sed tibi solstitio brumæ si terra subacta est,
 Raras immittens genibus resecabis aristas,
 Dragmata pauca ligans, reptansq; in puluere tristis,
 Corbe uehes messeris, paucis erit illa stupori.
 Nunc etenim magni Iouis hæc, nunc illa uoluntas,
 Ac homini illius mens perscrutabilis ægrè.
 Quod tibi si serò sit aratum, hæc una medela est,
 Tempore quo primum coccyx at in arbore coccyx,
 Humanasq; suis demulcet cantibus aures,
 Tum triduum totum si fundat Iuppiter imbrem,
 Qui non destituit bouis aut uestigia uincat,
 Primus ita æque multa metent & serus arator.
 Pectore cuncta tene memori, nec tempora cani
 Te lateant ueris, nec tempus quo cadit imber.
 Fabrorum uitato fœcos, nugæq; tales

Tempore

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 45

Ενδρουον ἐλκόντων μεσάβω, ὃ δὲ τυτθὸς ὀπιδοῖν
 Δμῶος ἔχωρ μακέλλω, πόνον ὀρνίθεσι τιθεῖν,
 Σπέρμαϊα κακκρύνῃων (ὄθυμοσυῶν γὰρ αἰεὶς)
 Θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθυμοσυῶν δὲ κακίς)
 Ὡδέ κεν ἄδρουσιῶν σάχυν νόοισιν ὀράζει,
 Εἰ τέλος αὐτὸς ὀπιδοῖν ὀλύμπιος ἐδλὸν ὀπάξει.
 Εκ δὲ ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, καί σε ἔολπα
 Γηθήσῃ βιότοιο ἐρόμνον γῆδον ἐόντῃ.
 Εὐοχέων δὲ ἴξαι πολὺν ἔαρ, ὃ δὲ πρὸς ἄλλος
 Αὐγάσαι, σέο δὲ ἄλλος αὐτὸς κεχημῶνος ἔσται.
 Εἰ δὲ κεν ἡελίοιο τροπῆς ἀρόης χθόνα διῶν,
 Ἥμλῃ αἰμήσεις ὀλίγον πῶδε χειρὸς ἔργων,
 Αντία δεσμύων κεχονιμῶν ὃ μάλλα χείρων.
 Οἴσεις δὲ γῆ φορμῶ, παῦρόν δὲ σε θνήσκοντα,
 Αλλοτε δὲ ἀλλοῖος ζῆως νόος αἰγιόχοιο.
 Αργαλέος δὲ αὐδρεοσι ἤτ' θνητοῖσι νοῆσαι.
 Εἰ δὲ κεν ὄψ' ἀρόης, τόδε κεν εἶ φάρμάκον εἴη,
 Ἥμος κῶκκυξ κοκκίζει δρουὸς γῆ πετάλοισι,
 Τὸ πρῶτον τέρπῃ τε βροτὸς ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν,
 Τῆμος ζεὺς υἱοὶ τρίτῳ ἥματι μηδὲ ἀκλήγοι.
 Μήτ' ἄρ' ἐπὶ δόρβ' ἄλλων βοὸς ὀπλήν, μήτ' ἀκλείπων
 Οὕτω κ' ὀψαρότης πρωτηρότα ἰσοφαιρίζει
 Ερθυμῶ δὲ δὴ πάντα φυλάσσει, μηδὲ σε λήθοι,
 Μήτ' ἔαρ γινόμενον πολὺν, μήτ' ὤριος ὄμβρος.
 Γὰρ δὲ ἴθι χάλκφον βῶνον ὃ ἐπ' ἀλῆα λέχλω

ὦρῃ

46 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Ὄρη χειμῶνι ὅπότε κρύος ἀνέρας εἶργον
 Ἰχάνει, ἔνθα κ' ἄσπν' ἀνὴρ μεγαυοῖον ὀφέλλει,
 μή σε κακοῦ χειμῶν' ἀμυχανίη καταμάσσει
 Σιὴ πονίη, λεπτή δὲ παχυὴ πόδια χερσὶ πύξοις
 Πολλὰ δ' ἄδργος ἀνὴρ κενεὴν ὑλὴν ἐλπίδα μίμν',
 Χρηίζων βιότοια, κακὰ πρῶσελέξατο θυμῷ.
 Ἐλπίς δ' ὅκ' ἀγαθὴν κεχρημύλον ἀνδρα κομίζει,
 Ἥμλων γν' λέχη' ὅθ' μὴ βί' ἄρκει' εἴη.
 Δείκνυε δὲ δ' μῶεσι θέρευσ' ἐπὶ μέσσοι' ἔοντο.
 Οὐκ αἰεὶ θέρε' ἔασεῖται, ποιεῖδ' ἐκαλίας.
 Μῆνα δὲ ληναῖῶνα κακὰ ἥματα βύσσορα πάντα,
 τοῦτορ ἀλδύαδ' ἐπὶ παγκάλιας, αἶψ' ὑπὸ γαῖαν
 πνύσαντο βορέας, δύση λεγέον τέλειθωσι,
 Ὅσε δ' ἄθρηκας ἰπποπόφω θυρεὶ πόντιῳ
 ἐμπνύσας ὥρνε, μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.
 Πολλὰς δὲ δρυὺς ὑψιμόμους ἐλάτας τε παχείας
 Ῥύρε' γν' βήσας πλυνᾷ, χθονὶ πονυβοτείρῃ
 ἐμπύπῳ, καὶ πᾶσα βοᾷ τότε νήριτο ὕλη.
 Ὡρε δὲ φρίσσουσ', ὄρας δ' ὑπὸ μέζ' ἐθνήτο.
 Τῶν καὶ λαχύνει δέρμα κατὰ σκιον. ἀλλὰ νύ κ' ἔ
 ψυχρὸς ἐὼν διαῖσι διασυστέρνων πόρ' ἔόντων,
 καὶ τε διὰ ῥινοῦ βοός' ἔχεται. ὁ δ' ἐμὴ ἴχει,
 καὶ τε δι' αἶγα ἄησι τανύτριχα, πῶεα δ' ὅπ',
 οὐνεκ' ἐπνεταναι τρίχες αὐτῶν ὁ διαῖσι
 Ἰς ἀνέμω βορέας, τροχάλω δὲ γέροντα τίθησι.

Καὶ

Tempore brumali, quum frigora corpus adurunt,
 Tum propriæ domui uir prospicit omnia gnauius,
 Ne te sæua dies hyems deprendat egenum,
 Constringatq; pedem manus attenuata tumentem.
 Multa uir ignauus, dum se spe pascit inani,
 Indigus interea uictus, mala corde uolutat:
 Nanq; potest inopem minime spes pascere, pigra
 Ocia sectantem, & tenuis cui copia rerum.
 Tu media exerce famulos æstate labore,
 Non erit usq; æstas, curate in tempore nidos.

Excoriatorem pecudumq; hominumq; Decembrem
 Euita studio summo, glaciemq; molestam,
 Quæ per humum Borea solet indurescere flante.
 Is per Thraciam equis claram flans, Oceanoq;
 Incumbens, mugire facit terramq; nemusq;
 Alticomas quercus, ornosq; ex monte profundam
 Deijcit in uallem, rapiens radicibus imis
 Flamine præcipiti, strepitu boat ardua sylua,
 Tumq; feræ exhorrent, caudasq; sub inguina ponunt.
 Densa licet pellis setisq; pilisq; sit ipsis,
 Sic tamen armatas Boreæ uis frigida transit.
 Nec bouis hunc arcet tergus, sed ad intima perflat.
 Perflat & hirsutas capras, sinit esse bidentes
 Immunes, anno nam toto in corpore lanæ
 Perdurant: facit ille senes incedere curuos,

At non mollicutes infestat uirginis artus,
 Quæ manet intra ædes matri coniuncta paternas,
 Nescia adhuc quid amor, quid sint tua facta Dione,
 Undiq; sed tenerum corpus bene lota, oleoq;
 Perlita odorifero, tectum intra nocte quiescit,
 Tempore quo polypus proprios depascitur artus
 In gelido recubans antro, madidoq; cubili.
 Nondum etenim inuitat sua lustra relinquere Titan,
 Qui super Aethiopum populos incedit et urbes,
 Tempus ad exiguum se terræ ostendit Achivæ,
 Syluicolæq; feræ tunc undiq; quotquot inermes,
 Quotquot cornigeræ, stridentes dentibus, altas
 Percurrunt syluas, resq; omnibus est ea cordi,
 Quæ sitisq; diu in lætebris sua corpora sternunt,
 Sed similes homini, baculus cui tertius est pes,
 Cuiq; est iam fractū dorsum, et dependet humi frons,
 Huic similes, inde aufugiunt ubi nix iacet alba,
 Tunc, quod mando, tuum corpus bene uestibus arma,
 Indue talarem tunicam, superinduc chlænam,
 Staminibus raris inducas licia densa,
 Inijceq; hinc uestem, ne horrescant frigore crines,
 Neus tibi horriduli, rectiq; in corpore surgant,
 Induc perones pedibus de tergore tauri
 Fortiter occisi, prius intus crinibus opplens,
 Et bruma aduentante, bonis tibi consue neruo

Pelles

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 49

Καὶ δ' ἄρα παρθενικῆς ἀπαλόχροος ὁ δῖος Ἰάνης,
 ἦτε δὴ μὲν γυνὴ τόδ' ἐλπίσιν παρὰ μητρὶ μίμνει,
 Οὐ πῶ δ' ἔγ' εἰδ' ὅα πολυχρῦσος ἀφροδίτης,
 Εὐ τε λωεσσαμένην τέρενα χροά, καὶ λίπ' ἐλαίῳ
 Χερσαμένην, νυχίη καταλέξεταί γυνὴ θύγν οἴκῳ,
 ἥματι χειμῶνι ὅτ' αὐόσει· ὅμ' πόδα τένδει,
 Ἐν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ γυνήθεισι λουγαλέοισιν.
 Οὐ γὰρ οἱ ἥλιος δείκνυ νόμον ὁρμηθῆναι,
 Ἀλλ' ἐπὶ κυανέῳ ἀνδρῶν δ' ἡμόν τε πόλιν τε
 Στρωφᾷται, βράδιον ἢ πανελλένεσσι φαίνει.
 Καὶ τότε δὴ κόραοι ἐν νηκόροις ὑληθοῦνται,
 Λυγρὸν μυλιόωντες αὐὰ δρυά Βησσήεντα
 Φεύγουσιν, καὶ πᾶσιν γυνὴ φρεσὶ ἴσ' ἐμμένει.
 Οἱ σκέπα μαϊόμενοι πυκνὸς ἔδρυμα δ' ἔχουσιν,
 καὶ γλάφυ πειρῆεν, τότε δὴ τῖπ' ἴπ' οἱ βροτῶ ἴσ' οἱ,
 Οὐ τ' ὑπὸ νῶτα ἔαγε, κάρη δ' εἰς ὄδας ὄραται,
 Τῶ ἴκελοι φοιτῶσιν ἀλδύόμενοι νίφα λευκῇ,
 Καὶ τότε ἔσασα δ' ὄρυμα χροὸς ὥς σε λευκῇ,
 Χλαῖνά τε μαλακῇ καὶ τέρμινόν τε χιτῶνα.
 Στήμονι δ' ὅ γ' ἐπ' ἀπύρῳ πολλὴν κρόκα μενύσαδ',
 Τὴν ποδὶ ἔσασα δ' ἵνα τοι τρήδ' ἀτρεμέωσι,
 Μηδ' ὀρθὰ φείσασιν ἀειρόμεναι κατὰ σῶμα.
 Ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πέδιλα, βοὸς ἱφὶ καταμένοιο
 Ἄρμενα δίδεαδ', πῖλοις γυνὴ τόδε πυκνὰς.
 Πρωτόγονων δ' ἐρίφ' ὅποτ' ἐκ κρύος ὤριον ἔλθοι,
D Δέρμα

50 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Δέρματα συρῶν πῆρ νύξω βαὺς, ὅφρ' ὡλὶ νῶτα
 Υετὶ ἀμυδαλῆ ἀλείψ. κεφαλῇ δ' ὑπόρθον
 Πῖλον ἔχωρ ἀσκητόν, ἵν' ἕατα μὴ κατὰ δ' οὐκ.
 Ψυχὴ γὰρ τ' ἡὼς πέλεται βορέαο πεισύντῃ.
 Ἡὼς δ' ὡδὶ γαῖαν ἀπ' ἔραν ἄσδρόντῃ
 Αἷρ πυροφόρῃ τέταται μακάρων ὡλὶ ὄργαις,
 Ὅστε ἀρυσάμενος ποταμῶν ἀπὸ αἵμ' ναόντων,
 Ἥψθ' ὑπὲρ γαίης ἀρθεῖς ἀνέμοιο θυέλλῃ.
 Ἄλλοτε μὲν θ' ὕει ποτὶ ἑσπέρου, ἄλλοτ' ἄκρῃ
 Γυνκὰ θεϊκίῃ βορέε νέφια κλονέοντῃ,
 Τὸν φθαμένῃ ἔργα τελείας, οἶκον δὲ νέεσθαι,
 Μὴ ποτὲ σ' ἔρανόθην σφοτόν νεφος ἀμυκαλύν-
 χῶτά τε μυδαιέου θείῃ κ' ἡμάτα δέυσθαι, (ψμ.
 Αλλ' ὑπαλδύαδ'. μείς γ' ἄρ' χαλεπώτατος ἔστῃ
 Χειμέριος, χαλεπὸς πρὸ βάθους, χαλεπὸς δ' ἀν' οἰς,
 Τῆμος θῶμισυ βυσίρ, ὡλὶ δ' ἀνέρι τ' πλείου εἰν
 Αρμαλιῆς. μακρὰ γ' ἐπὶ ῥόβοι εὐφρόνας εἰσί.
 Ταῦτα φυλασσόμεν τετελεσμένον εἰς γνῖαυτ',
 Ἰσοῦσαι νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἰσοῦσιν αὐθις
 Γῆ πάντων μήτης καρπὸν σύμμικτον γνέικη.
 Εὐτ' αὖ ἐξήκοντα μετὰ τροπὰς ἡελίοιο
 Χειμερὶ ἐκτελείσθ' ζεὺς ἡμάτα, δὴ ῥα τότ' ἄσῃ
 Αρκτοῖρ' πολυπῶρ ἰδρὸν ῥόον ὠκεανοῖο,
 Πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλετ' ἀκροκνέφαιος.
 Τόνδε μετ' ὀρθρογόνῃ πανδιονὶς ὠρὶσ' χελιδῶν,

Ες

Pelles hœdorum, ut late imponantur ad imbrem
 Pellendum dorso, crinesq; caputq; galerus
 Arte laboratus tegat, ut ne aures madesiant.
 Frigus in aurora sæuum est aquilone ruente,
 Astriferoq; cadens in terram ex æthere mane
 Aër fecundans segetem, super arua resedit,
 Qui primum liquidis fluuiorum hauritus ab undis,
 Hinc uî uentorum è terra sublatus in altum,
 Nunc pluuiam sub noctem adfert, nunc flamina gignit,
 Vndiq; Threicio nubes aquilone ciente.
 Hunc tu præueniens actò pete tecta labore,
 Ne propterans cœlo te fors nebula occupet atra,
 Et madidum corpus, uestesq; intingat in imbre:
 Hinc præuitato, mensis sæuissimus hic est
 Brumalis, grauis & pectori & mortalibus ipsis.
 Pabula iumentis tum parcius obijce, uerum
 Plus homini apponas, quoniam longissima nox est:
 Hæc obseruato, dum impletis mensibus anni
 Aequa dies fuerit nocti, & dum denuò mater
 Cunctorum tellus fructus ferat alma recentes.

Quum post solstitium brumæ regnator olympi
 Sexaginta dies confecerit, illico deinde
 Oceani Arcturus sacris releuans caput undis
 Exoritur, fulgens noctis uenientibus umbris.
 Hunc post, lugubris rege ex Pandione nata

Ad uer primum oculis hominum se ostendit hirundo,
Huius præueniens aduentum incidito uites.

Quum calida è terra reptat testudo per agros
Pleiades fugiens, tum tempus mittere uites,
Sed falces acue, atq; in messem mittito seruos.
Desere mane torum, et ualeat confessus in umbra
Temporibus messis, quum Phœbus corpus adurit.
Sed properans cura, ut fructus sub tecta uehantur,
Surgito mane, tibi ut uictus contingat abunde,
Conficitur facile pars terna mane laborum,
Aurora acceleratq; uiam, acceleratq; laborem.
Multi iter inceptare solent illius ad ortum,
Bobus et iniicitur tum multis pondus aratri.

Carduus in pratibus quum floret, et ore cicada
Arboribus latitans dat acutum stridula cantum
Crebro alas quatitans, operosæ æstatis in hora,
Tunc capræ pingues, tunc et mollissima uina,
Eccemina tunc coitus auidissima, languidus est uir,
Nam capiti et genibus uires Canis æstifer aufert,
Corpus et exuccum iacet æstu: at saxea tum te
Umbra habeat, tumq; adsint Biblina uina, placent
Lactea, lacq; capræ, quæ non alit ubere foetum,
Nec teneri uituli nondum enixi caro desit,
Hædorumq; recens natorum: nigra sub umbris
Vina sedens misce, recrea cor dulcibus escis,

Spirantem

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 53

Ες φάθ' ἀνθρώποις ἔαρος νέον ἰσαμλάνοιο,
 Τὼ φθάμῳ οἶνας πόδι ταμένεμν, ὥς γὰρ ἄμειν).
 Αλλ' ὅποταρ φόρεοικος ἀπ' χθονὸς αὖ φύλα βάλιν;
 Πληθιάδας φύγ', τότε δὴ σκάφος ἔκτε οἶνέω;
 Αλλ' ἄρπας τε χαρσασέμεναι ἔδ' μῶας ἐγείρει.
 Φύγει δὲ σιλόρους θώκους, καὶ ἐπ' ἠῶ κοῖτον
 ὦρ' ἐν' ἀμντοῖ, ὅτε τ' ἠέλιος χρῶα κάρφῃ,
 Τημῶτ' αὐδύδιμ' ἔοικα δὲ καρπὸν ἀγείρει,
 Ορθρὸν ἀνίσταμν', ἵνα τοι βίῃ ἀρκίῃ εἴη.
 Ἡὼς γὰρ τ' ὄρ' οἰοῖ φίτῳ ἀπομείρεται αἶσαν,
 Ἡὼς τοι πῶφ' εἶρε μὴ ὁδ' ὅ, πῶφ' εἶρε δὲ ἔδ' ὄρ' οἰοῖ,
 Ἡὼς ἦτε φανεία πολέας ἐπέβησε κελδύβη
 Ἀνθρώπων, πολλοῖσι δ' αὖτ' ἱγὰ βροτὶ τίθησιν.
 Ἡμῶ δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεῖ ἔπ' ἡχέτα τέτλιξ
 Δυνδρέω ἐφεξόμεν, λιγυρεὼ καὶ ἄχδ' ἐτ' αἰοιδίην
 Πυκνὸν ὑπὸ πῆδρ' ὕγων, θέρεος καματώδεος ὦρ',
 Τῆμ' ὅτ' ὅτ' αἶγες καὶ οἶν' ἄεισ' ἔοικε.
 Μαχλότατ' ἢ γυναικὶν, ἀφαιρότατοι δέ τε αὖ-
 Εἰσιν, ἐπεὶ κεφαλὴν καὶ γόνατα σείριος ἄρ' ἔδ', (δ' οἰοῖ
 Ἀνάλειος δ' ἐτεχνῶς ὑπὸ καύματ'. ἀλλὰ τότ' ἦδ' ἦ
 Εἴη πῶφ' αἶν τε σκινὴ καὶ βίβλιν' οἶν',
 Μάλα τ' ἀμολγαῖν, γάλα τ' αἰγῶν σβεννυμλάνων,
 καὶ βοὸς ὑλοφάγοιο κρέας, μήπω τε τοκῆς,
 Γρωθ' ὄνων τ' εἰρίων, αὖτ' ἔδ' ἀλδοπα πινέμεν οἶ
 Εἰ σκινὴ ἐξόμεν' κεκορημένον, ἦ τὸρ ἐδωδίσῃς, (νορ

54 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Αντίορ θυκράει· ἀνέμω βρέψαντα πρόσωπον,
 Κρῶνις τ' ἀγναῖσ' κ' ἀπορρένυτο, ἢ τ' ἀθόλωτο·
 Τεῖς ὕδατο· προχέειν, τὸ δ' τέταρτον ἱέμεν οἶνον.
 Δμάσι δ' ἐποβῶν δλημήτορ· ἰδρὸν ἀκτῶν
 Δινέμεν, οὗ τ' αὖ πρῶτα φανῆ' ὀδύνης ὠλέωντο,
 Χώρῳ γ' ὅυαεῖ καὶ εὐβροχάλω γ' ἄλωι,
 Μέβρω δ' ὅυκομίσαδ' γ' ἄγγελον. αὐτὰρ ἐπὶν δὴ
 Πάντα βίον κατὰθῆναι ἐπάρμω γ' ὀδύνην οἴκου,
 Θῆτ' αἰκὸν ποιεῖν καὶ ἄτεκνον δρίβον
 Δίξεδ' κέλομαι, χαλεπὴ δ' ἐπόπορις δρίβω,
 Ἐκύναι καρχαρόδυντα κομῆιν, μὴ φείδεο σίτη,
 Μὴ ποτέ σ' ἡμρόκοιτος ἀνὴρ ἀπ' ἡμίμαδ' ἔλκη.
 Χόρτον δ' ἐσκομίσαε κ' σφύδρην, ὅφρα τοι εἴη
 Βασί καὶ ἡμιόνοισιν ἐπ' ἡετανόν. αὐτὰρ ἐπειτα
 Δμάας ἀναψύσαι Φίλα γουῶατα, Ἐβόε λῦσαι.
 Εὐ τ' αὖ δ' ὠλέων Ἐσει· ὅν μέσορ' ἔλθε
 ὕρανον, ἀρκυῦρον δ' ἐσίδ' ἡρόδοσ' ἀκτυλὸς ἦως,
 Ω Πέρση, τότε πάντας ἀπόδρεπε οἴκαδ' ἐβότρους,
 Δεῖξαι δ' ἡελίῳ δέκα ἡμέατα καὶ δέκα νύκτας,
 Πρὶν τε δ' συσκιᾶσαι, ἔκτω δ' εἰς ἄγγ' ἀφῦσαι,
 Δώρα δ' ἰονύσας πολυγυθείω. αὐτὰρ ἐπὶν δὴ
 Πληϊάδες δ' ὕαδιδον τε πό, τε ὀδύνω ὠλέωνος
 Δαύωσιμ, τότε ἐπειτ' ἀρότ' μεμνημένω εἶναι
 Ὠραῖς. πλειῶν δ' ἡλ' ἰχθονὸς ἀρμυλὸς εἶναι.

Εἰ δέ σε ν. π. λῖγες δ' ὑπ' ἀμφέλω ἡρόδος αἰρή,

Εὐ τ'.

Spirantem leuiter faciem conuersus ad Eurus,
 Et fontem aspiciens sine limo et sine fluentem,
 Sed ter aquam funde, et quarta uinum uice misce:
 Brachia quum primum profert robustus Orion,
 Sacra iube excutiant famuli Cerealia dona,
 Area in aequali et uentis regione patente.
 Excussam Cererem metire, in uasa reponens.
 Quumq; tenes omnē iam structum intra horrea iactū,
 Quere domo propria famulum, famulamq; carentem
 Prolibus, illa solet quae lactat inutilis esse.
 Pascere cura canem quoq; sit, ne parcito pani,
 Ne tua faretur solitus fur stertere luce.
 Postremo moneo, ut foenum paleasq; recondas,
 Vnde boues pascas, mulosq; his omnibus actis,
 Tauris deme iugum, et famulis concede quietem.
 Quum medio caelo Canis, Orionq; uagantur,
 Arcturumq; aurora uidet sibi stare propinquum,
 Collige tunc omnes Perse de uitibus uuas,
 Et bis quinq; dies noctesq; exponito soli,
 Sint et quinq; dies sine sole, in dolia sexto
 Munera laetitiam Bacchi parientia conde.
 Postquam pleiades hyadesq;, atq; amplius Orion
 Occiderint, tum mox inuertere uomere terram
 Esto memor, sic quaeq; suo anni tempore fiant.
 At tibi difficilis res si sit nautica cordi,

D 4. Tempore

Tempore quo eæ Atlantides Oriona
 Vitantes sæuum, pelagi conduntur in undas,
 Omnigeni miscent inter se prælia uenti,
 Hinc tua nulla mihi tum currat in æquore nauis,
 Cura sit, ut iubeo, tellurem inuadere aratro.
 Nauigium subduc in litus, et undiq; saxa
 Aduolue, ut sedeat lutum spiramina contra.
 Ejce aquas pluuias, ut ne Iouis imbre putrescat,
 Armaratis cuncta ad tua tecum culmina confer,
 Carbasa, quæ nauis sunt alæ, rite plicato,
 Suspendas fumosa super laquearia clauum.
 Ipse uiam differ dum tempus uenerit aptum,
 Tum nauem æquoreas in aquas deducito, et illam
 Mercibus oppleto, unde domum bona lucra reportes.
 Sic noster solitus pater est dare uela per undas
 Perse chare, bonum uictum hinc æquumq; parabat,
 Et semel hæc tenuit cursum, emensus mare magnum,
 Acolica à Cuma soluens cum naue picata,
 Non quod diuitias amplas fugiebat, opesq;
 Sed paupertatem, mortalibus à Ioue missam,
 Haud Helicone procul, miseranda habitabat in Ascra,
 Qui malus ac grauis est, brumaq; æstateq; uicus.
 Curandum Perse, tempestiuo omnia fiant
 Tempore, sed primam hanc curam res nautica poscit,
 Laudato exiguum nauem, at res credito magne,

Quo

Εὐτ' ἀν' πλησίον διγύθ' ὄμβριμον θέλωνθ'
 Φύγῃσαι, πίπῃσιρ δ' ἡδὸρσι δέα πόντον,
 Δὲ τότε παντοίων ἀνέμων θύσσιρ ἄηται,
 Καὲ τότε μηκέτι νῆας ἔχειρ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
 Γλῶ δ' ἐργάζεσθ' μεμνημένθ', ὥς σε κεκλύω,
 Νῆα δ' ἐπ' ἠπείρσ' ἐρύσαι, πυκνάσαι τε λίθοισι
 Γαῦτοθ' γιν, ὅφρ' ἴχωσ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀγνῆ,
 Χείμαρον δ' ἐξορύξας, ἵνα μὴ πύθῃ διὸς ὄμβρθ'.
 Ὅπλα δ' ἐπαρμένα πάντα τεῶ ἐνὶ κἄτθεο οἴκῳ,
 Εὐκρόσμως σολίξας νηὸς πῆδρά ποντοπόροιο.
 Γηδολιου δ' ὀυδργές ἑπ' ἐρ καπνὸν λευμάσας.
 Αὐτὸς δ' ὥραϊον μίμνειρ πλόον εἰσὺ κρη ἔλθῃ,
 Ἐπὶ τότε νῆα βολὴν ἄλα δ' ἐλκέμεν, γν' δέ τε φόρτον
 Ἄρμενον γν' τυῖα δ', ἵν' οἴκαδ' ἐκέρδιθ' ἀρῇαι,
 Ως πόρ' ἐμός τε πατήρ κ' ἡ σὸς, μέγα νήπιε Πέρση,
 Πλωίζεσκε νηυσὶ βίῃ λευκηνμένθ' ἐδλωῦ.
 ὅς ποτε ἔπ' ἡλθε, πολὺν δ' ἄρα πόντον ἀνύξας,
 Κύμῳ αἰολίδ' αὖ πωλιπῶν, γν' νηὶ μελαίνῃ,
 Οὐκ ἄφρονος φύγῳ, ὅδ' ἐπ' ἄλλοτ' ἔκρη ὄλβον,
 Ἀλλὰ κακὴν πονήσῃ τ' Ἰζεύς ἀνδρεῖσι δίδωσι.
 Νάσαςθ' δ' ἄγχ' ἐλπιώνθ' οἰζυρῇ ἐνὶ λώμῃ
 Ἄσκη, χεῖμα κακῇ, θέρεθ' δ' ἀργαλείῃ, ὅδ' ἐπ' ἑ-
 τυῖν δ' ὧ Πέρση δ' ἄγῳ μεμνημένος εἶν (διδλῆ.
 Ὡς αἰὼν πάντων, πῶδ' ἐναυτιλίας δ' ἐμάλιστα.
 Νῆ' ὀλίγῳ αἰνέειρ, μεγάλη δ' ἐνὶ φορτίῃ θέσται.

Μάζων μὲν φόρτος, μείζον δ' ἐπὶ κέρδει κέρδος
 ἔσσετο, εἰ κ' αἶνεοί γε κακὰς ἀπέχουσιν αἰήτας.
 Εὐτ' αὖ ἐπ' ἐμπορίῳ φρένας ἀεσίφρονα θυμῷ,
 Βούληαι ἢ χρεά τε προσφυγῆν ἢ λιμὸν ἀτόρτον,
 Δείξω δ' ἐτοίμῃα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
 Οὔτε ἔναυτιλὸς σεσοφισμένος, ὅτε τι νηῶν.
 Οὐ γὰρ πώποτε νηὶ γ' ἐπέπλωρ δὺρεά τῶντον,
 Εἰ μὴ εἰς οὐβοίαν δ' ἀνλίδος, ἥ ποτ' ἀχαιοὶ
 μέναντες χειμῶνα πολὺν σὺν λαὸν ἄγειραν
 Ἑλλάδος δ' ἐξ ἰορῆς, τοίῳ δὲ καλλιγυνάικα.
 Εὐθάδ' ἐγὼν ἐπ' ἀέθλα δ' αἰφρονος ἀμφιδάμαντος
 χαλκίδ' αὖτ' εἰσεπέρησα. τὰ δ' ἢ προπεφραδ' ἔμνῃα πολλὰ
 ἄθλ' ἐθίξαν παῖδες μεγαλήτορες, ἔνθα με φημί
 ὕμνω νικίσαντα φέρειν τρίποδ' ὠτῶντα.
 Τὸν μὲν ἐγὼ μύσῃς ἑλικωνιάδεος ἀνέθηκα,
 Εὐθα με τοπρῶτον λιγυρῆς ἐπέβησαν αἰοιδῆς,
 Τόσσον τοι νηῶν γε πεπείραμαι πολυγόμφων.
 Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ζῆνός νῆορ αἰγυίοχοιο,
 κῆρυ γὰρ μ' ἐδίδιαξαν ἀθέσφατον ὕμνῳ ἀείδοντες.
 Ἡματα πεντήκοντα μετὰ τροπῆς ἡελίοιο,
 ἐς τέλος ἐλθόντες θερεὸς κεματώδεος ὥρης,
 Στραῖος πέλεται θνητοῖς πλόος, ὅτε κεν νῆα
 Κανάλξαις, ὅτ' ἀνδρας ἀποφθίσειε θάλασσα,
 Εἰ μὴ δὴν τρώφρων γε ποσειδάων ἐνόςιχθων,
 Ἡ ζεὺς θανάτων βασιλεὺς ἐθέλῃσιν ὀλέσσει.

Quo maior uectura, lucra hoc maiora futura,
 Si modo contineant rabiosi flamina uenti.
 Quando ad mercatum uertisti pectora, sic et
 Debita conaris uitare, famemq; molestant,
 Multifoni ostendam pelagi cursusq; modosq;
 Non tamen ipse rei, quæ pertinet ad mare, doctus,
 Nam nunquam rate sum spaciola per æquora uectus,
 Præterquam Eubœam ad uicinam ex Aulide, ubi olim
 Argiui à ducibus populi collectio facta est,
 Dum sæuum mare ibi tenuit Troiam ire uolentes.
 Illuc Amphidamantis ego ad certamina ueni,
 Calchidaq; intraui, nam plurima præmia clari
 Proclamata uiri statuere: at carmine tum me
 Victorem, tripodem auritum retulisse recordor,
 Hunc ego suspendi Musis Heliconis honorem,
 Primum ibi fecerunt me hymnum tentare sonorum.
 Nunc mihi quanta fuit ratiū experientia cernis,
 Attamen Aegiochi mentem referabo tonantis,
 Nam docuere deæ me sacrum pangere carmen.

Quinquaginta dies post, quàm se uertit ab usto
 Sol Cancro, æstatis iam parte cadente suprema,
 Est opportunum fluctus intrare marinos.
 Non facile franges nauem, aut homines mare perdet;
 Perdere si nolit princeps Neptunus aquarum,
 Siue deū simul atq; hominum rex Iuppiter altus.

Namq;

Nanq; per hos pariter stat cardo boniq; maliq;
 Non uarij tum flant uenti, iacet unda quieta,
 Tum trahere confidens uentis securus in altum
 Nauem, ac sarcinulas impone suo ordine cunctas.
 Ne differ reditum, citò sed properato reuerti,
 Neu pluuiam autumnì expectes, Bacchumq; recentem,
 Insanosq; Noti flatus, hyememq; sequentem:
 Nanq; autumnali pluuià comitatus abunde,
 Fluctibus horrifonis inum mare concutit auster.

Ast iter est aliud per pontum tempore ueris,
 Quum primum apparent frondes in uertice fici
 Tanta, quanta pedum reddit uestigia cornix
 Per terram incedens, tum sit uia peruia ponti.
 Atq; hic est cursus, qui sit sub tempora ueris.
 Sed nulla ille animo nostro ratione probatur
 Maturus nimium, datur ægrè euadere cladem.
 Attamen hæc homines cæci mente omnia tentant,
 Nam miseris anima est durum mortalibus aurum,
 Sed durum oppetere ac submergi gurgite salso est.
 Hinc præceptorum uolo te memorem esse meorum,
 Nunquam quicquid habes totum committe carinis,
 Plura domi linquens, paucissima credito nauì.
 Nam graue damna pati medijs in fluctibus atris,
 Vt graue si plaustri nimio sub pondere pressi
 Axis frangatur, res dispergantur & omnes.

Hinc

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 61

Ερτοῖς γὰρ τέλος ὅξιν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε.
 Τῆμεθ' δ' ὕβαινέοντ' αὔραι ἐπὶ πόντος ἀπὴμων
 Εὐκῆλος, τότε νῆα θολῶ ἀνέμοισι πιθήσας
 ἔλκεμιν ὄν πόντον, φόρον δ' ὅν πάντα τίθεσθ'.
 Σπύδιον δ' ὅπῃ τάχιστα πάλιν οἶκον διε νέεσθ'.
 Μηδὲ μάλιν οἶνόν τε νέον κῆ ὀπωρινόν ὄμβρον,
 Καὶ χειμῶν ἐπιόντα νότοιο τε δεινὰς ἀήτας,
 Ὅς τ' ὤρειν θαλάσσαν ὁμαρτήσας διὸς ὄμβρον
 πολλῶ ὀπωρινῶ, χαλεπὸν δέ τε πόντον ἔθηκεν.
 Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν.
 Ἥμεθ' δὴ τὸ πρῶτον, ὅσοντ' ἐπιβᾶσαι κερῶν
 ἰχθυὶ ἐποίησιν, τόσον πέταλ' αὐτοῖσι φανείη,
 Εἰ κ' ἄσκη ἀκροτάτη, τότε δ' ἄμβατός ὅστις θάλασσαν
 εἰαρινὸς δ' ἔτος πέλετ' πλόος, ὃ μὲν ἔγωγε (σα.
 αἰνῆμα. ὃ γὰρ ἐμῶ θυμῶ κεχαρισμένος ὅξιν
 ἄρπακτῆς, χαλεπῶς κε φύγοις λαχόν. ἀλλὰ νῦν κῆ
 ἀνθρώποι ῥέζουσιν αἰδρεῖσιν νόοιο. (τά
 χρήματα γὰρ ψυχὴν πέλετ' ἐσλοῖσι βροτοῖσι.
 Δεινὸν δ' ὅστις θανέειν μετὰ κύμασιν. ἀλλὰ σ' αὖτις
 φράζεσθ' τάδ' ἐπὶ πάντα μετὰ φρεσὶν, ὥς σ' ἀγορεύω,
 μηδ' ἐνὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθ'.
 Ἀλλὰ πλέω λείπει, τὰ δὲ μείονα φορτίζεισθ'.
 Δεινὸν γὰρ πόντον μετὰ κύμασι πῆματι κῆρσαι.
 Δεινὸν δ' εἴ κ' ἐφ' ἁμαξάν ὑπὲρ βίον ἄχθος αἰέρας,
 Ἄξονα λαυαλέας, τὰ δὲ φορτὶ ἁμυνεωθεῖν.

μέτρα

62 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μέτρα φυλάσσειν, καιρὸς δ' αὖτ' ἅσιμ' αῖσιρος.
 Ωραῖος δὲ γυναικὶ τέον ποτὶ οἶκον ἄγειναι,
 μήτε ῥιπκόνῃωρ ἐτέρωρ μάλα πολλὰ ἀπολείπων,
 μήτ' ἐπιθείς μάλα πολλὰ, γάμος δ' ἐὶ τοῖς ὤμιος ἔ-
 ἥ δὲ γυνὴ τέτορ' ἔβωκ, πῶς μὲν ἔγωγε γαμοῖτο. (ὥς.
 Παρθενικῶν ἔγωγε γαμῶν, ὥς κ' ἔθεα κεδνὰ διδάξῃς.
 Τὴν δὲ μάλιστ' ἀγαμῶν ἥ τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.
 Πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γείτοσι χαρμαῖα γῆ
 οὐ μὲν γὰρ τοῖς γυναικὸς αὐτῆς λήϊζέτ' ἀμφὶν) (μῆς.
 Τῆς ἀγαθῆς, τ' δ' αὖτε κακῆς ὅτ' ἴγιον ἄλλο,
 Δειπνολόχης, ἢ γ' ἀνδρα καὶ ἰφθιμόν πορ' ἔοντα
 εὖναι ἄτορ διαλοῦ, (ὡς μὲν γυναικὶ δ' ὤκεν.
 Εὖναι ὅπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένους
 μηδὲ κασιγνήτων ἴσους ποιεῖν) (εἰν.
 Εἰ δέ κε ποιήσῃς, μή μιν πρὸς τόπος κακὸν ἔρξῃς,
 μηδὲ ψεύδεσσι γλώσσης χάριν, εἰ δέ κερ' ἄρχῃς,
 ἥ τις ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον ἢ καὶ ἔρξῃς,
 Δίς τόσσα τίννυσθ' μεμνημένος. εἰ δέ κερ' αὖθις
 ἦ γῆτ' ὅν φιλότῃς, δίκην δ' ἐθέλῃσι πῆρα χεῖρ,
 Δέξασθ' (δαιλὸς τι αὐτῆς φίλον ἄλλοτε ἄλλον
 ποιεῖται) σὲ γ' μή τι νόον κατελεγχέτω εἶδος.
 Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι.
 Μηδὲ κακῶν ἐτάρον, μηδ' ἐσθλῶν νεκεσῆρα.
 Μηδὲ ποτ' ἐλομύλῳ πενίλῳ θυμοφθόρῳ αὐτοῖς
 πῆταθ' ὀνείδιζεν μακάρων δόσιμ' αἶν' ἔόντων,
 γλώσσης

Hinc modum ama, bonâq; in re occasio præualet omni.

Iunge tibi uxorem dum firmus adhuc uigor adsit,
 Annos quum nimmeras ter denos, plûsue minûsue,
 Aptum est coniugium: decimo sed fœmina quarto
 Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.
 Virginem, ut instituas laudatis moribus, opta,
 Vicinamq; tibi præ cunctis delige sponsam.
 Sis tamen hic cautus, ne te uicinia ludat,
 Nil uxore uiro melius contingit honesta,
 Nilq; mala peius, tali quæ uiuere laule
 Clâm solet: hæc quamuis ualidum sine torre maritum
 Vrit & exiccat, citiusq; senescere cogit.
 Sedulus obserua curam, cultumq; deorum.
 Dilige post fratrem socium: quod si parem amorem
 Esse uelis, socius ne ledatur prior abs te,
 Néue illi fictum tua lingua ostendat amorem.
 Si dicto incipiat prior ille aut ledere factum,
 Tunc memor esto, eademq; illi cum fœnore redde.
 Rursus amicitiam ueterem obseruare uolentem,
 Atq; pati pœnas uiolati fœderis à se,
 Suscipe (nam miser est crebrò qui mutat amicos)
 Nec tua post unquam facies præ se ferat iram.
 Ne multos, neu rursum habeas nullos tibi amicos,
 Prauos euitato, bonis noli esse molestus,
 Paupertatis inops nunquam grauis audiat ex te
 Opprobrium, nam dos est numinis illa potentis.

Lingua

vit. et bon. ma. *q. v. ingu. et in.* *mit. et al. et d.* *bon. et bon. et* *st. et fr. et gen. et*
 Lingua bonum eximium est homini, si pauca loquatur,

q. v. ingu. et in. *mit. et al. et d.* *bon. et bon. et* *st. et fr. et gen. et*
 Sic modum conseruet, inest tum magna uenustas.

q. v. ingu. et in. *mit. et al. et d.* *bon. et bon. et* *st. et fr. et gen. et*
 Si probris laceres, laceraberis illico peius.

Publica quum celebrat populus conuiuia, conser

Accedens aliquid tecum, nec sordidus esto,

Pro sumptu exiguo redit ad te magna uoluptas.

Mane Ioui ac reliquis superis libare caueo

Illotis manibus, Dij sordida sacra recusant.

Ad faciem solis conuersus meiere noli,

Sed quando occubuit, donec fuerit nouus ortus,

Atq; quibus sis cunq; locis, facere inter cundum

Detectus uē caue, nam Dijs sacræ quoq; noctes.

Vir pius ac dextro donatus pectore, meiet

Siue sedens, siue admoto stans corpore sepi.

Res fuit in thalamo chara cum coniuge, Vestæ

Tum tibi polluto caue ne peragantur honores,

Nec ueneri coena funeri incumbere reuersus,

Verum epulis surgens lætis lautisq; deorum.

Ne fluuios pedibus calcaueris usq; fluentes,

Ni prius aspiciens exores pulchra fluentia,

Ac manuum sordes in aqua purgaueris antè.

Qui fluuium impurus nullum calcare ueretur,

Hunc superi oderunt, ac post mala plurima sentit.

Symposio in celebri, præsentes sunt ubi diui,

Ne reseces ungues cultello à sorde repurgans,

Nec

Γλώσσης τοι θεσπευρὸς ἐν ἀνθρώποισι χάρις
 Φειδωλῆς, πλείη δὲ χάρις ἤϊ μέτρον ἰούσης.
 Εἴ ῃ κακὸν εἴποις, τάχα καὶ αὐτὸς μείζον ἀκούσας.
 Μηδὲ πολυξείνῃσι δαίτῃς δ' ὑπερφελος εἶναι,
 Εκκρινούῃ πλείη δὲ χάρις, διαπάνη τ' ὀλιγίστη.
 Μηδ' ἐποτρύξῃς ἡοῦς δι' ἡλείβειν αἶθοπα οἶνον
 Χόρσιμ ἀνιπῆοισι, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
 Οὐ γάρ τοι γε κλύουσιν, ἀποπῆνύουσι δ' ἐτ' ἀφ' ἄρας.
 Μηδ' αὐτ' ἡελίοιο τετραμυλύνῃ οὐρόσδε ὀμιχλῆν,
 Αὐτὰρ ἐπεὶ κε δύνῃ μεμνημένος ἐς τ' ἀνιόντα.
 Μήτ' ἐν ὁδῷ μήτ' ἐκτός ὁδοῖο προβάδιον ὑρήσης.
 Μηδ' ἀργυμνωθεὶς, μακάρων τοι νύκτες ἑαοσίμ.
 Ἐξομλυνὸς δ' ὅ γε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένος εἰδώς,
 Ἥ ὅ γε πρὸς τοῖχον πελάσας θυορκέος αὐλῆς.
 Μηδ' αἰδ' οἷα γονῇ πεπαλαγμένος ἐνδοθεὶ οἴκῳ
 Ἐσίει μπελαδίον παρὰ φαιενέμῳ, ἀλλ' ἀλέαδ' ἔχει.
 Μηδ' ἀπὸ δυσφρήμοιο τάφῳ ἀπονόσῃσαντα
 Σπέρμαίνειν γενεήν, ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαίτορος.
 Μηδ' ἐποτρύξῃς ἀνάλων ποταμῶν καλλιέροισιν ὕδασι
 Προσὶ πόρῃ, πρὶν γ' εὐξείδωρ ἐς καλὰ ῥέεθρα,
 Χεῖρας νιψάμενῃ πολὺ κρᾶτ' ὕδατι λούει.
 Ὅς ποταμόν διαβῇ κακότητι δὲ χεῖρας ἀνιπῆος,
 Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσώσι, καὶ ἄλγεα δ' ὤκων ὀπίσσω.
 Μηδ' ἀπὸ πρηντόζοιο θεῶν ἐνὶ δαίτῃ θαλείῃ,
 Αὐτορ ἀπὸ χλωροῦ τέμνειν αἶθωνι σιδήρῳ.

Nec craterâ super potantum pone lagenam,
 Qui facit, eueniet mors illi cruda repente.
 Aedificansq; domum ne linquito semiparatam,
 Ne sedeat clamosa super cornicula cantans.
 Neu comede ex illa quæ non benedicta patella est,
 Néue laues, quoniam factis quoq; poena stat illis.
 Ne puerum, seu sit natus ter quatuor annos,
 Seu totidem menses, educas molliter inq;
 Delicijs, siquidem nil uiribus officit æque.
 Néue ad balneum, ubi muliebris turba lauatur,
 Vir lotum uenias, nam poena grauis quoq; tali
 Euenit: aut ueniens superis ubi Dijs sacra fiunt,
 Ne culpes ex, quippe Dei hinc accenditur ira.
 Præcipue hoc caueas, uel fluminem in ostia, cursu
 In mare quæ properant, uel in ipsos mingere fontes,
 Néue aluum exoneres, nam non est utile factu.
 Sedulus ac hominum famam uitato molestam,
 Ingens fama malum, facilisq; illius origo est,
 Perferitur graue, et orta semel deponitur ægrè:
 Illa etenim prorsus nequit euanescere fama,
 Vndiq; quam uulgus spargit, quoniam quoq; diua est.

H E S I O D I D I E S.

Rite dies seruans, quæ sunt Ioue patre creatæ,
 Optima dic seruis quod sit tricesima mensis,

E 1 Ac

Ac opera inspicere, ac dimensum diuidere illis,
 Qua solet & populus tractare forensia iura.
 A magno Ioue principium est & origo diebus.
 Prima dies sacra est, tum quarta & septima sacrae,
 Nanq; hac Latona genitus perhibetur Apollo.
 Octaua & lunæ crescentis nona putantur
 Esse bonæ, quæuis opera atq; negocia obire.
 Laudantur quoq; post decimam prima atq; secunda,
 Scito tamen quod sit longe hæc præstantior illa.
 Hac tonde pecudes, latam illa demete frugem.
 Pendula & hac tenues connectit aranea telas,
 Quod sit plena dies, formicæq; rodit aceruum,
 Illa exordiri telam mihi scemina curet.
 Tertia post decimam inflex consspergere cultum
 Semine agrum, præstat tamen optima robora plantis.
 Sexta super decimam teneris asperrima plantis,
 Aptamari gignendo, sed non apta puellæ
 Gignendæ primum, nec eam tum nubere præstat.
 Sextaq; præcedens gignendæ inimica puellæ est,
 Aptamari hœdis ouiumq; uiris excindere testes,
 Et pecudum stabulum communire undiq; septo,
 Dandis apta uiris, & amat conuacia, falsa
 Verba loqui, clàm sermones serere inter amantes.
 Mensis at octaua castres caprumq; bouumq;
 Luce duodecima mulis castratio fiat.

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 69

Ἔργα τ' ἐποπιδύειμ, ἡ δ' ἄρμαλιλὸν διατέαδι,
 Εὐτ' αὖ ἀλκείλω λαοὶ κείνοντες ἄγωσιν.
 Αἱ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ διὸς παρὰ μητιόσντη.
 Πρῶτον γῆν τετραὺς τε καὶ ἐβδόμη ἰδρὸν ἡμαρ,
 Τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάερα γείνατο Λητώ.
 Οὐδοάτη κ' γνάτη τε δύνω γε μὴν ἡμαῖα μίωος
 Ἐξοχ' ἀξιομύοιο, βροτήσια δ' ἔργα πέλεσθαι.
 Ενδεκάτη δ' Ὀυωδεκάτη τ' ἄμφω γε ἢ ἐσθλαί,
 Ἡ δὲ δ' Ὀυωδεκάτη τ' ἐνδεκάτης μέγ' ἀμείνων.
 Ἡ ἢ οἷς πείκην, ἡ δ' ὀύφρονα καρπὸν ἀμᾶσθαι.
 Τῇ γὰρ οἶνε νήματ' ἀδρσιπότητ' ἀράχνης
 Ἡματ' ἐκ πλείσ, ὅτε τ' ἰδρὶς σωρὸν ἀμᾶται.
 Τῇ δ' ἰδρὸν σῆσαι το γυνή, περβάλοι τό, τε δ' ἔργον.
 Μίωος δ' ἰσάμλνσ' ἵσκαυδεκάτῳ ἀλέασαι,
 Σπέρμασος ἀρξάδι, φυτὰ δ' ἐνθρέψαδι ἀρίσκη.
 Ἐκτη δ' ἡ μέσση μάλ' ἀσύμφορός ὅστι φυτοῖσι.
 Ἀνδρογόνος τ' ἀγαθὴ, κέρη δ' ὁ σύμφορός ὅστιν,
 Οὔτε γυνείαδ' πρῶτ', ὅτ' ἄρ γάμος ἀντιβολῆσαι.
 Οὔδ' ἐμὴν ἡ πρώτη ἔκτη κέρη τε γυνείαδ' αἰ
 Ἄρμλκος, ἀλλ' ἐρίφος τάμνειν ἐπὶ πώεα μήλων,
 Σκῆον τ' ἀμΦιβαλεῖν ποιμνήϊον ἡπιορ ἡμαρ.
 Εσθλὴ δ' ἀνδρογόνος, Φιλέφ δ' ἔτε κέρτομα βάξην,
 Ψεύδεια θ' αἰμυλίσος τε λόγος λευφίος τ' ὀαει-
 μκνός δ' οὐδοάτη κάπρ) ἐπὶ ἐρίμνηον (σμός.
 Ταμνέμην, ὅρῃας δ' Ὀυωδεκάτη ταλαδργούς.

70 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Εἰκάδι δ' ἔν' μεγάλη πλέω ἡμάτι ἵστορα φώτα
 Γείνασθ', μάλα γάρ τε νόον πεπυκασμένους ὄξιν·
 Εὐδλή δ' ἀνδρὸς γόν' ὁ δεικνύει, κέρει δέ τε τετραῖς
 Μίωσθ'. τῇ δέ τε μῆλα καὶ εἰλίποδας ἑλικας βῆς,
 Καὶ κυῖα καρχερόδοντα, ὧς ὄρῃας ταλαόργους
 Γρηκύνειν ὕδ' ἡ χεῖρα λυβεί. πεφύλαξο δὲ θυμῷ
 Τετραδ' ἀλδύραδ', φθίνοντός θ' ἱσαμένον τε
 Αλγέα θυμοβορεῖν μάλα τοῖ τε τελευμένον ἡμαρ.
 Εἰ δὲ τετάρτῃ μίωος ἀγνοοῖ δ' ὅς οἱ οἶον ἀκροῖται,
 Οἰωνὸς κείνας οἷ' ἐπ' ὄργματι τότ' ἀρίστοι
 Γέμπτῃας δ' ὀζαλέαδ', ἐπεὶ χαλεπαῖ τε καὶ αἰνῶναι.
 Εἰ πεμπτῇ γ' ἔφασιν εἰρηνίας ἀμειπόμεναι
 Ὀρκορ' ἱννυμένας, τ' ὄρῃς τέκε τῇ ἐπιόρκοις.
 Μεσση δ' ἐβδόμετ' ἡμῆτορ' ὁ ἰδὸν ἀκτιῶν,
 Εὐ μάλ' ἐπιπιδύοντα εὐφροχάλῳ ἐν ἄλῳ
 Βάλλειν, ὑλοτόμον τε ταμείν' θαλαμῆϊα δ' ὄρεα,
 Νῆϊά τε ξύλα πολλὰ, τὰ τ' ἀρ' ἔμνα νηυσὶ πέλον
 Τετραδὶ δ' ἀρχεῖν νῆας τῇ γυνὴ ἀρ' αἰῶν. (τοῦ.
 Εἰνὰς δ' ἡ μέσση ἐπισείελα λώϊον ἡμαρ.
 Πρωτίσῃ δ' εἰνὰς πάντ' ἀπ' ἡμῶν ἀνθρώποισι,
 Εὐδλή μ' γὰρ τ' ἡδὲ φυτὸν εἰν ἡδὲ γένεσθαι.
 Ἀνέει τ' ἡδὲ γυναικί, καὶ ὅ ποτε παγκρατοῦ ἡμαρ.
 Γαῦροι δ' αὐτ' ἵστασι βίσειν ἄδια μινὸς ἀείσω
 Αρξάδαί τε πίθω, ὧς ὕπν' ζυγὸν αὐχρῆνα θῆναι
 Βασίλειον ἡμίονοις ὧς ἵπποις ὠκυπόσειναι,

Sed quum uicenis lunæ iam uoluitur orbis,
 Vir tibi nascetur prudens & ad omnia dexter.
 Dandis apla uiris decima est: hinc quarta puellæ
 Blanda fauet, pectora hac curuoq; boues pede cunctas
 Et celeres catulos, mulosq; operum patientes
 Imposita cicurato manu: uitare memento
 Quartam iam mediæ, tum quartam deficientis
 Mensis, nanq; animum tum ciuæ mille remordent.
 In quarta prima uxorem tibi ducito charam,
 Auguria obseruans, quæ sunt dexterrima tædis.
 In primis quintas fuge pestiferasq; grauesq;
 His etenim Eumenides terramq; homines pererrant,
 Suppliciumq; ferunt periuria falsa locutis.
 Septima post decimam felix Cerealia dona
 Area in æquata recte, terere atq; flagellis
 Excutere: ad thalamum faber hac tibi ligna secato,
 Tum quoq; materiam fabricandis nauibus aptam,
 Incipias quarta naues sarcire uetustas.
 Iam non æ mediæ pars uespertina probatur,
 Ac homini innocua est, quæ nona est ordine primo,
 Confert & plantis, tum focmellisq; uirisq;
 Gignendis simul est felix, nec inutilis unquam est:
 Sed latet hoc multos, quod sit penultima mensis
 Optima, seu referare uelis uas, seu iuga dura
 Bobusq; & mulis & equis annectere collo,

Seu tibi si placeat nauem deducere in altum,
 Nanq; datum paucis discrimen noscere uerum.
 Vasa aperi decima quarta, nam præ omnibus hæc est
 Sæcra dies, post uicenam, quæ solis ad ortum
 Est bona, ad occasum mala, laudant pauci alias hinc,
 Iamq; dies aliæ felices atq; benignæ,
 Contrà aliæ ancipites, sunt ex uirtute carentes,
 Et laudant alias alij, est cognitio paucis.
 Sæua nouerca dies nunc est, nunc mater amica.
 Is felix ac prosper aget, qui hæc omnia seruans,
 Sic uitam instituat, Dijs inculpabilis ut sit,
 Auguria obseruans nec quicquam spernere tentans.

HESIODI OPERVM ET 2
 DIERVM FINIS.

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 73

Νῆας πολυκλήϊδα θοὴν εἰς οἶνοπα πόντον
 Εἰρύμλιναι, παῦροι δὲ τ' ἀληθέα κικλήσκουσιν.
 Τέρ' αὖ δὲ οἶγε πῖθον, πόδ' ἅπαντων ἰδρὸν ἡμῶν
 μέσση, παῦροι ὃ αὐτὲ μετ' εἰκάδ' ἀμυνὸς ἀρίστη
 ἥδ' ὡς γινομένης, ἐπιθείελα δ' ὄξ' ἡ χερσίων.
 Αἰ δὲ ἢ ἡμέραι εἰσὶν ἐπιχθονίοις μέγ' ὄνειρα,
 Αἰ δ' ἄλλαι μετὰ δοντοὶ, ἀκήροιο ὅτι φέρσασαι.
 Ἄλλος δ' ἄλλοίμω αἰνῇ, παῦροι δ' ἔτ' ἴσασιν.
 Ἄλλοτε μήτηρ πέλ' ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ,
 Τάων θυδαιμῶν τε ὁ ὄλβιος, ὅς τ' ἅδ' ἔπ' ἅπαντα.
 Εἰδὼς, ἐργάζηται ἀνάγχιος ἀθανάτοισιν,
 Ὅρνιθας κείνων καὶ ἄνωρ βασιῆας ἀλείνων.

Ἡσιόδ' ἔργων καὶ ἡμερῶν τέλος.

Ε 5

ESB

VLP. II FRANEKE-
RENSIS FRISI CURSİM
ANNOTATA IN HESIODVM.

¶ Vm tria sint genera poëmatis, *ῥαμα-
τικόν, ἐκφυλιτικόν, μικτόν*, secundus li-
ber Hesiodi totus *ἑκφυλικός* est, id est
in quo poëta ipse semper loquitur. Sic
habent se & quatuor libri Georgicorum Vergiliani, ex-
cepto sine quarti, ubi admiscetur fabula Aristæi. Primus
liber Hesiodi maxima ex parte quoque *ἑκφυλικός*
est, nisi quod introducatur Iuppiter loquens ad Promea-
theū, ad Vulcanū, ceterosq; deos. Præterea recēsetur fa-
bella accipitris & luscinie, quare multos dici potest.

Μοῦσα πρὸς Ἰούπτερον. Non bene seruauit poëta no-
ster legem procemiorū: nam aut primū proponendū est,
deinde inuocandum, quod obseruant omnes serè Latini:
aut propositioni simul inuocatio immiscenda est, quod
in utriusq; operis initio facit Homerus, quem legem pro-
cemiorum non solum seruasse, sed alijs constituisse testa-
tur Quintilianus. Hesiodus autem à nuda inuocatione
auspicatur. Et sciendum quod bis inuocet, primum *Μου-
σαι*, deinde ipsum Iouem, ibi scilicet, *Κλυθὶ ἰδὼν ἄϊων
τε*. Verum quantum ad hanc rem attinet, nō inuile fue-
rit consulere Erasmus super Nucem Ouidianam.

Μῶσα, Ἄεες & Aeoles dicunt *μῶσα*, quibus
familiare

familiare est uertere ω in α . Hinc appellatas uolunt eas à uerbo $\mu\omega$, quod est quæro, inuestigo, nam inuestigando disciplinas assequimur. Quæ ratio etsi nō planè inepta uideatur, miror tamē cur uersa sit ω in α , et cōmuni lingua dicamus $\mu\alpha\sigma\alpha\epsilon$, nō $\mu\omega\sigma\alpha\epsilon$. Adfert aliā rationem Plutarchus, forsitan probabiliorem. Is enim in cōmentario ποδὶ Φιλαδέλφιας, dicit $\mu\alpha\sigma\alpha\epsilon$ s nominatas ut $\delta\alpha\mu\alpha\sigma\alpha\epsilon$ s, idēq; $\delta\iota\ \delta\upsilon\nuοι\alpha\omega\ \alpha\sigma\iota\ \kappa\upsilon\ \phi\iota\lambda\alpha\delta\epsilon\lambda\phi\acute{\iota}\alpha\omega$, quæ scilicet uiuūt in perpetua quadā beneuolentiā et mutua charitate. Et ut meā quoq; asseram sententiā, id fortasse habent nomen, quod *Musæ*, hoc est, artes et disciplinæ, tali inter se cognatione et nodo cōiunctæ cōglutinatæq; sint, ut altera ex altera pēdeat, et altera sine altera manca sit. Sed adscribam uerba ipsius Plutarchi: $\delta\ \delta\epsilon\ \eta\sigma\iota\omicron\ \delta\omicron\varsigma\ \delta\kappa\ \delta\upsilon\ \pi\alpha\rho\alpha\iota\nu\epsilon\iota\ \mu\epsilon\nu\omicron\gamma\epsilon\nu\eta\ \pi\alpha\upsilon\delta\iota\alpha\ \tau\omega\nu\ \pi\alpha\rho\ \beta\acute{\omega}\omega\nu\ \epsilon\ \pi\acute{\iota}\kappa\lambda\eta\rho\omicron\nu\ \epsilon\iota\nu\alpha\iota$, et $\tau\alpha\upsilon\tau\alpha\ \tau\omega\nu\ \mu\upsilon\sigma\omega\nu\ \gamma\epsilon\gamma\omicron\nu\omega\varsigma\ \mu\alpha\theta\eta\tau\eta\varsigma$, $\alpha\epsilon\varsigma\ \delta\omicron\mu\alpha\ \delta\iota\ \delta\upsilon\nuοι\alpha\omega\ \alpha\sigma\iota\ \kappa\upsilon\ \phi\iota\lambda\alpha\delta\epsilon\lambda\phi\acute{\iota}\alpha\omega\ \delta\omicron\sigma\alpha\varsigma$, $\delta\tau\omega\varsigma\ \omega\nu\acute{\omicron}\mu\alpha\zeta\omicron\nu\ \mu\alpha\sigma\alpha\epsilon\varsigma$. Locū, quem hic citat ex Hesiodo, obserua in calce primi libri.

$\Gamma\iota\beta\rho\acute{\iota}\kappa\upsilon\theta\gamma\iota$, cōstruitur cum $\delta\iota\delta\upsilon\tau\epsilon$ aduerbio hortantis. *Musæ* huc adeste ad me ex Pieriā. $\theta\gamma\iota$ enim particula finalis de loco uocat. Poëtæ interdum υ abijciunt, ut $\lambda\iota\beta\upsilon\alpha\theta\epsilon$, pro $\lambda\iota\beta\upsilon\alpha\theta\gamma\iota$. Theocritus primo Idyllio: $\epsilon\nu\nu\acute{\epsilon}\pi\epsilon\tau\epsilon$,) Alterum υ interijcitur propter metrum; compositum uerbum ab $\epsilon\pi\omega$.

Υμνεῖσθαι.) Vide quàm rusticus poëta Hesiodus, quamq; elegan'te et gratiæ metricæ negligens, cui pri mi duo uersus sunt durissimi, nempe spondaici. Longe scrupulosiores Græcis in hac re sumus Latini, cum tamē nostra lingua sit angustior.

Διὸς μεγάλῳ ἐκλή.) Responsio Musarum. Sic apud Homerum, Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή. Subintelligitur hic γίγνεται, aut simile uerbum.

Πῆα μὲν γῶ.) Ratio est interrogationis, quare alij sunt clari, alij obscuri Dicuntur hæc à Musis.

Βεβαίαι, et sequentia uerba, nominatiuum habent ζεὺς ὑψιβρεμέτης.

Κλῦθι ἰδ' ὦρ.) Secunda inuocatio ad ipsum Iouem per periphrasim. Quæ hætenus dixit, tanquam præli dium quoddam fuisse, nunc serio inuocat, et proponit. Propositio est, Cupio fratri meo Perse alijsq; tradere præcepta quedam, legesq; bene uiuendi (hoc enim uocat θέμισας) tu igitur Iuppiter adsis etc.

Θέμισας ἀπὸ θεμῖς, triplicem habet genitiuum, ἰδλθ, ἰτθ, ἰςθ.

Οὐκ ἄρα.) Narratio.

Αγαθὴ δ' ἐρίς ἦσθε βροτοῖσι.) Epiphonema in terponit.

Κοτεῖαι, φθονεῖαι.) Verba hæc pertinent hic ad lau dem : probat enim illam æmulationē arti ficū, qua alter altero

altero citius ditefcere conatur. N^o ira huius loci fuauias, dum artifices aliquot nominatim exprimuntur, putas enim te corā uidere eos concertantes. Quoties Erasmus citat & explicat in Chiliad. loca ex Hesiodo, non difsimulabimus, si fortè dexteriùs interpretaretur, ut ubique feliciffimum ille agit interpretem. Vide igitur prouerb: figulus figulo inuidet.

Μηδ' ἐστ' ἐπὶς κακόχαρτος.) Suprà in narratione duplicem posuit contentionem, bonam & malam. bonam breuiter laudauit, & utilem hominibus esse dixit: nunc malam fugiendam esse hortatur.

Κακόχαρτος, id est, malo gaudēs. Nota aptiffimum epitheton ἐπὶς & ἐπιμαμχτής. Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid cōsequantur, quàm ut alios uexent & molestant. Minime ociosa sunt epitheta apud Homerum & Hesiodum: quare hunc nostrum maxime in nominibus occupatum esse scribit Fabius.

Ω' γαρ.) Ionico more pro ὡγα scribitur sine affiratione, & significat curam. Aetiologia est præcedentis adhortationis. Ille forum & litigium uitare debet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. Non absurdum fortasse fuerit legere ὡγα cum affiratione, ut significet tempus, & sensus tum erit, Ille lites diu sustentare non poterit, cui non est bene instructa & opulenta domus. O quanti semper conslitit comparere ante tribu-
nal. Nil

nal. Nil miror artem de glubendi rusticos in nostris aduocatis, seu dicam rabulis, quum illa tam antiqua sit, profecta ad nos ab ætate Hesiodi.

Τὸν γὰρ.) τὸν pro ὅν. Poëta postpositiuo articulo τ præponere solent, ubi exigit metrum.

Διμήτωρ & ἀκτὺ.) Appositio est, ἀκτὺ à nominatiuo ἀκτὴς, quod idem est quod Βί, id est, uictus, qibus. Διμήτης autē dicitur Ceres, quasi γημήτης, hoc est, terræ mater, mutata γ in δ. Eadē mutatio literarū apud Latinos: nam Ceres dicitur tanquā Geres, à gcrendis fructibus è terris. Vide Ciceronē secundo libro de natura Deorum, & Macrobij Saturnal.

Τοῦ λεκορεσάμεν.) τοῦ προβύτου. Articulus præpositiuus loco pronominis demonstratiui, sæpe apud poëtas ponitur. Metaphora est in participio λεκορεσάμεν. Sensus est, si amplos habcas redditus annuos, litiga. sed ironice loquitur.

Δωροφάγες.) A cre epitheton in iudices auaros, quiq; se nummulo corrumpi sinunt. Porro singularū rerum pub. iudices, reges uocat, ut olim singularum ciuitatum pastores, episcopi nominabantur.

Ὅσῳ πλεον ἤμισυ.) Consule prouerbiū, Dimidium plus toto, ubi omnia, quæ ad hunc locum pertinet, adferuntur.

Κεύψαντες ἔχουσι.) pro ἔλαψαν. Est locutio Attica,

Africa, per participium aoristi primi & uerbum *ἐχθρο*.

Πηδῖως γὰρ κεν ἔπ' ἡμᾶν.) Verba hæc per se obscuriora sunt: nos aliquot uersus ad uerbum reddemus, ut uideas sensus absurditatem. Non sciunt quanto plus sit dimidium toto, nec quanta in malua & albuco utilitas: nam Dij uictum hominibus occultarunt. Facile autem in die laborasses, ut in totum annum haberes, licet uiuens in ocio &c. Non minus hæc inuoluta sunt quàm oracula Loxiæ. Illustrabimus igitur pro nostro intellectu. Innuit poëta facilitatem uictus querendi apud priscos & primos homines, quam suo seculo abiisse queritur. Illi non arabant, non seminabant, uno die tantum colligebant, quantum per totum annum erat necessarium: Erant autem frugalissimi, malua & asphodelo contenti (nam per has herbas frugalitatem temperantiamque indicat) uerum posteri homines ad uoluptatem proni, nec quibuslibet contenti, laboriosissimam sibiipsis uitam comparauerunt, dum undique uentri grata querunt. Non enim intellexerunt utilitatem & commodum malua & asphodeli, id est, frugalitatis. Voluptas autem in mundum cum alijs malis immissa est per Pandoram, de qua & Prometheus & Epimetheo longam fingit fabulam. Sed poëta noster, ut omnes olim ethnici, ueri luminis expers, nec satis à Deo illustratus, Mosaicaque scriptura ignarus, cum tamen sciret tanquam per somnium, post primam mun-

di creationem felicissimum humanæ uitæ statum fuisse, eam paulatim uarios labores & æruinnas occupasse, fingit fabulam, qua istius rei bellam se rationem adferre arbitratur: fingit enim Prometheum offendisse Iouem, hinc mundo tantorū causa malorum, fabricatur Pandora, mittitur in terram, pyxidem adferens Epimetheo omni malorū genere refertam: quam quum ille aperuisset ignarus alicuius doli, illa euolarūt, ac totam terram occuparunt. Habemus fabulam poëta dignam. Sed reuera Pandora nihil nobis nocuit. Eua nostra fuit Pandora: si enim illa non peccasset, aut ad peccatum per serpentem nō inducta fuisset, adhuc hodie nobis cuncta nascerentur αὐτὴροτα καὶ ἀπαρτα.

Γηδάλιον.) Catagresticōs, nam γηδάλιον proprie est clauus nauis, hic pro stiuā ponitur, & stiuā pro toto aratro: nam à parte totum intelligitur. Sic indicat primæ ætatis homines non arasse.

Υπὲρ καπνοῦ κατὰ θῆο.) Solent rustici in nōnulis locis peracto opere instrumenta lignea collocare super fumosa laquearia, quo fumus ea corroboret & exploret. Sic in secundo libro iubet ut gubernaculum ratis sub hyemem ponatur ad fumum. Et Vergilius:
Et suspensa focus exploret robora fumus.

Ἐρ καίλα νάρθηκι.) Narthex fruticis genus est, latine serula. Ignem serulis optime seruari, autor est Plin.
Εγέλασε

huius libro 13. capite 22.

Εγέλασε πατήρ.) Risit Iuppiter, sed risum plane Sardonium, in quo prouerbio uide Erasmus.

Καλὸν εἶδος ἐπὶ ἡρώτων.) Græci multa epitheta apponunt uni substantiuo sine cōnexu. Est autem hic repetendus infinitiuus ὀνθέμεν. Iussit ut imponeret pulchram et amabilem formam.

Γυιοκόρως μελεδῶντες.) Eandem etymologiam habent epithetum et appellatio, utrunq; enim dicitur à uorando, quod membra uorent et depascant curæ. Horatius in Odis: Dissipat Euhyus curas uoraces. Bene dicit curas collatas esse à Venere: nam amor plenus angorum et solitudinum.

Αργειφόντης.) Sic dicitur Mercurius, quod Argum Ius custodem occiderit, et sic nos uertimus. Didymus addit, illum sic quoq; posse dici, ὅτε ἀργὸς ἀπὸ τοῦ φόνου, quod sit purus à cæde, nam Deus pacificus est. Aliud adfert Macrobius Saturnal. lib. 1. cap. 19.

Ω ῥαὶ ἑσπερίαι.) Horæ Deæ sunt cæli ianitrices, ut Homerus bis in Iliade testatur. Tres sunt quarum nomina ponit Angelus Politianus in Rustico:

Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt

Horæ, quæ cæli portas atq; atria seruant,

Quas Ioue plena Themis nitido pulcherrima partu

Edidit, Ireneq; Diceq; et mixta parenti Eunomie.

Αὐτὰρ ὁ δὲ ξάλυν'·) ὁ pro εἶτ'· Vide proa
uerbium, Malo accepto stultus sapit.

Μὲν ἔλπις·) Docet in medijs malis semper speran
dum esse, quod aliquando meliora cōtingere possint. De
spe autem, quod sola ex omnibus dijs uersetur adhuc a
pud homines, optimos legimus apud Theognidem uer
siculos, quos non grauabimur hic ascribere, et ex tem
pore uertere:

Ἐλπίς γ' ἀνθρώποισι μὲν θεὸς ἐδλή γ' ἔστι,

Ἄλλοι δ' ἐλυμpton ἐκπρολιπόντες ἔβαν.

Ἦχ' ἔδ' μὲν πίστις μεγάλη θεὸς, ὥχ' ἔδ' δ' ἀνδρῶν

Σωφροσύνη, χάριτες τ' ὧ φίλε γῆρ' ἐλιπον.

Ὅρκοι δ' ἐκ' ἔλ' πίστις γ' ἀνθρώποισι δίκαιοι,

οὐδ' ἔδ' θεὸς ὁδὸς ἄρ' ἔδ' ἀβωάτ'· id est,

Spes homines inter uersatur sola deorum,

Nam petijt celsos cætera turba polos,

Canafides abiijt, periijt pudor, ipsaq; mentis

Sobrietas, Charites deseruere solum,

Nulla manent homines inter nunc fœdera firma,

Non superest unus numina rite colens.

Σιγῇ ἐπεὶ φωνῶ·) Verissimè cōtra Hesiodum dī

cīt Plutarchus in præceptis sanitatis, nō omnes morbos

solere tacite et furtim inuadere in ipsos homines, sed plu

rimi, καὶ ἀπὸ προαγγέλων καὶ προσδόμων, καὶ

κύβηκας ἔχουσιν ἀπεψίας καὶ δυσκυνησίας.

ὥς

Ὡς ὁμοῖον γέγρασσι.) Sequitur ætatū descriptio, quamōstrat omnia fatis in peius ruere. In hac re imitatores habet Aratū, & Ovidiū primo Metamorphoseōn.

Καὶ πρὸς δ' ἐφόρει.) Vergilius primo Georg. uerbatim hunc locum: Ipsaq; tellus

Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Ζεῖδωρος.) Elegans epitheton terræ, quod uitæ nēcessaria det. Sic etiā Venus dicitur Ζεῖδωρος. Plinius uult sic terrā dictā, quod zeā proferat: an bene, nescio.

Τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι.) Tales forsitan facti sunt quos uocamus genios bonos, nā hos Græci δαίμονας uocant. Dicuntur autē δαίμονες, quasi δαίμονες, quod dii omnia sciant, ut Plato in Cratylō. Plura de etymologia Macrobius Saturnāl. 1. cap. 23. Apud eundem hi uersus in Latinam linguam traducti leguntur:

Indigetes diui fato summi Iouis hi sunt,

Quondā homines, modo cum superis humana tuentes;

Largi ac munifici, ius regum nunc quoq; nacti.

Ὡς δ' ἐγείρει.) ἐγείρει non raro apud Græcos capitur pro sacrificare, ut facere apud Latinos. Verg. Cum faciam uitula pro frugibus. Sic usurpat & Cicero pro Archia.

Καυόχαιρος συγερώνης.) Aptissima epitheta inuidiæ. Similia illi tribuit Ouidius 2. Metamorph.

Νῦν δ' αἶνον.) Quid αἶνον, explicat Erasmus

in principio Chiliadum. Quintilianus libro quinto asserit fabularum primum fuisse auctorem Hesiodum, propter hunc accipitris et lusciniæ apologum. Et multi audent affirmare, sequentes Quintilianum, apologos Aesopi nomine celebres, non esse Aesopi. Certè Cleodemus apud Plutarchum in cōuiuio septem sapientium, fatetur imitatione huius fabellæ Hesiodicæ, Aesopum suas composuisse. Admonet autem superiores hoc apologo, ut temperent ab iniuria et uiolentia, nec inferiores se opprimant, quod omnium operum nostrorum Dij testes sint, qui benefacta præmio, malefacta poena compensant: tum quod nisi ad tempus prospero successu facinora utantur, tandem præuolente iure et se uindicante.

Δίλη δ' ὑπὲρ ὑβρίος ἴχεται. Aurea est sententia, et ad incutiendum facinorosis metum ualentissima. Fabius Maximus apud Liuium his uerbis eam effert: A ueritate laborare nimis ius sæpe aiunt, extinguere nunquam. Simili modo de ueritate loquitur diuus Hieronymus aduersus Pelagianos, imitans Liuium. Veritas (inquit) laborare potest, uinci non potest. Miror Erasmus in pro uerbio, Malo accepto stultus sapit, sic legere, Δίλη δ' ὑπὲρ ὑβρίος ἴχεται, et uertere, Tandem sua poena nocentem Consequitur. Non ille germanus sensus est poetæ, sed hic, nempe interdum quidem regnare uiolentiâ iustitia oppressa et calcata, sed id non impune, et nisi ad exitum

ad exiguum tempus fieri, quum tandem iterum ἴχθῃ, id est, praeualeat, & se fortiter uindicat iustitia. Hoc non antè credunt uecordes & malefico corde homines, quàm iam propter facinora supplicium experti sint. Sed non dubito, habuit Erasmus quem imitatus sit.

Οὐδ' ἐπὶ νηῶν νέουσιν.) Putat non extremam esse felicitatem, si quis non opus habeat querere uictum per mare. & Hercule sic est. Cæterum Hollandi nostri pro summa felicitate ac uoluptate ducunt natare per coerulea uada, adeò homines Salaminij sunt, longe dissidentes à Baccho illo Aristophanico.

Ἰλαδ' ὁρ' ἐλέσθ.) Hoc aduerbiū elegantissime in Dialecticis suis explicat, perpetuū Frisiae nostrae decus Rodolphus Agricola, uir nimium præmatura morte studiosis ereptus, cuius mortem quod moderatius feram, facit Viglius Zuichemus, qui ita se ad illius æmulationem cōparauit, ut uideatur quodammodo superaturus. Certe quantum ad iuris ciuilis sapientiam, iam pridem Rodolphum longe antecessit. Horum me laudes obiter nō tam celebrasse quàm leuiter perstrinxisse, lector candidè, æqui boniq; accipe.

Τῆς ἀρετῆς προπύροιον.) Anastrophe est. Construe, προπύροιον τῆς ἀρετῆς ἔθηκεν. & uide pro uerbiū, Difficilia quæ pulchra. Similem sententiā habet Euripides in Heracl. ἢ δ' ἀρετὰ βάλνει δ' ἄμολχθωρ.

Πλούτῳ δ' ἄρετὴ καὶ κῆδος ὀπιδ' ἐστίν.) Cum diuitiæ in omnibus rebus maximum pondus habeant, tum certe in hoc profunt, quod præcedant ad uirtutem, paupertas facile ad malefaciendum inuitatur. Vnde Callimachus poëta, nō uirtutem sine pecunia, nec pecuniam sine uirtute, sed utranq; simul à Ioue sibi dari optabat, quod inops non bene innocentiam suam tueri & custodire queat. Quare poëta noster uult ut quis sibi honesto labore comparet diuitias: earum enim comites esse uirtutem & honorem.

Αἰδ' ὥς οὐκ ἄγασθῆν.) Occupatio est, forsitan pudet laborare, sed hic pudor inutilis & noxius est.

Χρήματα δ' οὐχ ἄρπαικτα.) Correctio est præcedentis uersus: nam Non uult quenquam ita impudentem esse, ut audeat aperte raptorem agere. Laudat igitur θεός ποτα χρήματα, quæ nobis Deus confert, dum industrij sumus, & manum cum Minerva simul mouemus. Neminem enim ille dormitantem & oscitantem adiuuat, imò odio prosequitur, ut superius dixit poëta.

Καὶ δὲ δύνάμην δ' ἐρδλει.) pro λατὰ δύνάμην. Primum è præpositione α abijcitur, deinde τ mutatur in δ. Explicat hunc uersum Socrates in Apophtheg.

Οὐδ' ἄν βοὺς ἀπόλοιτο.) Magna commendatio uicinorum, adeò ut si boni sint, antepondere uideatur ipsis cognatis & affinibus. Verum quod hic de boue dicitur, pertinet

Pertinet ad omnes partes rei familiaris, teste Columella lib. primo, cap. 3. Et eo sensu nos uertimus. Nihil igitur tuarum rerū facile interibit, si habeas uicinū bonum, quī statim in periculo succurrat. Vide prouerb. Aliquid malī propter uicinū malū. Rursus aliud, Ne bos quidē pereat

Ὅς μὲν γὰρ λέει αὐτὸς ἐθέλων.) Vide quot habent Greci uoculas planè ociosas, quibus carmen farciunt, μὲν, γὰρ, λέει, ἴα, υῦ, δέ, δὴ, τοι. Longe difficilius Latinū agere poētā, cui tales uoculae defunt, et si infarciat non suo loco, ridetur. Sensus est huius loci, hilarem datorem et promptum, quoties aliquid dat de suo, semper aliquam latentē animi lētitiam inde percipere: contra raptorē suo animo tormenta et cruciatus parare, licet sit uel minutissimū quod rapiat. Nam iuxta uulgare dictū, Conscientia mille testes. Et Seneca tragœdiographus, Tutum quis habuit nemo securum scelus.

Οἱνοὶ βέλτορον εἶναι.) Præstat domi habere quō indigeas, quā foris querere per uicinīā, si tu careas. Admonet diligentē patrem familias, ut in tempore omnia necessaria domui suæ prospiciat. Nam iucundum est de præsentī cumulo sumere, ut dicit sequens uersiculus.

Ἐργον ἐπ' ἐργῷ ἐργῶν (εἰδ.) Cōcludit hunc librum cōmēdatione laboris. Nota in fine poētā ubiq; usurpare infinitiuū pro imperatiuo, quod semel admonitū uolo.

A N N O T A T I O N U M F I N I S.

F 4

SI uacat Acnea rerum dignissime præsul,
 Grataq; sunt animo carmina nostra tuo,
 Perlege qui quondam dulci modulatus auena,
 In Latios ausus uertere Græca modos,
 Ascræi inspiciens ἡμετέρας καὶ ἑπὶ γὰρ ποῖτα,
 Græcia quo quondam floruit Hesiodo.
 Hæc fuerant fateor plectro meliore canenda,
 Hic opus ingenij quippe senilis erat:
 At quia nonnullos tam magna superbia uates
 Eleuat, ut nulla Græca in honore putent,
 Sum tamen hoc ausus bis septem et quatuor annis,
 Dum mea labuntur lustra trahente dea.
 Sumpsi et tenuis Græcorum è fontibus haustus,
 Mixtaq; cum Græca lingua Latina fuit.
 Quicquid id est ad te uatum clarissime uates
 Mittimus, es Clario non minor ipse deo.
 Suscipe et Hesiodum placido complectere uultu,
 Hic quoque iudicio stetq; cadatq; tuo.

§ HESIODI AS 89

CRAEI POETAE OPERA
ET DIES, GEORGICON LI-
BER, NICOLAO VALLA
INTERPRETE.

DERIDES *Muse quarum ui-*
get inclyta cantu
Fama ducum, et uestri nomen im-
mortale parentis, . . .
Dicite cur hominum pars hæc sine
nomine uitam

Ducat? et illius cur fama æterna per altum
Euolet? hæc Iouis est magni diuina uoluntas.
Ille etenim altitonans summi regnator olympi,
Excitat imbelleis animos, et fortia corda
Debilitat, duce quo fortuna inimica superbos
Deprimit, atq; humileis clarum super æthera tollit,
Tum mala mens hominis meliorem inclinat ad usum,
Et capiunt molles crudelia pectora cultus,
Exaudi qui cuncta polo specularis ab alto,
Cui nihil ignotum est, sanctissima dirige iura
Iustitiæ, liceatq; mihi fraterna monere
Pectora, et ignotos uiuendi ostendere mores.

Sunt gemine in terris quibus altercantur in unum
Mortales causæ, uaria quoq; mente trahuntur.

F 5 VNA

Una quidem studium laudabile sedula curat,
 Altera crudeli rerum depascitur haustu,
 Bella cupit, pugnaeq; exercet iniqua tumultus,
 Inuisum atq; atrox pestis genus: hanc tamen ipsi
 Mortales fugiunt, tandemq; uolentibus hanc Dijs
 Exoptant, huius nequeunt cohibere furores. —
 Illam autem prius obscuræ genuere tenebræ,
 Sed fato meliore pater Saturnius illam,
 Et generi humano, et terræ radicibus imis
 Imposuit, segnes artus et inertia corda
 Excitat: alter enim segnis, cui uita manebat,
 Alterius spectans cumulos, mora nulla, bouesq;
 Iungit, et impresso terram diuertit aratro,
 Siue domum curat, siue inferit, alter ad artes
 Vicinum uicinus agit. laudabilis hæc est
 Pugnandi ratio, fugienda sed altera, sub qua
 Inuidet aut figulus figulo, uel egenus egeno,
 Siue faber fabro, dulcisq; poëta poëta.
 Hæc mea dicta precor toto cape pectore Perse,
 Nec te crebra foro speculantem iurgia uulgi,
 Auocet à studijs, pugnandi inimica uoluntas.
 Nemo forum sequitur quem non fouet annua messis,
 Et bene clausa domi Cereris gratissima dona.
 Hæc quærenda prius, dehinc si uacat i pete uulgus
 Et fora, in allerius rebus certamina pone.

At non

NICOL. VALLA INTERP. 91

At non illud ages iterum germane quod olim
 Ausus es infelix, litem hanc data iura resoluent.
 Scis quondam inter nos patria est partita facultas,
 At tu nil iusta multum plus parte uereris
 Tecum efferre rapax; corruptus munere iudex
 Ille tuo est, sub quo tota hæc sententia pendet,
 Ignarus: non nouit enim quàm dulcius, aut quàm
 Sit melius toto medium, seu uiuere malua
 Vtilius, quantum uili seu uiuere porro.
 Hos ueterum uictus occultare superni,
 Inq; polo retinent coelestes, tempore quorum
 Sat fuit una dies tenui exercenda labore,
 Vna quiescenti tibi dehinc alimenta parabat
 Annua, tunc poteras temonis robora fumo
 Exploranda dare, & nulli iuga curua premebant
 Terga bouum, nullum muli sensere laborem.
 His uoluit faciles uiuendi abscondere mores
 Ira Iouis, quum se deceptum fraude Promethi
 Sensit, & illius causa mortalibus auxit
 Curarum moles, surreptumq; abdidit ignem.
 Reddidit hunc iterum terris, curuaq; latentem
 Surripuit scrula cauto puer ille tonanti
 Iapetionides, iacto qui fulmine gaudet.
 Ludit fraude sua, subitam tamen arsit in iram.
 Hæc puer effatus nubis collector aquosæ,
Iapetionide

¶ 2 HESIODI OP. ET DIES

Iapetionidē cuius prudentia cunctos
 Consilio excellit, magnum spreuisse tonantem
 Arte tua, gaudesq; dato mortalibus igne,
 Heu nociture tibi generi nociture futuro.
 Tale mali genus excutiam quo pectore toto
 Exultent homines, cupidi sua damna ministrent.
 Subrisit fatus diuum pater atque hominum rex
 Vulcanum aspiciens, atq; illi talia mandat.
 Vade celer speciem è terra, mixtoq; liquore
 Confice mortalem cui uocem et robora iunge.
 Sicq; ea uirginæ coelestis imago puellæ
 Quam sibi quisq; uelit, dea quam doctissima Pallas
 Instruat, et uarias percurrere pectine telas,
 Adijciat capiti facient Venus aurea formam,
 Curet ut assidua stimulata cupidine corpus,
 Fallacemq; addat mentem et fallacia uerba
 Interpretes superum uictor Cyllenius Argi.
 Dixerat, imperio Iouis annuit æqua uoluntas
 Cœlicolum, ex templo fingis Vulcane puellam
 Virginis ora deæ similem, quam glauca Minerva
 Cinxit, et ex omni fulgentem parte poluit.
 Huic etiam Charites, etiam celeberrima Pitho
 Aurea candenti posuere monilia collo,
 Effusæq; comas ori de flore coronam
 Vernali tribuere deæ. tamen Attica Pallas

illam

NICOL. VALLA INTERP. 93

Illam præcipuo formæ decorauit honore.
 Et superum interpres uictor Cyllenius Argi,
 Fallacem attribuit mentem & fallacia uerba,
 Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
 Quandoquidem dederat sua munera quisq; decorum,
 Mercurius meritò Pandoram nomine dixit,
 Exitiale malum mortalibus & fera pestis.
 Postquam autem tantos confecit Iuppiter astus,
 Mercurium ad magnum iubet ire Epimethea dono
 Cui ferat hanc, qui nil ueritus præcepta Promethi,
 Scilicet à magno caperet ne inuitus olympo?
 Cepit, & accepto nouit sua damna Epimetheus.
 Nam prius humano generi secura manebant
 Tempora, nulla mali species aut cura laboris
 Morborumq; genus, tristem qui funeris atri
 Corripuere uiam, quibus omnis frangitur ætas.
 Viuere dulce fuit quondam, sed tegmen ab urna
 Dum Pandora leuat, totum exiliere per orbem
 Curarum infestæ effigies, spes sola remansit
 Intus, & è labris ima sub parte resedit.
 Obstitit impositum nam tegmen abire uolenti.
 Sic qui fulmen agit nubis collector aquosæ
 Iusserat, innumeræq; etiam mortale uagantur
 Per genus infandæ species, quibus æquor & omnis
 Terra infecta tumet, morbi noctesq; diesq;

Sponte

94 HESIODI OP. ET DIES

Sponte sua sine uoce ruunt, nanq; ab Ioue summo
Ablata est illis quaecunq; potentia fandi.

Sic impune parens offenditur ille deorum:

Si uacat ô frater, si non audire recusas,
Ordine plura canam. genus immortale creatum
Ac mortale simul credendum est, aurea primum
Secula Dij superi totum sparsere per orbem,
Tempore quo cœli imperium Saturnus habebat,
Tunc homines diuûm uiuebant more, neq; illos
Anxia curarum moles, operumq; labores
Lassabant, aberat tristi cum mente senectus,
Semper & in ualido regnabant corpore uires,
Nulla mali labes, conuiuia læta placebant.
Mors similis somno fuit, atq; uberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat,
In commune bonum, nec quisquam inuidit habenti.
Quàm felix ætas? erat omnibus una uoluntas,
Et taciti lætos soluebant pectora in usus.

Aurea postquam hominum paulatim defuit ætas,
His pater altitonans meritos adiunxit honores,
Sub terris habitare dedit, qui numina facti,
Et genus humanum, sancte quoq; iura tuentur,
Iustitiæ tenebris circumfusiq; peragrant,
Terrarum fines & opes mortalibus augent.

Proxima successit terris argentea proles,

Aurô

Autro deterior, sensuq; & moribus impar.
 Tunc sibi quisq; suæ fecere sub ubera matris
 Ocia mortales, paulatim adoleuit in annos
 Ingenij rude principium, quo decolor ætas
 In proprijs etiam laribus rude pectus agebat.
 Aucta tamen postquam ad summos peruenerat annos
 Viuendi breuius spaciū fuit, anxius ardor
 Curarum incumbens aderat, quas improba mentis
 Gaudia fecerunt, alterna iniuria nunquam
 Destitit, & nulla in superos reuerentia, nullos
 Sacrorum ritus ætas argentea uidit.

Hanc deus extinxit meritam flammatus in iram.
 Postquam hominum occuluit argentea secula tellus,
 Non tamen illorum sine nomine ulta recessit,
 Sub terrisq; dei sedes coluere secundas.

Tertia post illam successit ænea proles,
 At nihil argento similis, Dryadumq; creata
 Sanguine, dura quidem, robustaq; pectora tendens,
 Tota feri misero Martis seruebat amore.
 Nulla quies illi, nullum ius, durior ætas
 Ipso adamante fuit uultu metuenda superbi,
 Cui nunquam inuictum robur, sortesq; lacerti
 Desuerant bumeris, tunc ærea tela, domusq;
 Omnis in ære labor, non ferri emergerat usus.

Hæc autem proprio proles consumpta furore

96 HESIODI OP. ET DIES

Ad gelidi loca nigra Iouis sine honore recessit,
Et quanquam extiterit inuictō robore, ab atra
Morte tamen uicta est, solis lumenq; reliquit.

Postquam autem occulta est, atq; aenea corruit ætas,
Quarta fuit soboles melior, cui plurima toto
iustitiæ hærebant animo præcepta uerendæ,
Diuinum genus Heroum, primumq; uocari
Semidei, immensos illi patuere per orbes.
Hos insauus amor Martis, belliq; nephandi
Ardor, Agenorida septem prope moenia Cadmi
Oedipodæ imperij causa consumpsit. Et alti
Hos maris undisoni fluctus, quom Pergama classes
Argolicæ peterent, ubi pallida mortis imago
Desuper incubuit, dum iusto ulciscitur ense
Tyndaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
Iuppiter, et uitæ meliorem tradidit usum,
Elysiosq; dedit colles habitare profundi
Littus ad oceani, felix et sancta propago
Hic ubi uernat humus, ubi dulcia poma quotannis
Ter gremio effundit nutrix uberrima tellus.
O utinam non me quinta cum stirpe creassent
Fata, sed antè mori, seu post licuisset oriri.

Ferrea nunc ætas, quam curæ et mille labores
Nocte dieq; premunt, paulatimq; illius instant
Exitio: sic Dijs placitum, sed prospera tanto

Fata etiam uenient aliquando in turbine rerum,
 Nec minus hæc infanda hominum delebitur ætas,
 Cum matura annis illorum tempora canti
 Inficient crines: natis nec ut antè parentes,
 Nec patribus nati similes, nec ab hospite tutus
 Hospes erit, sanctum corrumpent fœdus amici,
 Et fureet arma ciens inter discordia fratres.
 Viuet honoris inops hominum properata senectus,
 Nec pudor effractus senio obiurgare parentes.
 Infelix soboles legem et præcepta deorum
 Nescit, et inualido non hæc alimenta parenti
 Iusta suo reddet. quid enim quid iniqua rapaces
 Apparet usq; manus, urbesq; et moenia n.orem
 Alterna deleta manu: iurataq; fallent
 Numina, iustitiæ nulli tribuentur honores,
 Pulsa gemet bonitas: illum uenerabitur orbis
 Cui mala mens suadet fera crimina: tota iacebit
 Tota quidem orbato tecum reuerentia uultu.
 O dea iustitiæ soboles, en improba lædet
 Si probus ullus erit, quem contra insurget iniqua
 Voce furens factum affirmans, alitrixq; malorum
 Inuidia incedet fatali turbida uultu.
 Protinus humanas sedes Astræa relinquet,
 Diua suos pariter tendet reuerentia cursus
 Ad superos, nitido uelatae corpus amictu.

Mille recedentes illæ mortalibus ægris
 Non cessanda tamen rerum mala semina linquent.
 At nunc te moneam, quanquam sapias omnia, iudex
 His intende animum: sed quid iuuat ista monere?
 Stultus maiori quicunque resistere tentat,
 Vincitur, et magno poenas subit inde pudore.
 Sic ego sum tanquam uolucris quam prenderit astur,
 Prensæque sublimes agitur philomela per auras.
 Hæc dolet infelix ungui transfixa recuruo,
 Quam contra horribili raptor sic intonat ore:
 Quid misera exclamas? te multo fortior astur
 Te premit, huc adsis quo te meus egerit ardor,
 Et quanquam bene suaue canas, mihi coena futura es
 Si lubet, aut dimissa iterum remeabis in auras.
 Sic factus, tacuit pennatus et impiger astur.
 Tu modo iustitiam cole, nulla iniuria Perse
 Tecum habitet, fatale gerit secum illa, nec illam
 Vllus amat, nisi mens cui uilis et improba surgit.
 Vir bonus hanc inferre timet: quod si intulit, acti
 Poenitet, et magno contristat corde dolore.
 Est uia iustitiæ melior, qua uincitur omnis,
 Omnis ad extremum ueniens iniurius ardor.
 Quid dicam? quod nunquam aliquid dementia nescit,
 Ni modo passa prius: sic qui male iura ministrat,
 Peccrat, et tandem dementi panditur error.

Eripe

NICOL. VALLA INTERP. 99

Eripe iustitiam, corruptus munere iudex
 Ius uiolat, dolet hæc, & nulli uisa per orbem
 Tristis it, & lachrymans poenam mortalibus orat,
 Qui uiolant iura, & recti sacra fœdera rumpunt.
 Verum ubi iustitiæ sancti seruantur honores,
 Iudicioq; pares & ciuis & aduena pendent,
 Vrbs uiget, augetur soboles, pax læta uagatur,
 Pax inuenum nutrix, nunquam his fatalia bella
 Preparat altitonans, nullis in rebus egestas
 Imminet, in quenquam nulla est offensio, dulci
 Quos iuuat interdum genio alleviare labores,
 Terra quibus large fundit sua semina, & altæ
 Montibus innatæ mittunt sua munera quercus
 Glandiferae in summo: media tamen arbore mussant
 Undiq; apum ingentes acies, uestemq; ministrant
 Lanigeræ pecudes, per se magis omnia florent,
 Non his externas merces uehit ardua puppis,
 Omnia dat tellus. quid enim quod iuncta marito
 Et patribus similes emittit fœmina partus?
 Non datur hoc quibus illa placent uiolentia iuris,
 Hos ad supplicium uocat alti cura tonantis.
 Sæpe subit pœnas plebs tota miserrima tantum
 Vnius ob noxam, pestis fuit atra per urbem,
 Et male suada fames, paulatim deficit omne
 Vulgus, & hic uacuos ostendunt tecta penates.

Fœmina nulla parit. Sic sævit Iuppiter erga
 Quos malefacta iuuant, qui si modo fortè cruentum
 Militiæ exercent studium, mora nulla sinistro
 Marte cadunt: uel si potius iuuat ire per altum,
 Fluctibus in medijs summergitur obruta puppis.
 Vos igitur qui iura datis, conuertite mentem
 Ad tales hominum pœnas, diuina potestas
 Mortales circumuolitans uidet improba, quorum
 Iudicia emergunt multorum in damna, deûmq;
 Ignorant monitus, genus hi mortale pererrant
 Innumeri, tenebris circumfusiq; tuentur,
 Iustitiæ sacra iura domant, genus omne malorum.

Illa quidem uirgo est supero Ioue nata parente,
 Nomine clara suo, cœteriq; uerenda deorum,
 Quam si quis uiolet lachrymans sua fata parentis
 It Iouis ante pedes, & lamentabile fundens
 Humanos queritur mores, ac debita poscit
 Supplicia in populos. tu iudex causa malorum
 Qui uiolas sacra iura deæ, iam dirige mentem,
 Ius cole, in alterius te nulla pecunia uertat
 Damna, nocet sibi qui cuiquam nocet, & male suadet
 Ille sibi, in quenquam si quis male iura ministrat.
 Cuncta uidet pater omnipotens, & quod mihi tecum est
 O iudex, modo si lubeat speculatur ab alto,
 Nil latet hunc, aut hoc quales tribuantur honores.

Iustitiæ

Iustitiæ in populo, quam non ego pectore toto
 Nec mea progenies coleret, postquam orbe sub isto
 Spreta iacet bonitas, et ius iniuria uincit,
 Inuito Ioue ni fierent, hæc accipe frater,
 Hæc animo meditare, iniustum pone furorem,
 Ius quoque frater ama, sine quo genus omne ferarum
 Credimus alterno certatim corpore pasci.
 At nos instituit uitæ melioris origo.
 Iura dedit pater omnipotens, ea pectore toto
 Si quis habet, decus æternum pia præmia reddet.
 Iuppiter affligit si quis pro teste uocatus
 Peccrat, ac merito pensatur culpa nocentis
 Supplicio: offendens ius, ille offenditur una,
 Ex quo obscura quidem nullique quoque cognita surget
 Posteritas. iusto de sanguine nata propago,
 Clara caput tollet patrio seruata decore.
 Hæc quoque quæ refram stultissime concipe frater,
 Quam facile innumeras uitiorum amplectimur artes;
 Haud procul illa habitant, brevis est uia qua sit eundem.
 Est uia uirtutis contraria, sudor anhelus
 Hanc sequitur, quæ se scopulosis ardua cliuis
 In longum prorumpit iter, riget aspera primo
 Ingressu, leuis est postquam alta cacumina tanges.
 Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro,
 Prospiciens rerum fines meliora sequutus.

G 3 A | Dignum

Dignum laude uirum parentem recta monenti
 Credimus: ille tamen sibi qui non consulit, aut qui
 Alterius praecepta fugit, uir inutilis extat.
 Ergo age frater ades generoso è sanguine Perse,
 Neu fuge fraternos monitus, operare laborem,
 Alma Ceres ornata caput sua dona ministret,
 Sic tibi plena domus. segnem crudelis egestas
 Opprimit, hunc homines odio superiq; sequuntur,
 Torpenti similem fucō, cui spicula surgunt
 Horrida, distensumq; fauis consumit edendo
 Semen apum, piger ipse sedet, uitatq; laborem,
 Tu modo curam operi quantum potes adijce frater,
 Horrea sic rumpunt messes, sic copia rerum,
 Sic pecus augetur, sic tu mortalibus & Dijs
 Gratus eris: segnes animos & inertia corda
 Oderunt: operi laus est imponere curam,
 Turpe sed hinc prohibere manus: incumbere labori,
 Forsitan ad studium torpentiā pectora uertes,
 Dum partas ostendis opes, uirtutis adeptus
 Nomen & æternum laudis decus, utere quæso
 Arte, para uictum, uiolare aliena nephandum est,
 Fac superis æquandus eas, incumbere labori,
 Nec pudeat, pudor hic multos in:onestus egentes
 Secum habet, auget opes fiducia, qua melior res
 A superis non it: pro rerum insana cupido,

Proh

NICOL. VALLA INTERP. 103

Proh animis infusa lues, iam nulla pudoris
 Cura, iacet passim longe post terga relictus,
 Tu coleris, duce te paulatim corrui ille.
 Dijs inuisus homo cui mens intenta rapinis
 Inuigilat, neq; enim semper felicia durant.
 Nec minus omnipotens poenis affligit eisdem
 Qui seruum offendit, uel qui sanctissima frangit
 Foedera amicitiae, seu qui cum coniuge fratris
 Non pauet infandos coitus fraternus adulter,
 Vel qui in pupillos audet uim ferre nephandam,
 Vel qui in longæua confectum ætate parentem
 Horribili uoce insurgit, uixq; abstinet illi
 Verbera, non impune tamen stat poena nocenti
 Post obitum. Depone igitur hæc falsa superbæ
 Mentis consilia, & melioribus utere quæso.
 Thure pio uenrare deos, ijs tempore in omni
 Et mundè & purè liba cum clara nitescet
 Sole dies, aut cum nox circumfusa tenebris
 Abscondit terras, casto torrenda sub igne
 Hostia mactetur, hymnos cane, thura ministra,
 Vt tibi Dijs faueant, immensaq; copia rerum
 Hinc tibi nascatur, multis ut egentibus ipse
 Subuenias, non ut uiuas germane rapina.
 Conuiuas inter si uis discumbere amicus,
 Non hostis, ueniat primum uicinia: nam se.

104 HESIODI OP. ET DIES.

Auerſi quicquam acciderit de more repente
 Primum illa occurret, quæ ſi ſine uestibus eſſet
 Nuda etiam ueniet, quod nec tibi ſanguine iunctus
 Non aget, iſte ſibi uestes atq; omnia ponet.
 Improbæ damnosa eſt uicinia, ſed proba ſi ſit,
 Vtilis. hæc igitur cupienda eſt pectore toto
 Tanquam laudis opus: neq; enim lamenta refundes,
 Amiſiſſe bouem, proba ſi uicinia tecum eſt.
 Acceptum metire, & eodem pondere redde
 Vicino tibi, ut hic iterum ſuccurrat egenti.
 Res male parta mala eſt, damnosaq; ſemper ab illa
 Ergo caue: nec te uincant in amore ſodales.
 Illum adcas qui te, fac mutua munera reddas,
 Sponte datum capias, ſcelus eſt letale rapina.
 Quicumq; eſi magnum aliquid largitur amico,
 Letatur: quicumq; iacit de fronte pudorem,
 Et rapit alterius quanquam infima, turbat amici
 Viſceraq; & mentem cui uis illata rapinae.
 Adde parum paruo, paruo ſuperadde puſillum,
 Fiet & hoc magnum, infelix pelletur egeſtas,
 Si modo rem cumules. hominem non lædit habere
 Cuncta domi, nocet eſſe foris. quàm dulce bonumq;
 Præſens accipere, atq; abſente carere moleſtum eſt.
 Tunc bene potandum cum plena effundit ab alto
 Vina cadus: tunc parcus eris cum parte Lyæus

Deſluit

NICOL. VALLA INTERP. 105

Desluit è media: sed cum declinat ad imum,
 Spumantes iterum cyathos & pocula sume.
 Quicquid polliceare homini seruetur amico.
 Si quicquam cum fratre tibi est, testem adijce rebus
 Subridens: nocuit non credere, credere semper.
 Néue tua alliciat meretrix caue foemina mentem,
 Rem totam uorat illa nimis dum blanda uidetur.
 Heu quàm damnosum est, mulieri fidere cuiquam.
 Rem patris acceptam melius fuit unicus hæres,
 Auget & hanc, at tu plures in morte relinque
 Ex te ortos: nam plura pater Saturnius illis.
 Attribuet, sed te si cæcus tangit habendi
 Ardor adhuc, fragilisq; placet tibi gloria rerum,
 Hæc age quæ moneam, & uigros operare labores:

HESIODI ASCRAEI LI.
 BER SECVNDVS DE
 AGRICVLTURA.

VM cœlo emergunt sublimi ab Atlan-
 tide notæ
 Pleiades, truncâda Ceres, morientib. illis
 Mitte in aratra boues: latitare ea sydera
 Viginti totidemq; dies, annoq; uoluto (dicunt
 Apparent iterum, maturam incidere messem
 Rursus & incipiunt dentata falce coloni.

G S

Hanc

Hanc legem agricolæ atq; habitantes littora seruant,
 Aut qui pingue solum, uallosq; tecta tenerent.
 Nudus ara, nudusq; seret, et mete corpore nudo.
 Si tempestiuos agrorum ducere cultus,
 Augeriq; illos magnis successibus optas,
 Neue aliena roges interdum pauper egenus.
 Quod si ad nos supplex iterum fortasse redibis,
 Non iterum dabimus, iuuat exercere labores
 Improbe, quos inter mortales diua potestas
 sortita est, ne tristis inops cum coniuge moesta,
 Aut cum natorum misera comitante caterua
 Victum à uicino rogites, dare negliget iste:
 Bis uel ter fortasse dabit, dehinc si petis ultra,
 Proficies nihil: at tu plūrima uerba refundes,
 Orabisq; iterum, frustra tamen, artibus ut te
 Iampridem admonui inuigila, atq; incumbere labori.
 Diræ famēs procul hinc abeat, tua debita solue.
 In primis tibi conde domum, precioq; ministram
 Dehinc eme, quam possis custodem adiungere bobus.
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 In rebus spes est alienis irrita: nam si
 Hic dare fortè neget, tu semper pauper egebis.
 Tempora labuntur, operum quoq; deficit usus.
 Ad cras rem differre nocet, nunquam horrea nunquam
 Implet iners aut qui tempus producit, habenda est

NICOL. VALLA INTERP. 107

Cura operi, turgescet opus. mala mille molestant
 Affliguntq; hominem cui segne et inutile corpus.
 Cum bene se posuit rapidi uis ignea Phœbi,
 Ac pater omnipotens fecundis imbribus æther
 Desilit in terras, et languida membra resumunt
 Lampridem amissas æstiuo in tempore uires.
 Nam breue sol hominum supra caput astat ab alto,
 Ac de nocte magis currus exercet agendo.
 Tunc operum multo antè memor discinde securi
 Syluam incorruptam, tunc germina desinit arbor
 Fundere, datq; suas uolitare per aëra frondes.
 In tres tende pedes mortaria, contineat tres
 Pistillis cubitos, pedibus quoq; confice septem
 Temonem, qui si fuerit protensus in octo,
 Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus,
 Palmarumq; trium rota sit, utriusq; reponè
 Ligna efficta modis, ualidamq; in montibus altis
 Quære, uel effuso campi super æquore pinum
 Aestiuam, compone manuum qua firmet arator,
 Temoni cuneis dentaliq; alliget imo,
 Torqueat et fortes illa durante iuuenços,
 Binaq; præterea teetis seruentur aratra,
 Sic melius: nam si casu discinditur unum,
 Restat adhuc aliud ualidos agitare iuuenços.
 Temonem ex ulmo uiridi seu confice lauro.

Stiua

Stius sit ex pino, dura dentalia quercu.
 Duc in aratra bouem nono qui uiuat in anno,
 Aptæ ætas operi matura est: franget aratrum
 Bos iuuenis minitans iuuenili prælia cornu,
 Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet.
 Quære quater decies annorum ætate bubulcum,
 Quadrifidus panis & ofellas cæsus in octo
 Sit cibus huic; recto sulcabit uomere terram
 Si maturus erit: studium intermittet arandi
 Iunior, aspiciensq; pares ætate colonos
 Ibit ad hos, ludosq; ciet lasciuia iuuentus.
 Ergo non melior iuuenis, neq; semina uersæ
 Spargere humi, quantum terræ mensura requirit.
 Contemplare etiam quom̃ grus è nubibus altis
 Assiduos agitat clangores, nunciat imbrem
 Venturamq; hyemem, tempusq; indicit arandi.
 Angit & illius mentem cui nulla boium spes.
 Tunc redeant fessi plena ad præsepia tauri,
 Tunc proprios operare boues & plaustra. sed inquis,
 Non habeo, dabit hic: facile est petere atque negare.
 Mentis inops alius, quid enim componere currum
 Tunc dolet, ignarus non nouit quantus in illo
 Sit labor, & centum compagibus insita ligna
 Quæ debent multa antè domi prouisa reponi.
 Præterea cum tempus adest rescindere campum

Fortius

NICOL. VALLA INTERP. 109

Fortius insistas operi, exercere ministros,
 Nam uertenda duplex tibi sicca atque humida tellus.
 Vere nouo ueniant celeres ad aratra iuuenti,
 Fertilis ut grauida culmus procumbat arista,
 Neu te decipiat cum semina colligit æstas.
 Sit noua cui studeas tellus inarata quotannis,
 Terra recens large natis alimenta parabit.
 Plutonem in primis uenerare, atque annua sacra
 Vota refer Cereri, quom stiuæ innixus agendo
 Incipis exercere boues, stimuloq; fatigas,
 Sic immensa tibi surgent Cercalia dona.
 Semina quom terræ committis ponè sequatur
 Seruulus, atque auibus rastro sata læta recondat.
 Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos,
 Læditur aduerso qui negligit omnia fato.
 Si sit pingue solum, grauidæ inclinantur ariste.
 Felicesq; operum successus ab Ioue summo
 Hinc capies, neque sub tectis extendat arachne
 Fila, sed immensæ replebunt horrea messes.
 Tunc gaude, et cani florentia tempora ueris
 Lætus agas, quom te incassum crudelis egestas
 Aspicit, et parto turgēt domus, atque aliena
 Re tibi non opus est, tua pluribus adiumentum.
 Fit sterilis tellus medio uersata sub æstu,
 Hincq; solo residens imas falcabis aristas,
 Auerfos

110 HESIODI OP. ET DIES

Aversos religans culmos, tenuisq; sequetur
 Spes uitæ, pauci te mirabuntur ab agris
 Parua sub exiguo referentem farra canistro.
 Difficile interdum mutabile noscere tempus.
 Mobilis & uaria est alti natura tonantis.
 Ac si tardus aras, tarde tibi solus aranti
 Afferet auxilium: si largis imbribus æther
 Tris noctes totidemq; dies non cessat ab alto,
 Donec replevit ualidi uestigia tauri.
 Tempore quo querna residens super arbore coccyx
 Exululat, gaudentq; hominum mortalia corda,
 Vere sub aprico sit tardus forsitan eques,
 Qui tempestiuo diuerit uomere terram.
 His intende animum, nec florida tempora ueris
 Te lateant. glacialis hyems tibi cognita surgat,
 In qua incumbendum est, nec te ulla taberna moretur,
 Aut narrata loco sub aprico fabula tardet,
 Dum frigent alij, uir rem tamen impiger auget.
 Surget igitur nec te paupertas opprimat illo
 Tempore, dira fames tenues facit esse lacertos,
 Elatosq; pedes & crura tumentia multo
 Sanguine. segnis inops & spe suspensus inani,
 Inclinat mentem sceleri, & meditatur iniquos
 Vnde paret uictus, hominem spes nutrit egentem
 Irrita cui nihil est, & tota luce uagatur.

Dum

NICOL, VALLA INTERP. 111

Dum media elapsa est æstas, properate ministri,
 Condite dic casulas, nam semper non erit æstas.
 A Iano mensem dictum caue, nubibus ille
 Letales bobus glacies & frigora ducit.
 Thracius insurgit boreas, & turbine facta
 Disturbat maria ac campos sylvamq; sonantem,
 Alticomas quercus, annosaq; robora pinus
 Diruit ex alto, & ualles iaculatur ad imas.
 Sylvarum auditur fragor undiq; sed fera duos
 Arrigit ipsa pilos, caudamq; in cruribus angit:
 Quin etiam quibus est villis densissima pellis,
 Perforat ille quidem setosaq; pectora transit.
 Nec se defendunt dura sub ueste iuueni,
 Et miserae algescunt hirsuto capelle.
 Vincit ouis boream instantem, fultoq; repellit
 Tegmine lanarum, sed non obsistitur illi
 A senibus, curuo facit hos incedere collo.
 Non tamen ad teneram penetrat boreale puellam
 Frigus, at illa domi cui nondum nota libido
 Matris apud charæ gremium sedet, atq; hyemales
 Non sentit glacies, & tota nocte quiescit,
 Atq; oleo teneros interdum perluit artus.
 Tum polypo durum est gelidis habitare sub undis;
 Nec uidet unde sibi uenietur in æquore prædam,
 Allevietq; famem, proprios tum deniq; in artus

Verti

Vertit atrox rabiem immensam, sic imbribus atris
 Turbatur mare, sic atra caligine cœlum.
 Sol quoq; ad Aethiopas radios & lumina fundit,
 Rarus apud Graios, fugiunt animalia curui
 More senis, ualles imas & dente trementi
 Concaua saxum petunt, nemorum tenebrosaq; tecta.
 Tunc quoq; ne noceant hyemes tibi protegat arctus
 Mollis chlena tuos, cui tecta ex ordine recto
 Pauca, sed aduerso ducantur plurima fila,
 Sitq; ea crure tenus, uetat hæc per corpora setas
 Surgere, & instanti prohibet durescere uento.
 Tegmina sint pedibus taurorum è pelle cothurni,
 Nec nocet hos inflare pilis, ut frigora uincas.
 Hocdorum teneras neruo^u bouis insue pelles,
 Ac dorso suspende, tegant capita alta galeri
 Ne madeant aures. borea spirante cauendum est
 Frigoribus, tunc ros cœlo diffusus ab alto
 Educat & Cererem sacros operumq; labores,
 Ille quidem uiuentorum è fluuijalibus undis
 Tollitur in sublime, & matutinus in agros
 Desilit, interdumq; expectat tempora noctis,
 Interdum borea nubes agitante procellas
 Vertitur in uentosam hyemem, fuge prouidus illam.
 Acceleretur opus, pete tecta obstantia uentis,
 Ne fortè obscuro nebularum infusus amictu

Immadcas, largosq; imbres pluat humida uestis.
 Pascua tunc carpant quamuis non pingua tauri;
 Quippe leuis labor et longa sub nocte quiescunt;
 Nutrimentum ingens, uobis uberrima mando
 Agricole, faciliq; dies transire labore.
 Hæc seruanda tibi donec nox æqua diebus;
 Atq; iterum satio committit semina terræ.
 At dum sexdecies sol arduus occidit undis
 Hybernū post solstitium, sacrosq; relinquentē
 Oceani fluctus sublimi Arcturus olympo
 Exoritur, primumq; cupit splendere sydu;
 Tunc uites incide: noui neq; nuncia ueris
 Antiquos iterans quicstus præcedat hirundo:
 Dum tamen immensos effundit Pleias æstus;
 Profiliensq; umbrosa petit plantaria limax
 Tellure è sicca, tunc uinea nulla ligonem
 sentiat, accelerentq; uncatà falce ministri
 Maturam in segetem, nec te pulcherrima Tempē
 Delineant segnem, matutinūq; sopores.
 Eia age rumpē moras, pelle oia segnia pelle,
 Dum uocat alma Ceres, robustaq; collige farra;
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 Mane operi assurgens, operis pars tertia manē
 Conficitur labor haud grauis est. de mane uiator
 Longum linquit iter, taurosq; exercet arator:

H Præterea

Præterea sua dum scolymus florentia mittit
 Germina, et in ramis dulces resonare cicadæ
 Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis,
 Fit capra tunc mollis, tunc sunt dulcissima uina,
 Fœminaq; urenti ueneris prurigine corpus
 Appetit insanos coitus, lassantur ab æstu
 Membra uirum, tantumq; potest uis ignea solis.
 Tunc licet ardores gelida releuare sub umbra
 Fontis ad apricos latices semperq; fluentis
 Murmur aquæ, faciles quam circum leniter auræ
 Aspirant, zephyris plerunq; agitantibus illas.
 Hic hilares lætus cyathos et pocula sume
 Biblina, ter infusa magis quæ temperet unda.
 Hic tibi ab uberibus caprarum caseus adstet,
 Quæ nullos pascant foetus, hic lactea liba,
 Hic tibi syluestris ponatur caro iuuentæ,
 Quæ nondum enixa est: hic mollior hœdulus adsit,
 Et iaceas saturus patula sub tegminis umbra.
 Surge tamen cœlo dum fulget Orionis astrum,
 Tempus adest, Cereri sacras terat area fruges
 Ad uentos posita atq; ingenti æquata cylindro,
 Nec nisi libratae ducantur ad horrea messes.
 Postquam autem satis ad uictum tibi contulit æstas,
 Continuò cui nulla domus sit quære ministrum,
 Adde etiam ancillam quæ sit sine prole, molestum est

Ac graue seruitium illius quam cura remordet
 Natorum. blandire cani, panemq; ministra,
 Peruigil ante fores sedet ille, domumq; tuetur
 Dente rapax, furiq; altis latratibus instat.
 His propere exactis, foenum paleasq; reconde,
 Hemionos quantum satis ac nutrire iuuenos.
 Inde laboranti requies præbenda colono
 Tempus, et exhaustis pariter iuga demere tauris.
 Dum tamen in media cœli statione resulget
 Sirius, Orionq; loco splendet eodem,
 Et rosea Arcturi cernit Pallantias astrum,
 Tunc uuas tenero abscindens de corpore matrum,
 Per bis quinque dies tepido sub sole iacentes
 Pande: dies etiam mollescant quinque sub umbra,
 Dehinc torque, et capiant uegetes iucunda Lyæi
 Munera. sed sydus cum deficit Orionis,
 Pleiadesq; Hyadesq; cadunt, meminisse iuuabit
 Protinus impresso subuertere uomere terram.
 Stat tempestiuo cuncta exercere labore.
 Si tamen infestum iuuat ire per æquor, et alta
 Puppe uehi, moneo ne quando ab Atlantide natus
 Orion sequitur, totóque excludit olympo,
 Vt uideas illas medio submergere ponto,
 Nauigio incumbas, mare tunc tollentibus euris
 Obscurum undosos iaculatur ad æthera fluctus.

110 HESIODI OP. ET DIES

Tunc igitur iaceant religatæ ad littora puppes
 Saxorum obnixæ obicibus, ne fortè ruentes
 Discutiant uenti : pateat pars ima carinæ,
 Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre.
 Instrumenta domi naualiaq; arma quiescant
 Pensa, gubernaculiq; exploret robora fumus.
 Interea Cereris sacros operare labores,
 Nec prorsus fugiendus ager, labatur in altum
 Aequor amicaratis dum non magis unda tumescit,
 Nec restuunt uasti sublato gurgite montes,
 Vadat onusta tamen censu reditura superbo.
 Sic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
 Errabat maria alta secans, fluctusq; profundos.
 Ille olim Aeolidam curu, littora linquens
 Appulit huc, non spè lucri commotus auara,
 Durum opus exercere inuisa urgebat egestas.
 Ille uagus demum prope Tempe Heliconia sedem
 Ascræam incoluit, coeli in regione molesta,
 Frigore nunc nimio, nunc quæ intolerabilis æstu est.
 Tempore quosq; suo iuuat exercere labores,
 Nauigium ante omnes, cuius si te ulla remordet
 Cura, placetq; altos sulcare per æquora fluctus,
 Dum faciles spirant uenti & furor ille quieuit,
 Ne te inuisa fames alieno uiuere parto
 Cogat, & inuitus multorum debitor extes.

Vade

NICOL. VALLA INTERP. 117

Vade nec in cymba, sed te uehat ardua puppis,
 Ingentes referant census ingenia mercis
 Pondera. præterea quæ sint aptissima nautis
 Tempora narrandū est, quanquā mihi parua per undas
 Vita fiat, uixq; ex illa tantum Aulide cursus
 Littus ad Eubæum, sub quo omnis Græcia quondam,
 Dum pelago desieuit hyems conuenit in unum,
 Et meritò infandos fatum iura ur in hostes.
 Inde mihi placuit non longe ad Chalcida cursus,
 Huc ubi magnanimum genus Amphidamantis Achivi
 Constituunt populis certamina, et inclyta quondam
 Munera defuncti ponunt in honore parentis.
 Hic ego me dulcis referentem præmia cantus
 Auratos memini tripodas, quæ sponte dicaui
 Musarum ante aras, quibus antra Heliconia curæ,
 Illæ ubi me primum dulcem docuere poësim.
 Tantum igitur mihi res naualis cognita surgit.
 Dicam aliquid tamen, et uarios pandam ætheris usus,
 Hæc etiam nobis aspirauere Camœnæ.
 Aequora tuta legant instructo remige puppes,
 Quom decies quinq; est series exacta dierum
 Aestiuum post solstitium et iam deficit æstas:
 Nam neq; tunc classes medio nec nauita ponto
 Obruitur, ni fortè uelit Iouis alta potestas,
 Aut deus ipsarumq; parens Neptunus aquarum,

118 . HESIODI OP. ET DIES

Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis.
 At lenes spirant zephyri, tranquilla quiescunt
 Aequora, tunc celerem uentis committe carinam.
 Vadat onusta, tamen reditum properare memento,
 Quam prius ipsa novos fundant uineta liquores,
 Autumnique imbres et hyems infesta procellis,
 Aut Notus insurgat pluuiæ rorantibus alis,
 Incumbatque mari totumque euoluat ab imo.
 Exercent etiam studium nauale sub ipsa
 Vere nouo, quom se tam latas arbor ab alto
 Induit in frondes, quantum uestigia cornix
 Pandit humi depressa: filet tunc nabilis unda.
 Ast ego nauigium graue tunc, semperque molestum
 Crediderim, hoc naturæ homines leuitate nephanda
 Subtraxere, agitant diuersa pericula fluctus,
 Et tamen ire placet, quanquam mors dura sub undis
 Diuitiæ sunt hominum, atque insanus habendi
 Ardor. ad hæc animum germane intende parumper,
 Concipe fraternos monitus. maria alta secando
 Fac tecum ne cuncta uchas, maiora reserua,
 Nec nimis est oneranda ratis, sit ponderis æqui
 Quicquid in hac, durum est aduerso occurrere fato,
 Fluctibus in medijs currus discinditur omnis
 Si grauius superinstat onus: seruare memento
 Mensuram in rebus et idonea tempora ad usus.

Quom

Quom prope ter decies tibi uita elabitur annos
 Coniubium maturum aderit, decimumq; puella
 Exigat & quartum, sed quinto nubat: & illa
 Virgo sit, atq; habitet prope te, cui sedulus astes,
 Sedulus inspicias artemq; usumq; puellæ.
 Hæc age, ludibrio ne te uicinia cantet.
 Coniuge nil melius casta, nil turpius illa
 Quæ uenerem prius sine fine, & prostat ad omnes
 Semper, & exitio superimminet illa uirorum.
 Nemo etiam fratris in amore æquetur amicus:
 At par si quis erit, sit amandus tempore in omni.
 Nulla ex te inceptum foedus discordia soluat.
 Mentiri scelus est, præstat compefcere linguam
 Infandam. si uim tibi quisq; inferret amicus
 Aut ore aut manibus, surge & te ulciscere, redde
 Redde uicem duplicem. quod si illum poenitet acti,
 Ac poenam implorans iterum te exoptat amicum,
 Suscipe: uile quidem est homines noua quærere semper
 Fœdera amicitiae. multos si frater amabis
 Non laudo, nullos etiam, medium sit in isto.
 Si tibi corda tument, uultus non indicet iram.
 Turpe sequi sceleratum hominem, maledicere cui
 Infandum est qui iam uita laudatur honesta.
 Nunquam à te nunquam misera obiurgetur egestas;
 Diuinum donum est, diuinumq; æterna uoluntas,

120 HESIODI OP. ET DIES

Illa quidem quæ sæpe uiri sublimè molesta
 Impedit ingeniumq; uetat super alta leuari.
 Qui loquitur parçè, linguam nec in omnia soluit,
 Thesaurum præ se gerit ille: ea gratia magna est
 Vt linguam moderes, pensataq; uerba loquaris.
 Si quenquam uerbo lædes, læderis et ipse.
 Grata in amicorum uenias conuiuia sumptu
 Comuni, dato particulam, gratissima sunt hæc.
 Aere Ioui uinum seu Dijs de mane cauendum est
 Illa ut libare manu, tum uota precando
 Incassum fundes nulli exaudita deorum.
 Solis ad aspectum nec quenquam mingere fas est,
 Nocte sub obscura recto neq; corpore nudo,
 Nox quia sacra deis mediæ nec credimus illud
 Posse licere uia: si declinetur ab illa,
 Esse etiam uetitum: diuus uir et omnia noscens,
 Hærens parietibus sedet atq; exponit urinam
 Intus, ubi orbata tenuis latet angulus aulæ.
 Non coitu polluta sacros genitalia pandas
 Ante ignes, neq; cum dulci tibi coniuge præstet
 Concubium ut generes, dum mœsto à funere tristi
 Mentè redis, superum sacra sed lætus ab ara.
 Credimus inuisum superis semperq; molestum,
 Qui natat assiduo labentia flumina cursu,
 Quin sit lota manus prius, et pia uota precesq;

Fuderit

NICOL. VALLA INTERP. 131

Fuderit, ante ipsas supplexq; orauerit undas.
 Infandum ante aras ungues incidere, cum Dijs
 Sancta facis: scelus est cyathos imponere uasi
 In quo uina latent, sacros operare lebetas.
 Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauisse nefandum est,
 Perfice tecta priusquam cornix garrula ab alto
 Nunciet atram hyemem, ruit hæc inimica procellis.
 Fac sedeat bis sex quibus ætas exigit annos,
 Aut totidem menses natorum chara propago,
 Sede sub instabili, iuuat hoc omnemq; repellit
 Segnitiam, facit esse agiles et ad omnia promptos.
 Fœdum ac turpe uirum est thermis muliebribus uti,
 Hoc prorsus fugiendum etiam, stat talibus atrum
 Supplicium, ante aras superæ obuiurgare nefandum est,
 Sacra ministeria ac diuinos spernere cultus.
 Nec licet in fluuiâ neque fontis mingere in unda.
 Est quoque turpe aliud uetitum. fuge pessima famæ
 Nomina, fama malum facile in sublime leuatur.
 Est graue sufferri nimium nimiumq; molestum,
 Difficile ut taceat, nunquam delabitur illa
 Sedula quæ uarias populi penetravit ad aures.
 Est dea fama quidem, sunt ipsi numina famæ.
Sit tibi præterea scries seruanda dicrum,
 A Ioue natæ omnes, sunt à Ioue tempora nata.
 Vltima mensis erit nullo exercenda labore.

122 HESIODI OP. ET DIES

At genio utendum est: illa omnes festa per urbes
 Ducitur, illa forum claudit, neq; iura resoluit.
 Prima dies sacra est, & quarta & septima: prima
 Natus Apollo die radiantia lumina fudit.
 Luce dein quarta felix ducenda sit uxor,
 Omine captato sunt omnia prospera rebus,
 Et licet incuruam trabibus componere nauim.
 At quintas fuge, nanq; illarum pallidus Orcus,
 Tum diræ Eumenidum facies toto orbe uagantur,
 Castigant si qua in terris periuria falsum
 Affirmant, quæ lis alterne agitata creauit.
 Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum,
 Læta uiris: multiq; etiam nascuntur in illa
 Quis mala mens, fallax animus, fallacia uerba,
 Et qui concubia exercent arcana per artem.
 Hac ouium foetus licitum castrare uel boedos,
 Et licet infixæ pecudes circundare mandra.
 Scindimus octaua foeto genitalia tauro,
 Castramusq; sues, felix est ponere plantas.
 Nona uiros gigni uel amica sorte puellas.
 Luce uiris decima faustos quoq; credimus ortus,
 Vnaq; post decimam felix incidere uites,
 Et tempestiuam segeti supponere falcem.
 Hoc curat bis sexta etiam felicior illa,
 Stamina & ex alto tenuissima torquet arachne,
 Ingentemq;

NICOL. VALLA INTERP. 127

Ingentem accumulans formicæ farris aceruum,
 Et iuuat arguto percurrere pectine telas,
 Tunc quoque syluestres licitum castrare iuuenkos.
 Tertia post decimam plantaribus optima surgit,
 Spargere semen humi, pallet contraria semper.
 Quartaq; post decimam mulierum prospera natu,
 Ac prensos domitare boues ualidosq; labori
 Hemionos canibus faciles adiungere cultus,
 Ac lenire manu pecudiq; imponere mores,
 Atque aperire cados, & dulcia fundere uina.
 Sextaq; post decimam plantaribus inuida surgit,
 Opportuna uiros nasci, sed iniqua puellas
 Aut nasci, aut thalamos petere, aut hæere maritis.
 Septima post decimam Cereris terat hordea sacra,
 Ingentemq; licet ferro discindere syluam,
 Ac uarias aptare trabes, quibus ardua tecta
 Moliri, ac structam possis agitare carinam.
 Nonaq; post decimam felix est cum Dea surgit
 Lutea, sed medium cœli quom uenit in orbem
 Fit grauis, ex media ad finem lætissima fulget.
 Proxima lux sapientem hominem diuina creandi
 Insigni uiget officio, nec luce dolendum est.
 Post illam quarta sacra est, ea læta trahantur
 Gaudia, quinta dies post hanc iuga curua iuuenkis
 Ponit, & hemionos & colla exercet equorum,

Aliaq;

124 HESIODI OP. ET DIES

Altaq; ueliuolas deducit ad æquora puppes,
 Quam pauci nouere & recto nomine dicunt.
 Sunt harum humano generi seruanda dierum
 Tempora, quippe illud magnis successibus augent.
 Sunt alij ancipitesq; tamen sine mente, neque ullo
 Officio excellunt, hanc alter laudat & illam,
 At paucis natura illarum cognita surgit:
 Nam nunc ipsa dies totum complectitur orbem
 More pie matris, seuæ modo more noueræ,
 Nunc fulget, nunc atra latet. felixq; beatus
 Ille quidem qui Dijs gratus, cui cognita sunt hæc,
 Omniaq; inspiciens rerum se exercet ad usus.

HESIODI OPERVM ET
 DIERVM FINIS.

ANGELVS POLITIANVS

IACOBO SALVIATO

SVO S. D.

N Rusticum tibi, id illi scilicet ab argu-
mento inditum nomen: tuo coactu pro-
dit in uulgum, tibi est uni quicquid acci-
derit imputaturus. Iam ne sentis quàm ti-
bi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua enim
fides in eo, meus honos agitur, cuius quidem etsi semper
cura apud te iam inde à pueritia excubuit, tamen eum
tueri nunc uel ob ipsum impensius debes, quod es nuper
Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cliens alum-
nusq; sum, unus ex omni Florentina iuuentute generasci-
tus. Profer igitur in tali patroginio auctoritatem omnem,
atq; gratiam, quam uidelicet tibi, et uiri excellentis as-
finitas, et tua egregia indoles, morumq;
suauitas conciliant. Vale,
meq; ut facis,
ama.

ANGELI POLI
TIANI SYLVA, CUI TITVS
LVS RVSTICVS, IN POETAE HE
SIODI, VERGILIIQVE GEOR-
GICON ENARRATIONE
PRONVNCIATA.

VRIS opes saturi gnauoq; agla
tanda colono
Munera, et omnisrae sacrum tela
luris honorem
Ludere septena gestit mea fistula
canna,

Fistula Mantoæ quam nuper margine ripæ
Ipse renidenti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Ascræum repels, inquit, arundine carmen.
Pan ades, et curui mecum sub fornice saxi
Versibus indulge, medio dum Phœbus in axe est,
Dum gemit erepta uiduatus compare turtur,
Dum sua torquati recinunt dictata palumbes.
Hic resonat blando tibi pinus amata susurro,
Hic uaga coniferis insibilat aura cupressis,
Hic scatebris salit et bullantibus incita uenis
Pura coloratos interstrepit unda lapillos.
Hic tua vicinis ludit lasciuia sub umbris
Iandudum nostri captatrix carminis Echo.

Felix

Felix ille animi, diuisq; simillimus ipsis,
 Quem non mendaci resplendens gloria fūco
 Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus,
 Sed tacitos sinit ire dies, et paupere cultus
 Exigit innocuæ tranquilla silentia uitæ,
 Vrbe procul, uoti exiguus, sortemq; benignus
 Ipse suam fouet, ac modico contentus acervo.
 Non spes corde auidas, non curam pascit inanem,
 Securus quo sceptrā cadant, cui dira minentur
 Astra, et sanguinei iubar exitiale cometæ.
 Non illum fragilis fauor, indocilisq; potenti
 Plebs seruare fidem, euectum popularibus auris
 Casuro imponit solio, nec ducit hiantem
 Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.
 Non mentem pauet ipse suam, nec conscius omneis
 Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa
 Carpitur occulte, non opportunus iniqui
 Iudicio uulgi, aut celsa conspectus in arce
 Degeneri patet inuidiæ, non ipse uicissim
 Obliquo liuore macet, foetusq; ueneno
 Aestuat, atq; aliena oculis bona limat acutis.
 Rure agit in uacuo, spatijsq; indulget aperti
 Aetheris, aut operi insudans, aut ille supinos
 Euadens cursu in monteis: hinc scilicet omnes
 Grate epulæ, nudis Acheloum in pocula palmis

Adioco

Aduocat, excussæq; cibos dant brachia syluæ;
 Et iussa in duro renouantur membra cubili.
 Maior quippe uenit comitata labore uoluptas,
 Nec sarias dominam, aut fastidia lenta sequuntur.
 Ergo neq; inbriæro pallens autumnus hiatu,
 Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
 Seu æue Riphææ labefactant frigora brumæ,
 Quippe hyemem excipere, et uentos, cœliq; ruinam
 Suetum, atq; eclipedem, nec opaco uertice cancerum,
 Et toue sub gelido nocturnos carpere somnos,
 Et pede concretas nudo calcare pruinas,
 Et perferre sitim, et ieiunia soluere glande,
 Et lassare feras cursu, et superare natatu
 Torrentem, et uolucris fossam transmittere saltu;
 Et quercum annosam ferro obturbare bipenni,
 Tum prædam extorquere lupo, fasciæq; malignæ
 Subiecisse humeros, et iniqui pondera rastræ
 Prædura tractare manu, et domitore lacerto
 Sub iuga cornigeri colla obluſtantia tauri
 Ducere, et iratis concurrere cominus urſis.
 Hinc agilis subit ora uigor, robustaq; magno
 Pectore uis habitat, fortesq; animosa tuentur
 Membra tori, et crudo tendunt se robore nerui.
 Hinc facies proceræ, hinc fronti Martius horror.
 Quod si bella nocent, quis ad aspera promptior arma?

Aut quis equum sternacem arctis fregisse lupatis
 Acrior? aut fortem mucrone haurire cruorem?
 Aut torquere sudem? aut neruo exturbare sagittam?
 Aut præpilatis aciem perumpere contis?
 Quis certet duro agricolæ? seu ducere uallum,
 Seu sit opus celso præcingier aggere castra,
 Seu fronte aduersa tormentum figere ahenum,
 Quod tonitru horrifico magna sternentia turres
 Ardua fulmineo iaculetur saxa rotatu,
 Seu uigil insomnem peragat custodia noctem,
 Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere parto
 Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
 Scilicet his Babylon dextris, Nabathæaq; regnâ
 Creuerunt, hic Mopsopio dejectus ab aruo
 Miles, Achemenium Marathónis in equore Persens
 Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
 Imposuit mundo, et rerum tractauit habenas.
 Nunc age, quæ studia agricolis industria solers
 Extudit, atq; operum quanta experientia, dicam.
 Protinus extremo cum iam Boreas autumnno
 Incubuit terris, primò cum frigore tactæ
 Labuntur frondes, maternaq; brachia relinquunt,
 Nec cariæ cæsa formidant robora syluæ,
 Ecce sagax tacitam uenientis rusticus anni
 Citram corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum
 I Dedolet,

Dedolet, unde iuga, & curuum fabricetur aratrum.
Nec mora quin ueteris truncata cacumina fagi,
Chaoniaeq; cadant quercus, nudataq; ramos
Vlmus, & audaci laurus sonet iecta securi,
Quarum quæq; nouam fumo explorata calenti
Vertitur in faciem, diuersaq; munia tractant.
Continuò auditus gruis inter nubila clangor
Agricolam citat, & crista spectabilis alta
Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
Excitat ille operum socios, simul horrida cautus
Terga rudi centone fouet, capitiq; galerum
Induitur, crudusq; operit uestigia pero.
Hinc saturos iungens lorīs ad aratra iuuenkos
Increpitat stimulo, & castus minuite laborem
Prælongis ferrata terit dentalia sulcis,
Ac late elicibus collectos exprimit imbres,
Ieiunamq; fimo tellurem & rudere pascit.
Tum plenum farris laua seruante canistrum,
Semina dispensat parca cerealia dextra:
Quæ ne iacta auide populentur grana uolucres,
Et prædam sublime ferant, ita ponè minutus
Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo.
At cum se Eois iam uestpertinus ab undis
Extulit Arcturus, cum uersicoloribus ardet
Terra comis, rutilosq; interuiret herba colores,
Daulias

Daulias & Getici tandem secura mariti
 Ales adest, plausuq; larem, cantuq; salutat:
 Rursum inuadit opus, stiuaq; innixus, adunco
 Ponè nigrescentes proscindit dente nouales,
 Quas rapidi soles urant, gelidaq; pruinæ.
 Mox ubi iam sapiens cœpit frondescere morus,
 Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
 Quæ pariat pomum, sed serica pensa ministret,
 Ille aliam atq; aliam culturam dulcis agelli
 Pertentans, truncos plantariaq; infodit aruo,
 Nec pictas lugubre fabas, nec pabula parcit
 Veruac̃to mandare putri, glebasq; bicorni
 Persequitur ferro, & secat insuperabile gramen,
 Et montem cædit scrobibus, & fortiq; bidente
 Terga soli frangit, baccheaq; semina rectum
 Explicat in quincuncem, & differit ordine longo,
 Atq; iterum, atq; iterum terra capita ima frequentat,
 Et ramos tondet falce, atq; impune fluentem
 Compescit uitem fingens, & robore fulcit
 Decidua, charaq; hærentem in pectore matris
 Acclinat sobolem sulco, iuxtaq; propagat,
 Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
 Abscissam rapit, atq; aliò traducit alendam.
 Quid dicam? externis cum se uernacula succis
 Robora nobilitant, peregrinaq; segmine duri

132 A N G. P O L I T I A N I

Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
 Nanque oculis oculos, non blandi tempora ueris
 Iungere, sed medijs gaudet struoribus æstas,
 Aestas congestos Cereris tritura maniplos,
 Aestas absconsum siliqua excussura legumen,
 Aestas qua grandes expectant horrea messes,
 Dum coaceruatas euentilet area fruges.
 Tum sola pulverei pinguescunt arida campi,
 Soluunturq; putres glebæ, ac peritura lupini
 Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
 Eliciuntur aquæ, præcepsq; recumbit agro fons.
 Post ubi iam medio uestigia librat in axe
 Ensiser Orion, croceôq; insignis amictu
 Aspicit Arcturum pulsa Præstantias umbra,
 Sentibus horrenteis aperit iam uinea sepes,
 Aureolamq; metit lentis de uitibus uuan
 Vinitor, et foetos rubicundo nectare fructus,
 Quos coniunx, quos uirgo comes par uertice matri,
 Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis:
 Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
 Sedulitas. quin frugiferos curuantia ramos
 Poma sinu, baccasque ferunt, ficumque nucemque.
 Nec nihil addit hyems, nigros tum laurea foetus
 Exuitur, tum myrta legunt, glandemque caducam,
 Glaucaque Palladiæ dstringunt brachia sylue.

Nocte

Nocte autem ad lychnos, aut iunco textit acuto
 Fiscellam, aut crates iurgis, aut uimine quallos
 Rusticus, infunditq; faces et robor a ualli,
 Dolia quassa nouat, ferramentisq; repellit
 Scabritiem, tritaq; docet splendere cote.
 Nam quid delitias memorem? quamq; alta labori
 Ocia succedant? iam primum obfessa pruinis
 Cum iuga floriferi regelaueit aura fauoni,
 Suaue serenato rident uaga sydera coelo,
 Suaue ciet tardos per sudum luna iuuenkos,
 Ipsa quoq; etherij melius nitet orbita fratris
 Terq; quaterq; manu madidantes nectare crines
 Exprimit, et glebas fecundis roribus implet
 Vecta Medusæo Titonia pæpete coniux.
 Alma nouum tellus uultu nitidissima germen
 Fundit, et omnigenis ornat sua tempora gemmis
 Idalio pudibunda sinus rosa sanguine tingit,
 Nigræque non uno uiola est contenta colore,
 Albet enim, rubet, et pallorem ducit amantum.
 Ut sunt orta, cadunt, niue candidiora ligustra.
 Nec longum durant calathos imitata parentis
 Lilia, sed longum stant purpurei amaranthi.
 Hic Salaminiaci scribunt sua nomina flores,
 Hic gratum Cereri, plenumque sopore papauer
 Oscitat, hic inhiat sibi met Narcissus, at illic

Corycios alit aura crocos, notumq; theatris
 Aëra per tenerum flatu dispergit odorem.
 Nec iam flameolæ conuiuent lumina calthæ,
 Nec melilotos abest, Tyrium seges illa ruborem
 Induit: hic uiuo cespes se iactat in auro,
 Hæ niueos, hæ cyaneos superare lapillos
 Contendunt herbæ, uernantq; micantia late
 Gramina per tumulos, perq; umbriferas conualles,
 Perq; amnis taciti ripas, atque omnia ridet,
 Omnia luxuriant, et amica luce coruscant.
 Parturiunt stipulæ frugem, et genitalibus auris
 Peruia turgescent lactentibus hordea culmis,
 Palmes agit rupto lachrymantis cortice gemmas,
 Sequi rudes primis monstrant in uitibus uuæ,
 Dulce uirent teneræ modo nata cacumina syluæ,
 Succrescuntq; piæ pullorum examina matri,
 Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
 Arbor, et adscitis natiuas inserit umbras,
 Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt
 Horæ, quæ cœli portas atq; atria seruant,
 Quas Ioue plena Themis, nitido pulcherrima partu
 Edidit, Ireneq;, Diceq;, et mixta parenti
 Eunomie, carpuntq; recentis pollice fœtus,
 Quas inter Stygio remeans Proserpina regno
 Complior ad matrem properat, comes alma sorori.
It Venus

It Venus, & Venerem parui comitantur Amores,
 Floraq; lasciuo parat oscula grata marito,
 In medijs resoluta comas, nudata papillas,
 Ludit, & alterno terram pede Gratia pulsat.
 Vda choros agitat Nais, decurrit Oreas
 Monte suo, relinquunt faciles iuga celsa Napeæ.
 Nec latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
 Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
 Nec querula cessant tenerum tinnire uolucres,
 Fluctibus halcyone, densa philomela sub umbra,
 Canus olor ripis, tecto uaga plorat hirundo,
 Lene susurrat apis, plenoq; saporibus alueo
 Candida multiforæ solidat fundamina ceræ.
 Colludunt per prata greges, atq; omne beato
 Flagra amore nemus, iuuenem lasciuia maritum
 Fert equa, fert tergo salientem buccula taurum,
 Setigeræq; subant matres, decertat amator
 Fronte aries, avidos olidum pecus accipit hircos.
 Spectant innisi baculis, gaudentq; magistri.
 Inde ubi prægnantes partu Lucina recenti
 Soluit, ut exæquet numero foetura parentes.
 Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa prementem,
 Fert sobolem gremio, sed ouem gracilemue capellam
 Enisas humero subit, atq; in stramine molli
 Componit sensim pastor, stabuloq; recondit.

Mox ut conualuere rubos hæc rupibus altis,
 Illa recens campo gramen decerpit aprico.
 Aut dulceis gelido delibant amne liquores,
 Ut sua conclusis ne desint pocula natis,
 Vtq; fluat plenis diues mulsura papillis.
 Subrumi expectant hædiq; agniq; petulci,
 Cornigerq; vocant tremulo clamore parentis.
 Bruta gregem plenum densis alit uberibus sus
 Exporrecta solo, et grunntu adlectat amico
 Fellanteis, turpiq; luto se immunda uolutat.
 Radices eadem calloso auidissima rostro
 Eruit et bulbum, aut madida se pulte saginat.
 Flet uitulum mæsta absentem mugitibus altis
 Mater, et immensam ratio miseranda querelis
 Syluam implet, boat omne nemus, uallesq; lacusq;
 Illa nigros late lucos, saltusq; peragrat
 Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumq; reuifit
 Tabescens desiderio, non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rore
 Sparsa leuant, non quæ uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persultat equus, libatq; uolucris
 Aequora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumq; annem pede plaudit inermi,
 Cui pulchro micat acre caput, luduntq; decoræ

Fronte

Fronte comæ, uibrant aures, atq; orbe nigranti
 Prægrandes extant oculi, tum spiritus amplis
 Naribus it fruens, stat ceruix ardua, qualem
 Præfert Marmaricis metucnda leonibus ales,
 Ales quæ uigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spissa toris, lateq; animosa patefcunt
 Pectora, consurguntq; humeri, et iam sessile tergū est,
 Spinaq; depressos gemino subit ordine lumbos,
 Et castigatum cohibent crassa ilia uentrem,
 Fundunt se lætæ clunes, subcrispaq; densis
 Cauda riget setis, et luxuriantia crebræ
 Velant colla iubæ, ac dextra ceruice uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura ferox, celsum ingreditur, fremituq; superbit:
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti referens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, ô quanta beatum,
 Quàm tenet hunc tranquilla quies? ut pectore toto
 Lætitiā, totaq; fouet bona gaudia mente?
 Nempe odiū, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacansq; metu, spe liber, et insons,
 Natiuo cultu, et gaza prædiues agresti.
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, et alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores.

Si non Tenareis illi stant fulta columnis
 Robora, celatumq; alte laquearia subter
 Ridet ebur, postémue silex asaroticus ornat,
 Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbis
 Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
 Pocula multiplici florent radiantia gemma,
 Aut bis in Herculeæ Milefia uellera concha
 Versantur, tenuiq; satur lanugine bombyx
 Luteolos follis, preciosaq; fila relinquit,
 Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
 Spiranteis refrens uultus, quæ Pergamos olim
 Artifici descripsit acu, quæ stamina Memphis,
 Quæ Tyros et Babylon radio pinxere sonanti:
 At iacet in molli proiectus æspite membra,
 Quà cauus exesum pumex testudinat antrum,
 Quæue susurranti crinem dat aquatico uento
 Arbor, et aut calamos, aut fixa hastilia iungit
 Cortice, statq; leui casa frondea nisa tigillo,
 Quam metuant intrare pavor, curæq; sequaces,
 Sub qua iucundos tranquillo pectore sensus
 Nutrit, in abruptoq; fouet sua corpora somno,
 Sylvarum, et pecoris dominus, stant sedula circum
 Turba canes, audaxq; lacon, acerq; molossus.
 Dant ignem extritum silices, dant flumina nectar
 Hausta manu, dat ager Cererem, non caseus aut lac,

Lucorumue dapcs absunt, stat rupibus ilex
 Mella ferens trunco, plenoq; cacumine glandem.
 Illi sunt animo rupes, frondosq; tesque
 Et specus, et gelidi fontes, et rosida tempe,
 Vallesq; zephyriq; et carmina densa uolucrum.
 Et Nymphæ, et Fauni, et capripedes Satyrisci,
 Panq; rubens, et fronte cupressifera Sylvanus,
 Sileniq; senes, subdiuallesq; Ithyphalli,
 Et montana Pales, et quo pastore Phœrei,
 Gaudebant campi, et crinem resoluta Mimallon,
 Et qui cornigera bicolores fronte corymbos,
 Pampineamq; manu tenera quatit Euhyus hastam,
 Semper amor, semper cantus et fistula cordi est,
 Semper odorati Venerisq; suspendia flores,
 Vitarumq; alitrix urbi male nota uoluptas.
 Talibus in studijs pastor molle exigit æuum.
 Post ubi raucifonæ pinna uibrante cicadæ
 Increpuere, ardensq; metentibus ingruit æstus,
 Paulisper tum cessat opus, saxiq; sub umbra
 Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
 Desunt uina cado, non lacti mixta polenta,
 Aut pinguis tergum uitulæ, placidusq; sonora
 Lapsus aquæ, crinemq; auræ frontemq; lacescunt.
 Inde opus integrant, donec sub nocte coruscent
 Flammigero parvæ stellantes clune uolucres.

Ecce

Ecce autem dulces labris pater ingerit uvas
 Autumnus, crebraeq; clisus uerbere plantæ
 It per præla latex, pueriq; examine denso
 Exultant lasciuæ cohors circumq; supraq;
 Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
 Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis.
 Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
 Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus,
 Irriguumq; mero sordet mentumq; sinusq;
 Ebriaq; incertis titubant uestigia plantis.
 Postquam acris successit hyems, et pendula tellis
 Dirigit glacies, larga strue tollitur alte
 Collucetq; focus, coeunt uicinia simplex
 Vnà omnes, iuuenesq; proles, materq; seuera
 Coniuge cum duro, et pueris, et uirgine grandi,
 Conuigilantq; hilares, et primæ tempora noctis
 Decerpunt, molli ceras abigente Lyæo,
 Mutuaq; inter se ludunt, tum tibia folle
 Lascium sonat inflato, tum carmina cantant,
 Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
 Tympana supplodūt baculo, et caua cymbala pulsant,
 Et leti saltant, et tundunt æribus æra,
 Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
 Conclamantq; altum unanimēs, tolluntq; cachinnos.
 Porro autem quanta est differtæ copia uillæ?

Quantq;

Quámque penu diues?neq; enim uel frugibus hornis
 Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto,
 Testáque Palladijs iam non uacat ulla trapetis.
 Terga suis pendent fumosa sordida tigno,
 Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
 Non uue arentes, non pruna & carica defunt,
 Soruáque cum cerasis, duròque putamine clausa
 Persica nux, regúmque altas imitata coronas
 Messpila, cùmque pyris miserorum munus amantum.
 Iam laxum in rugas malum, decoctáque ahenis
 Defruta, & omphacinus liquor, et lachrymosa sinapis.
 Et meditata novos sicyonia bacca saporés
 Tum sapa, mëlq; recens, edulcati que lupini,
 Et prunæ increpitans balayus, contextáque cannis
 Fiscina lacte madens, & durati sale fangi,
 Annonam facilem uicinus suggerit hortus.
 Murmur apricantes niuea dant turre columbi,
 Expandunt alas, & amicam (blanda rogantes
 Oscula) circumeunt, insertántque oribus ora.
 Iam uicibus nido incubitant genitrixque paterque,
 Iámque ouæ excudunt, natisque implumibus escam
 Commansam alternant, rostelláque hiantia complent.
 Adde gregem cortis, cristarúmque uolucrum
 Induperatores, laterum qui sydera pulsu
 Explaudunt, uigili que citant Titana canore,

Et

Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
 Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assulibus iras,
 Ignescunt animis, et calcem calce repulsant
 In festo, aduersumq; affligunt pectore pectus.
 Victor ouans cantu palmam testatur, et hosti
 Insultans uicto, pavidum pede calcatur iniquo.
 Ille filet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
 Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,
 Formoso regi, cui uertice purpurat alto
 Fastigatus apex, dulciq; errore torusq;
 Splendescunt ceruice iuba, perq; aurea colla
 Perq; humeros it pulcher honos, palæa ampla decenter
 Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet
 Barbarum in morem, stat adunca cuspide rostrum,
 Exiguum spatij rostrum, flagrantq; iremendum
 Rara oculi, niueisq; caput late explicat aureis,
 Crura pilis hirsuta rigent, iuncturâq; nodo
 Vix distante sedet, durus uestigia mucro
 Armat, in immensam pinnaq; hirti lacerti
 Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia uallo
 Falcatae ad cælum tolluntur acumina caudæ.
 Ipse salax totam fecundo semine gentem
 Implet, et oblongo nunc terram scalpurit ungui,
 Rimaturq; cibos, nunc edita nubila uisu
 Explorat cauto: non illum squame a tuto

Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus,
 Vocibus interea crebrum singultat acutis
 Parturiens coniux, quæ scilicet ova subinde
 Tollit anus, signatq; dies, uigilemq; lucernam
 Consulit & lunæ crescentis tempora seruans.
 Vt primum gallina glocit numero impare subdit,
 Versatisq; diu solers auscultat, an intus
 Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen
 Pertuderit molli rostro, atq; erumpere tentet.
 Parte alia bisero plumosam corpore messem
 Nutrit, & in crassa satur urinare lacuna
 Anser auet, stagnumq; super pede remigat udo.
 Depictæ cervicis anas, prolemq; natatum
 Inuitans, nunc extat aquis, nunc mergitur alte.
 Erigit explicite gemmata uolumina caudæ
 Ambitiosus amans: at ficu & polline gliscit
 Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus.
 Insidit mutilo turtur, seseq; saginans
 Rauca gemit, dulcesq; miser suspirat amores.
 Flet uiduus perdix, queritur peregrina coturnix
 Inclusi caueis: hic cæca cuniculus antra
 Excauat, hic septo prægnans lepus errat in amplo.
 Capreoliq; himuliq; & aduncis dentibus apri.
 Hac stertunt glirès, hac foemina foetat echinus,
 Dædalus somniferos peragunt examina bombos,
 Plenaq;

Plenaq; captiuos seruant uiuaria pisces.
Scilicet his opibus placide sua corpora curant,
Dulciaq; inter se læti tellure magistra
Officia exercent, ut quæ neq; ferre recuset
Imperium, neq; non grandi mercede rependat
Si qua laborifero debentur farra colono.
Ille autem et uolucris petit ardua sidera mente,
Scrutaturq; sagax quæ sit sententia diuinum.
Quid quæq; emergens, latitansue, oriensue, cadensue
Stella paret, quid quadruplici celer adferat annus
Cardine, quæ sulcis, quæ sint stata tempora messi,
Quidq; pecus uehat Olenium, qua grandine colleis
Trux nepa dilapidet, quo turbine surgat Orion,
Quos glomerent imbreis, aut pressus Arione Delphinus,
Aut Pleas, Arcturusq; senex, Hyadesq; puellæ,
Vnde bibant herbae diuini pocula lactis,
Cur rubigo satis, uredoq; uitibus obsit,
Quid nebulas abigat, tempestatesq; repellat,
Quod uento ingenium, quæ nubes causa serenet,
Quidq; silens moneat, quidq; intermenstrua Phœbe,
Vel cum plena meat, uel cum decrescere rursum
Incipit. Ille etiam numeros legesq; dierum
Prouidus obseruat: scit enim quid septima portet,
In qua nascentem excepit bona Delia fratrem,
Scit quoq; post decimam quid prima, quid altera luccs
Iniungant.

Iniungant operum, quocirca aut uellera lane
 Demetit, aut grauido maturas mergite aristas,
 Aut telam locat uxoris, nam pendula in ortu
 Posteriore suos etiam net aranea casses.
 Quæ sequitur bona uirgultis, inimica serendis
 Frugibus: ergo cauet quod obest, quodq; expedit urget.
 Nouit enim quota connubijs, quota partibus obstat
 Aspirætue dies, quota pinguem emasculat hoedum,
 Septaq; circundet pecori, quota iungat amantcis,
 Et clandestinos iubeat miscere susurros,
 Qua ponat canis hirritum, malesuadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua tristis oberret Erinnys
 Nocte magis, secat ille suo sibi tempore lignum,
 Dolia degustat, subigit iugæ ferre iuuentum.
 De flabris quoq; de pluuia, dulciq; sereno,
 Aut lunæ occasus, aut idem consulit ortus.
 Tractat opus si pura micet, sin atra recedat,
 Aut quinto directâ die, aut medio orbe retusa,
 Nec gracili cornu, aut triplici sit culta corona,
 Tecta subit metuens hyemis: si rubra coruscet,
 Tum uera expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo boream cornu, quo Cynthia prouocet austrum:
 Consulit & Phœbi flammæ, an grandinis augur
 Palleat, an radijs monstret discordibus imbrem,
 An præ se exoriens nubeis agat, an niger orbem

Circulus extremum claudens, qua rumpitur; acres
Carceris Aeolij moneat consurgere flatus.
Adnotat & coeli faciem, num stella sereno
Aethere lapsa cadat, rapidi prænuncia Cauri,
Conscia num subita semet caligine obumbrent
Astra, trahantq; hyemem: gemino Thaumantias arcu
Quid ferat, aut curto cum uix secat aëra gyro,
Et penè unicolor taurina fronte minatur:
Nunc præsepe oculis, nunc Bacchi spectat asellos,
Quiq; Noton cernit, quiq; est obuersus ad Arcton,
Fulgores, tonitrus, inspersaq; uellera coelo,
Brumalemq; diem, & totum semel aspicit annum.
Necnon & nautis ruiturum in carbasa nimbum
Augurat, undisonum si fœs mare surrigit ægon,
Canaq; conspergit sale saxa, & littora frangit,
Tunc & tristifico reboant montana fragore,
Et repetunt siccum mergi, atq; ex æquore clamant.
Ipsa uolans sublime auras, æthramq; laceßit
Ardea, colludunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
At lasciua lacus alis præstringit hirundo,
Et summas propè radit aquas, ranæq; coaxant.
Fusca gradu cornix lento metitur harenas,
Aut fluvium capite, & madida ceruice receptat,
Crocituq; graui pluuiam increpat usq; morantem.
Clanguit Naupliadæ uolucres, & peruia pinnis

Nubila

Nubila conscribunt, incertus in æquore Delphin
 Diffolat aquas, latrant corui, uocemq; resorbent,
 Progerit oua canis patiens formica laborum,
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardigradus prendit cancer, seseq; saburrat,
 Atq; hæret ripæ, densum occinit improbulus mus,
 Straminaq; exculcat: quin centipedes scolopendræ
 Parietibus reptant, aures pigra motat asella,
 Dependunt bullæ lychno, sitiensq; cruoris
 Musca redit, summosq; proboscide mordicat artus,
 Nec longe à tectis apis ingeniosa recedit,
 Prunaq; concretusq; una cinis hæret in olla,
 Carboq; pellucet: neq; non prænunciat Euros
 Pluma natans, folium uic errans, pappiq; uolantes,
 Flammaq; cum flectit, cum sese elidit, & ipsis
 Vix sedet in stuppis, scintillamq; excutit udam.
 Vos quoq; pastores uentos horretis & imbres,
 Cum temerè excursans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; alacres ludunt agni, calceisq; proteruos
 Subsultim incutiunt inter se, & cornibus hærent,
 Aut cum se è pastu ui, uix, ægreq; reuellunt,
 Cumq; boues liquidi suspectant lumina coeli,
 Olfactantq; auras, & succos naribus udos
 Crebra trahūt, dextrumq; latus consternere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uespere sero

148 A N G. P O L I T I A N I

Mugitu ingenti redeunt, caulâsq; fatigant,
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
 Cumq; antro lupo exululat, cumq; improbus idem,
 Nec metuens hominum, propius consistit, et offert
 Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
 Ergo in consilium maria aduocat, æthera, terras,
 Naturamq; omnem, uiuitq; autoribus astris
 Cura deum agricola, atq; animo præscita recenset,
 Et rerum euentus sensu præfagit acuto.
 Hanc ô cœlicolæ magni concedite uitam,
 Sic mihi delirias, sic blandimenta laborum,
 Sic faciles date semper opes, hac (improba sunt
 Vota) tenuis, nunquam certe, nunquam illa precabor,
 Splendeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
 Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
 Talia Fæfuleo lentus meditabar in anro
 Rure suburbano Medicum, quæ mons sacer urbem
 Mæoniam, longiq; uolumina despicit Arni,
 Quæ bonus hospitium filix placidamq; quietem
 Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
 Gloria, iactatis Laurens fida ancora Musis:
 Qui si certa magis permiserit ocia nobis,
 Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
 Sylua meas uoces, montanaq; saxa loquentur,
 Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim

O mea

*O mea blanda altrix non aspernabere carmen,
Quamuis magnorum genitrix Florentia uatum,
Doctaꝑ me triplici recinet facundia lingua.*

ANGELI POLITIANI SYLVAE,
CUI TITVLVS EST RV-
STICVS, FINIS.

K 3

